

พยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

รินทร์ลิตา อติษะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปีการศึกษา 2565

SUSPECTED WITNESSES IN CRIMINAL CASES AT THE INVESTIGATION

RINLITA ADISA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law, Pridi Bhanomyong Faculty of Law
Dhurakij Pundit University
Academic Year 2022

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นเจ้าพนักงาน
เสนอโดย รินทร์ลิตา อติชะ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โคมสารขุน

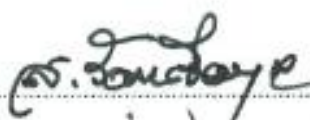
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โคมสารขุน)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื้อสกุล)
วันที่ ๒๔ เดือน กรกฎาคม ๒๕๖๖

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
ชื่อผู้เขียน รินทรลิตา อติชะ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรกริรมย์ โกมลารชุน
หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2565

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย กล่าวคือ ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังแกพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น ทำให้พยานซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องสงสัยมีโอกาสปรึกษาหารือหรือชักจูงเพื่อปรุงแต่งหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยเหลือปกปิดการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และการไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานมาใช้บังคับต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดนิยาม คำว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย” และเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจรังแกพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำเบื้องต้นเป็นเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง รวมถึงเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นสอบสวนในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยในส่วนของ การเสนอแนะนั้นผู้เขียนได้นำหลักการของกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นเจ้าพนักงานในลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกันนั้นมาเป็นแนวทางในการปรับแก้ไขกฎหมายไทย เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีประสิทธิภาพ เป็นไปด้วยความเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมมากขึ้น

คำสำคัญ: พยานบุคคล, พยานบุคคลต้องสงสัย, พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

อาจารย์ที่ปรึกษา

Thesis Title	SUSPECTED WITNESSES IN CRIMINAL CASES AT THE INVESTIGATION
Author	Rinlita Adisa
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Kanpirom Komlarachun
Program	Master of Laws
Academic Year	2022

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the legal measures of suspected witnesses in criminal cases at the investigation under the Thai Criminal Procedure Code, namely: The problem of the absence of provisions that empower officials or investigators to detain suspected witnesses be interrogated in the preliminary. This gives witnesses who are suspects an opportunity to discuss or rehearse in order to embellish or distort the facts. to help conceal the wrongdoing of any person and the absence of provisions as measures to interrogate suspected witnesses separately from ordinary witnesses. This prevents suspected witnesses from receiving advice or consultation from lawyers or legal counsel on complex questions or related to the commission of an offence that may cause statements against themselves. To suggest guidelines for applying legal measures relating to the investigation of suspected witnesses in the official level to apply further.

In this thesis, the author suggests that the provisions in the law be amended Criminal procedure by defining the term "suspicious witness" and adding provisions in the Criminal Procedure Code that authorizes police officers to detain witnesses of suspects for preliminary interrogation for no more than 24 hours, including adding rules relating to the interrogation of witnesses. Suspect in the investigation in criminal procedure law.

In the part of the suggestion, the author has applied the principles of international law. including the United States, French Republic and the Federal Republic of Germany with provisions relating to suspected witnesses in the level of officials in a similar and different way as a guideline for amending Thai law. In order for the investigation process to find the truth in the level of officials under the Thai Criminal Procedure Law efficient with more appropriateness, speed and fairness.

Keywords: witnesses, suspected witnesses, witnesses in criminal cases at the investigation

Advisor

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นับตั้งแต่ได้เริ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลจนกระทั่งสำเร็จ ผู้เขียนต้องกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิรมย์ โกมลารชุน ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียน โดยได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้ผู้เขียนมองเห็นแนวทางในการศึกษา อีกทั้งยังสละเวลาอันมีค่าในการชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างละเอียดจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและชี้แนะข้อบกพร่องเพื่อให้ผู้เขียนได้แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จิรวิมล ลิปิพันธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และได้แนะนำแนวทางแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่านมาในโอกาสนี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาของผู้เขียน ที่ให้การเลี้ยงดู ส่งเสียและสนับสนุนผู้เขียนมาเป็นอย่างดีโดยตลอด ขอบพระคุณที่ให้กำลังใจ ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียน และขอขอบคุณกัลยาณมิตรของผู้เขียนทุกคนที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา รวมทั้งช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้ไม่มากนักน้อย ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งหนังสือ บทความ และวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีข้อผิดพลาดในส่วนใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

รินทร์ลิตา อติษะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมุติฐานของการศึกษา.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. สถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน.....	9
2.1 บทบาทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย.....	9
2.2 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน.....	13
2.3 สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน.....	16
2.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน.....	21
3. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน.....	26
3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา.....	26
3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	32
4. พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายต่างประเทศ.....	34
4.1 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา.....	34
4.2 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	41
4.3 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. แนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญา..... ชั้นเจ้าพนักงาน	76
5.1 การเพิ่มเติมคำนิยามของถ้อยคำว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย”	76
5.2 การแจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่พยานบุคคลต้องสงสัย.....	79
5.3 การเพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการรั้งตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้ สอบปากคำในเบื้องต้น	81
5.4 การเพิ่มบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยก..... ต่างหากจากพยานทั่วไป	83
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	87
6.1 บทสรุป.....	87
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	94
ประวัติผู้เขียน.....	100

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	58

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแนวคิดของนักกฎหมายซีวิลลอว์ที่ว่าผู้ที่ควรทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์ส่วนรวมด้วยการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญานั้นควรเป็น “รัฐ” มิใช่เป็นเอกชนผู้เสียหาย นำมาสู่แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งในการดำเนินคดีรัฐจะเป็นผู้ค้นหาความจริงด้วยหลักตรวจสอบ (Examination Principle) ให้ทราบถึงความจริงของตัวบุคคลและเรื่องที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิดอาญา ผ่านการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือ พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยมีรูปแบบในการค้นหาความจริงถูกออกแบบมาให้ทุกองค์กรของรัฐต้องร่วมมือกันตรวจสอบค้นหาความจริงในเชิงรุก และตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ภายใต้กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากเห็นว่าการทราบความจริงที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่เกิดขึ้นจริงให้ได้มากที่สุดจะนำมาซึ่งมาตรการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นกับสังคม โดยมีัยการซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐเป็นหน่วยงานดำเนินคดีรับผิดชอบในการตรวจสอบค้นหาชั้นเจ้าพนักงานและอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดีทำหน้าที่ในลักษณะการเป็นตัวแทนของรัฐที่ไม่ใช่คู่ความในเนื้อหา ไม่ได้มุ่งต่อสู้เอาชนะคดีเพื่อให้เกิดการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาแต่เป็นการดำเนินคดีโดยมุ่งหาความจริงแท้ให้ปรากฏ การค้นหาความจริงที่ได้จากการดำเนินคดีอาญานี้ จึงถูกเรียกว่า “การค้นหาความจริงในเนื้อหา”¹

โดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแล้ว หากรัฐไม่อาจทำให้ความจริงในเนื้อหาของเรื่องราวที่มีการกล่าวหาว่าเป็นความผิดปรากฏขึ้นในระดับของการค้นหาความจริงแท้ ก็อาจนำไปสู่การลงโทษผู้บริสุทธิ์ หรือการไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ และสำคัญต่อการที่รัฐจะทำให้สังคมเชื่อถือในคำพิพากษานอกจากนี้การไม่ทราบความจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกต้องยังทำให้ผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่จะกลับมาทำให้สังคมไม่สงบเรียบร้อยซ้ำอีก เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจำเป็นต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงต้องใช้ควบคู่ไปกับหลักตรวจสอบ (Examination Principle) ซึ่งสำคัญต่อการทำภารกิจในการดำเนินคดีอาญาของรัฐให้ลุล่วง โดยที่การค้นหาความจริงจะต้องไม่ใช่ลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ปรปักษ์กับผู้ต้องหาในคดีการค้นหาความจริงตามหลักตรวจสอบจึงเกี่ยวพันกันโดยตรงกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

การดำเนินคดีอาญาใช้หลักตรวจสอบ (examination principle)² เพื่อค้นหาความจริง ต่างจากคดีแพ่งที่ใช้หลักตกลง การดำเนินคดีอาญาจึงต้องมีกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน มีการรวบรวมข้อมูล

¹ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 10 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม สำนักพิมพ์วิญญูชน 2564) 96-98.

² คณิต ฒ นคร, *วิอาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552) 27.

ข้อเท็จจริงโดยละเอียดรอบด้าน ทุกแง่มุม ต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด และต้องเป็นพยานที่ดีที่สุด กระบวนการค้นหาความจริงในขั้นต้นก่อนการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ และพนักงานอัยการ เป้าหมายของการค้นหาความจริงในขั้นนี้คือเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าวหา เพื่อทราบตัวผู้กระทำความผิด พิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา³

ในคดีอาญา พยานบุคคลถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง พยานบุคคลมีหน้าที่ต้องเปิดเผยถึงการรับรู้โดยสัมผัสของตนที่ได้มาจากการเห็น การได้ฟัง การได้กลิ่น การได้รส และได้รู้สึก และถ่ายทอดสิ่งที่ตนรับรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดออกมาโดยการให้ถ้อยคำ⁴ ถ้อยคำของพยานบุคคลจึงถือเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ถูกล่าวหา เพื่อให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะต้องเรียกบุคคลมาสอบถาม เรียกว่า กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน พยานบุคคลมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเจ้าพนักงาน หากพยานบุคคลไม่มาตามหมายเรียกของเจ้าพนักงาน จะมีความผิดอาญาตามมาตรา 168 ฐานขัดขืนคำสั่ง⁵ พยานบุคคลมีหน้าที่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด ในการสอบถามปากคำ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถาม ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ตนทราบและอยู่ในความรับรู้ของตนเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากฝ่าฝืนไม่ตอบคำถาม จะมีความผิดอาญาตามมาตรา 169 ฐานขัดขืนไม่ให้ถ้อยคำ และถ้อยคำที่ให้จะต้องให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง หากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ จะมีความผิดอาญาตามมาตรา 137 นอกจากนี้ พยานจะต้องสาบานตนก่อนการให้ถ้อยคำ เมื่อพนักงานสอบสวนสั่งให้สาบานตน การฝ่าฝืนไม่ยอมสาบานตน พยานจะมีความผิดตามมาตรา 169 พยานบุคคลต้องมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ไม่สามารถให้หนายความของตนเข้าร่วมการสอบสวน และไม่มีสิทธิพบหรือปรึกษาหนายความดังเช่นผู้ถูกล่าวหา แสดงให้เห็นว่า พยานบุคคลอยู่ในสถานะที่มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำตามกฎหมายไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ แม้พยานจะได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแต่ก็เป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อให้พยานสามารถให้ถ้อยคำได้อย่างเต็มที่ เช่น พยานมีอิสระที่จะให้ถ้อยคำโดยปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับคำตอบแทนตามกฎหมาย

ในการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะเรียกบุคคลใดก็ได้มาสอบถาม หากเห็น

³ สุจิตา ปิ่นศรีเพ็ชรกุล, 'การอนุญาตให้พยานบุคคลนำหนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).

⁴ คณิต ณ นคร (เชิงอรรถ 1) 273-275.

⁵ อุดม รัฐอมฤต, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2552) 23.

ว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี โดยไม่ต้องตรวจสอบเบื้องต้นก่อนว่าเขามีความเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดในลักษณะใด ดังนั้น บุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน อาจมีทั้งผู้รู้เห็น เหตุการณ์ หรือทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่น (พยานทั่วไป) และบุคคลที่เจ้า พนักงานสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำความผิดหรือร่วมกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจน เพียงพอที่จะกล่าวหาเขาในฐานะผู้ต้องหา หรือบุคคลที่ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษกล่าวหาว่าเขากระทำความผิด (พยานต้องสงสัย⁶) ซึ่งเมื่อข้อเท็จจริงยังไม่เป็นที่แน่ชัด พนักงานสอบสวนก็สามารถเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะ พยานได้เนื่องจากถ้อยคำของเขาน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง

การที่ผู้ถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดไม่ว่าจากการสอบสวนเบื้องต้น หรือจาก คำร้องทุกข์กล่าวโทษ ต้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานซึ่งเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นความลับ ต้องให้ ถ้อยคำเพียงลำพังต่อเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ตอบคำถามตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำของตน จึงมีโอกาส ที่จะต้องตอบคำถามในลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขาได้ และบุคคลที่เคยถูกสอบสวนในฐานะพยานในชั้น สอบสวน สามารถตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ภายหลังเมื่อพนักงานสอบสวนมีพยานหลักฐานเพียงพอ นอกจากนี้ ทศนคติของเจ้าพนักงานต่อผู้ถูกตั้งข้อสงสัย มีลักษณะเป็นทศนคติในเชิงลบ การสอบถามเป็นไป เพื่อการยืนยันในสิ่งที่เจ้าพนักงานสงสัย หรือเพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่สามารถชี้ให้เห็นการกระทำความผิด ของผู้ถูกสงสัย แตกต่างจากพยานบุคคลหรือผู้เสียหายที่มีหน้าที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในความรับรู้ของ ตนหรือสิ่งที่ตนทราบมาเท่านั้น ดังนั้น การที่พยานบุคคลต้องสงสัยต้องมาให้ถ้อยคำในรูปแบบเดียวกับการให้ ถ้อยคำของพยานบุคคลทั่วไปจึงไม่เหมาะสม เพราะสิทธิในการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอาจถูก ละเมิดได้โดยง่าย

ในกฎหมายของบางประเทศ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ได้บัญญัติให้ บุคคลผู้ต้องสงสัยซึ่งพนักงานสอบสวนสอบปากคำในฐานะพยานมีสถานะพิเศษซึ่งจะได้รับการช่วยเหลือโดย การรับรองและคุ้มครองสิทธิมากกว่าพยานบุคคลทั่วไป แต่ไม่ถึงขนาดมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ต้องหา กฎหมาย ฝรั่งเศสเรียกพยานประเภทนี้ว่า *témoin assisté* หรือที่มีผู้แปลว่า “พยานต้องสงสัย”⁷ หรือ “พยาน ต้องหา”⁸ พยานต้องสงสัยหรือพยานต้องหานี้ มีความแตกต่างจากพยานบุคคลทั่วไป เพราะมีความใกล้ชิดกับ เหตุการณ์และอาจมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การสอบสวนพยานดังกล่าวจึงต้องดำเนินไปโดยเร็ว

⁶ อุทัย อาทิวา, *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 3 ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์ติ้ง 2559) 221.

⁷ อุตม รัฐอมฤต, ‘การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน’ บทความในหนังสือ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร : ยินยัตบนหลักนิติธรรม คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2552) 259.

⁸ อุทัย อาทิวา, พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. ข่าวเนติบัณฑิตยสภา เดือนตุลาคม 2550 ปีที่ 20 ฉบับที่ 219, น.6 อ้างใน อุทัย อาทิวา, *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับใน คดีอาญา พิมพ์ครั้งที่ 3. (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์ติ้ง 2559) 221.*

ที่สุดเพื่อไม่ให้พยานมีโอกาสได้ไตร่ตรองเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริง อันจะส่งผลกระทบต่อการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนเป็นอย่างมาก ประกอบกับพยานบุคคลต้องสงสัยนั้น อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ ภายหลังจากการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน เนื่องจากเป็นบุคคลที่เจ้าพนักงานเห็นว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิด หรือมีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดตั้งแต่ต้น การสอบถามจึงมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงการกระทำความผิดกับตัวผู้ต้องสงสัย มีโอกาสที่ผู้ต้องสงสัยจะให้ถ้อยคำที่เป็นการปกป้องปรักปรำตนเอง แม้ว่าการสอบปากคำในฐานะพยานบุคคล พยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและพนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งเตือนให้ทราบเมื่อมีคำถามเช่นนั้นก็ตาม แต่การดำเนินการโดยลับปราศจากการตรวจสอบจากองค์กรหรือบุคคลภายนอก ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการปกป้องปรักปรำตนเอง เป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ โดยที่พยานทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และเต็มใจสละเอกสิทธิ์นั้นแล้วหรือไม่ การที่ไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหากต้องตอบคำถามเหล่านั้นเพียงลำพัง พยานอาจให้ข้อมูลที่ผิดพลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในชั้นสอบสวน

จากกรณีการพลัดตกจากเรือและจมน้ำเสียชีวิตของคุณแดงโมหรือนิดา หรือนางสาวภัทธิดา พัชรวีระพงษ์ นักแสดงผู้มีชื่อเสียง ที่ปรากฏเป็นข่าวว่ากลุ่มบุคคลที่อยู่ในเรือลำที่คุณแดงโมพลัดตกน้ำเสียชีวิต ซึ่งอาจอยู่ในฐานะที่เป็นทั้งพยานและผู้ต้องสงสัยนั้น ไม่ได้ให้ถ้อยคำอันเป็นรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บนเรือกับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในทันทีแต่กลับเดินทางกลับไปที่บ้านของตนหลังเกิดเหตุ และเดินทางเข้ามาให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวนภายหลังเกิดเหตุแล้วเป็นเวลาหลายวัน ซึ่งในระหว่างนี้พยานซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องสงสัยอาจจะไปปรึกษาหารือหรือชักชวนเพื่อปรุงแต่งหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยเหลือปกปิดการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ประกอบกับในการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนของกลุ่มบุคคลดังกล่าวไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนได้มีการแจ้งสิทธิในการที่จะได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่ได้สอบปากคำบุคคลกลุ่มดังกล่าวในฐานะผู้ต้องหา จึงมีโอกาที่พยานบุคคลต้องสงสัยดังกล่าวจะให้ถ้อยคำที่เป็นการปกป้องปรักปรำตนเองได้ โดยกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การสอบสวนไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น มีแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 มาตรา 131 และมาตรา 133 วรรคหนึ่ง ให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้เท่านั้น แต่เนื่องจากถ้อยคำที่พยานให้ไว้แก่พนักงานสอบสวนนั้น ยิ่งกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุมากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริง

ได้มากขึ้นเท่านั้น โดยจะสังเกตได้ว่าศาลมักให้น้ำหนักถ้อยคำของพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมากกว่าคำให้การในชั้นศาล เนื่องจากศาลได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาว่าถ้อยคำพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมีความกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุ พยานยังไม่มีโอกาสที่จะไตร่ตรองเพื่อปิดเบี่ยงข้อเท็จจริงไปอย่างอื่น ถ้อยคำดังกล่าวจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากกว่าคำให้การในชั้นศาล⁹ ดังนั้น ถ้อยคำของพยานบุคคล หรือพยานที่อาจเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้นจึงมีความสำคัญถึงขนาดที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรับตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้นเพื่อให้การค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยกำหนดหลักเกณฑ์การสอบปากคำและสิทธิของพยานบุคคลต้องสงสัยให้มากกว่าพยานทั่วไปแต่ไม่เท่ากับสิทธิของผู้ต้องหา ดังจะได้กล่าวในประเด็นปัญหาที่สองต่อไป

ประเด็นที่สอง การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานบุคคลทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งกรณีนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งแยกบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา โดยประเทศฝรั่งเศสจะมีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย โดยพยานบุคคลต้องสงสัยนี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบปากคำมากกว่าพยานทั่วไปแต่น้อยกว่าผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะมีทนายความอยู่ร่วมด้วย สิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวน เป็นต้น โดยพยานบุคคลต้องสงสัยซึ่งเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกรับตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้นอาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลาสั่งตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ ระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/4 เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย ทำให้สิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องสงสัยด้วยไม่ได้รับการคุ้มครอง

⁹ เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1937/2522, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 922/2527 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่

ปัญหาเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัย ถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลายด้าน ทั้งในด้านของการควบคุมการก่ออาชญากรรม ในประเด็นการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวน ในด้านการละเมิดสิทธิของบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้มีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการรับรองและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการสอบปากคำในชั้นพนักงานสอบสวนแล้ว¹⁰ แต่ในส่วนของพยานบุคคลต้องสงสัยนั้น วิธีปฏิบัติยังไม่แตกต่างจากพยานทั่วไป ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าหากมีการศึกษาในส่วนของแนวความคิดของหลักการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เพื่อให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานมีความถูกต้องตรงกับความจริงเพิ่มเติม น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวางหลักเกณฑ์เพื่อให้กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการสอบปากคำบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดอาญาในฐานะพยาน เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความถูกต้องตรงกับความจริงและมีความน่าเชื่อถือต่อไป

1.2 สมมุติฐานของการศึกษา

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน ได้แก่ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของกระบวนการสอบสวนไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังวัดพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น และการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนั้น เป็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความเหมาะสมและชัดเจน อันอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการแสวงหาความจริงในกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา และการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงสมควรที่จะศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายไทยและต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มบทบัญญัติเรื่องพยานบุคคลต้องสงสัย ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

¹⁰ วรินทร์ กรานพิกุล, 'การรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกระบวนการสอบปากคำชั้นพนักงานสอบสวน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2557).

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

1.3.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานมาใช้บังคับ เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลฎีกาไทยและศาลของทั้งสามประเทศข้างต้น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

1.5 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร ทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร บทบัญญัติของกฎหมาย บทความ คำพิพากษาของศาลฎีกา และคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ รวมทั้งเอกสาร บทความวิชาการออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

1.6.2 ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.6.3 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

1.6.4 ทำให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานมาใช้บังคับ เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นเจ้าสอบสวนมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

บทที่ 2

สถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพของปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน ซึ่งได้แก่ วิวัฒนาการบทบาทของพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน หน้าที่ของพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน สิทธิของพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดกรอบในการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานในบทต่อไป โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย

ในปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แบ่งประเภทของพยานหลักฐานในคดีอาญาออกเป็น 3 ประเภท คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการนำสืบแตกต่างกันออกไป แต่สำหรับพยานบุคคลนั้นสามารถจัดแบ่งได้ดังนี้

1) พยานโดยตรงกับพยานแวดล้อม

พยานโดยตรง (Direct Evidence) คือ พยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงซึ่งพุ่มเถียงกันในกรณีโดยตรง เช่น ศีรษะชน พยานที่ให้การว่าได้เห็นรถยนต์ของจำเลยขับแข่งมาทางซ้ายของถนนในขณะที่เกิดอุบัติเหตุ ย่อมเป็นพยานโดยตรง เพื่อแสดงว่าจำเลยขับรถโดยประมาทผิดกฎจราจร

พยานแวดล้อม (Circumstantial Evidence) คือ พยานที่ไม่ได้แสดงถึงข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์โดยตรง แต่ศาลอาจอนุมานจากพยานนั้นได้ว่าข้อเท็จจริงที่คู่ความนำพยานแวดล้อมกรณีพิสูจน์นั้นมีอยู่จริงหรือไม่ เช่น พยานไม่ได้เห็นว่ามีอาการชกกระทันหัน แต่เห็นจำเลยถือปืนจ้องมาทางผู้ตายหลังจากที่ได้ยินเสียงปืนสักพักหนึ่ง เป็นต้น พยานแวดล้อมนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก ในบางคดีอาจไม่สามารถหาพยานโดยตรงได้ จำเป็นต้องอาศัยพยานแวดล้อมเป็นเครื่องช่วยพิสูจน์ความจริง และการชั่งน้ำหนักพยานโดยตรงว่าสามารถรับฟังได้หรือไม่ จำเป็นต้องอาศัยพยานแวดล้อมกรณีด้วย¹¹

การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานวิธีนี้พิจารณาจากความใกล้ชิดของข้อเท็จจริงที่พยานมุ่งพิสูจน์กับประเด็นพิพาทในคดี กล่าวคือ หากข้อเท็จจริงใกล้ชิดจนเป็นอันเดียวกับประเด็นพิพาท พยานที่มุ่งสืบข้อเท็จจริงนั้นก็จะเป็นพยานโดยตรง แต่ถ้าข้อเท็จจริงมิได้เป็นอันเดียวกับประเด็นพิพาทพยานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นก็ถือเป็นพยานแวดล้อม

2) ประจักษ์พยานกับพยานบอกเล่า

¹¹ คณิต ฌ นคร (เชิงอรรถ 1) 87-88.

ประจักษ์พยาน (Eye Witness) หมายถึง พยานบุคคลผู้มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลตามที่ตนได้รับรู้มาจากประสาทของตนเอง มิใช่รับรู้มาจากการบอกเล่าของผู้อื่น ประจักษ์พยานจึงเป็นผู้ได้รับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงมาด้วยตนเอง

พยานบอกเล่า (Hearsay) หมายถึง พยานที่มีรู้เหตุการณ์เรื่องราวด้วยตนเอง แต่เป็นพยานที่รับฟังมาจากผู้อื่น แล้วเอาความที่รับฟังมาเล่าหรือเบิกความต่อศาลอีกต่อหนึ่ง¹²

การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานตามวิธีนี้ พิจารณาจากความใกล้ชิดระหว่างพยานหลักฐานกับข้อเท็จจริงที่พยานมุ่งพิสูจน์ หากพยานได้สัมผัสข้อเท็จจริงมาด้วยตนเองก็ถือเป็นประจักษ์พยาน แต่หากพยานมิได้สัมผัสข้อเท็จจริงเองแต่รับทราบมาจากบุคคลอื่นก็ถือเป็นพยานบอกเล่า

3) พยานเดียวกับพยานคู่

พยานเดี่ยว หมายถึง พยานที่ได้เห็นเหตุการณ์โดยลำพังแต่เพียงผู้เดียว กล่าวคือ ไม่ได้เห็นเหตุการณ์อันเดียวกันในขณะเดียวกันกับพยานคนอื่น¹³

พยานคู่ หมายถึง พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในขณะเดียวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป อย่างไรก็ตาม พยานคู่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่เดียวกันหรือต้องเห็นเหตุการณ์อย่างเดียวกันหมดทุกระยะ หรือระหว่างพยานด้วยกันไม่จำเป็นต้องเห็นซึ่งกันและกัน แต่ต้องพิจารณาโดยถือเหตุการณ์กับการเห็นเป็นหลักว่าต้องเกิดในขณะเดียวกัน

ความแตกต่างของพยานในหัวข้อนี้ คือ พยานเดี่ยว คือ พยานที่ไม่ได้เห็นเหตุการณ์เรื่องเดียวกันในขณะเดียวกัน ส่วนพยานคู่ คือ ในข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอาจมีผู้รู้เห็นหลายคน เป็นต้น

4) พยานนำกับพยานหมาย

พยานนำ หมายถึง พยานบุคคลที่คู่ความฝ่ายที่อ้างไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยไม่ว่าในคดีแพ่งหรือคดีอาญา เป็นผู้นำพยานนั้นมาเบิกความที่ศาลเอง

พยานหมาย หมายถึง พยานที่ศาลออกหมายเรียกให้มาเบิกความศาลอาจ เป็นการออกหมายโดยคู่ความขอให้ออก หรือเป็นพยานที่ศาลหมายเรียกเอง¹⁴

พยานนำและพยานหมายนั้น มีความแตกต่างกัน คือ พยานนำ คือ พยานที่คู่ความติดต่อให้ไปเบิกความและพยานยินดีไปศาลด้วยความสมัครใจ ส่วนพยานหมาย คือ พยานที่คู่ความไม่สามารถนำไปเบิกความได้ จึงขอให้ศาลออกหมายเรียกให้ไปเบิกความ

5) พยานบุคคลธรรมดา กับพยานผู้เชี่ยวชาญ

¹² โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (พิมพ์ครั้งที่ 11 สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2557) 42.

¹³ ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร, 2542) 262.

¹⁴ โสภณ รัตนกร, (เชิงอรรถ 12) 45.

พยานบุคคลธรรมดา หรือสามัญพยาน หมายถึง พยานบุคคลที่มาเบิกความ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่พยานรู้เห็นมา

พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึงผู้เชี่ยวชาญ และผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งกับพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา ซึ่งเป็นพยานบุคคลเหมือนกัน แต่มีประสบการณ์หรือวิชาความรู้ในสาขาต่าง ๆ มาเบิกความแสดงความเห็นตามหลักวิชา โดยบุคคลนั้นไม่ได้รับรู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะโดยตรงในฐานะประจักษ์พยานหรือโดยอ้อมในฐานะพยานแวดล้อม¹⁵

การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานตามวิธีนี้ พิจารณาจากความเชี่ยวชาญในข้อเท็จจริงในคดี โดยพยานบุคคลธรรมดาก็คือเป็นบุคคลทั่วไปที่รับรู้หรืออยู่ในเหตุการณ์ในข้อเท็จจริง แต่พยานผู้เชี่ยวชาญถือเป็นพยานบุคคลที่เข้ามาเบิกความในลักษณะแสดงความเห็น มิใช่เป็นความจากการประสบพบเห็นข้อเท็จจริงและนำมาเล่าให้ศาลฟัง เช่น แพทย์ซึ่งตรวจบาดแผลของผู้เสียหายมาเป็นพยาน ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความเห็นว่าบาดแผลเกิดจากอะไร

6) พยานที่เป็นผู้เสียหายกับพยานที่มีผู้ใช้ผู้เสียหาย

พยานที่เป็นผู้เสียหาย หมายถึง พยานผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผลร้ายจากการกระทำความผิด โดยตรงจากการกระทำความผิดอาญานั้น ซึ่งในการพิจารณาคดีอาญาผู้เสียหายจะเป็นพยานสำคัญที่โจทก์จะต้องนำเข้าไปเบิกความต่อศาลเพื่อให้ศาลเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง โดยผู้เสียหายจะทราบหรือไม่ว่าผู้ใดจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่นั้นไม่สำคัญ

พยานที่ไม่เป็นผู้เสียหาย หมายถึง พยานที่เป็นพลเมืองดีซึ่งบังเอิญเห็นเหตุการณ์การกระทำความผิดหรือรู้เห็นพฤติการณ์บางอย่างอันจะสนับสนุนทางคดีให้เห็นว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นประการใดประการหนึ่ง หรือทั้งสองประการ แต่มีผู้ใช้ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง พยานที่มีผู้ใช้ผู้เสียหายนี้รวมถึงพยานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับจำเลยด้วย

พยานที่เป็นผู้เสียหายกับพยานที่มีผู้ใช้ผู้เสียหายถือเป็นพยานที่สำคัญมากในคดีอาญา เพราะในคดีอาญาผู้มีอำนาจร้องทุกข์จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งในส่วนนี้ก็จำเป็นที่จะต้องมีการพยานมาเบิกความยืนยันว่าตนได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของฝ่ายจำเลย ซึ่งพยานที่เป็นผู้เสียหายนั้นอาจจะเป็นตัวโจทก์เองหรือผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำของจำเลย ส่วนพยานที่ไม่เป็นผู้เสียหายนั้นอาจเป็นพลเมืองดีหรือบุคคลที่เข้าให้การช่วยเหลือผู้เสียหายได้ เป็นต้น

กรณีบุคคลที่จะเป็นพยานได้นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95, 96 ได้บัญญัติคุณสมบัติเบื้องต้นของบุคคลที่จะมาเป็นพยานศาลไว้ และนำไปใช้สำหรับบุคคลที่จะเป็นพยานในคดีอาญาด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ซึ่งกล่าวสรุปได้ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่

¹⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (พิมพ์ครั้งที่ 5 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2555) 190.

สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ รวมถึงบุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้ยินได้เห็นหรือทราบ ข้อความที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ตนจะให้การเป็นพยานนั้น ด้วยตนเองโดยตรง ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่พิกการ หูหนวก หรือเป็นใบ้ก็ตาม แต่ถ้าได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้ว ศาลก็ยอมรับฟังคำให้การของบุคคลนั้นเป็นพยานได้ การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น เป็นการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนคดีอาญาทุกกรณี เมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษก่อน เว้นแต่เป็นความผิดอันยอมความได้ เมื่อผลการสอบสวนทราบว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วนั้น พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหานั้นมา ฟ้องร้องต่อไป สำหรับการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด และการสอบสวนพยานบุคคลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญไว้ดังนี้¹⁶ คือ 1) ก่อนการสอบสวนพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะให้พยานผู้นั้นสาบานหรือปฏิญาณตัวก็ได้ 2) การสอบสวนปากคำหรือการสืบพยานบุคคลต้องเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว กล่าวคือ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ ชื่อ อายุ ตำแหน่ง หรืออาชีพ ภูมิลำเนา และความเกี่ยวพันกับคู่ความ หลังจากนั้นพนักงานสอบสวน จะต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่พยานบุคคลรับรู้หรือพบเห็นมา 3) เมื่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการสอบสวนพยานบุคคลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปพนักงานสอบสวนก็จะเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานเอกสาร พยานวัตถุที่เกี่ยวข้องกับคดีให้ครบถ้วน แล้วรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งพิจารณา พยานหลักฐานทั้งปวงเพื่อมีความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการการนำสืบพยานบุคคลในชั้นอัยการ พนักงานอัยการจะเป็นผู้ตรวจใคร่ครวญสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่ปรากฏนั้นพอเชื่อถือได้หรือไม่ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และใครเป็นผู้กระทำ ถ้าเชื่อก็เสนอคดีฟ้องต่อศาลและดำเนินคดีต่อไปจนถึงที่สุด แต่ถ้าไม่เชื่อก็สั่งไม่ฟ้องปล่อยผู้ต้องหาไปหรือถ้าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานยังไม่แน่ชัด พนักงานอัยการก็อาจสั่งสอบสวน เพิ่มเติมหรือเรียกพยานไปซักถามเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้ จะเห็นได้ว่าตามระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย พนักงานอัยการจะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการแล้วเท่านั้น ในการนำสืบพยานบุคคลในชั้นตอนที่ยังมิได้ฟ้องคดีหรือก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล พนักงานอัยการจะมีบทบาทเพียงพิจารณาพยานหลักฐานที่มีปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน หรือพยานที่สั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือพยานที่เรียกมาซักถามเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในชั้นตอนนี้พนักงานอัยการไม่มีโอกาสได้นำสืบพยานบุคคลหรือพบเห็นบุคคลที่เป็นพยานในคดีเลย คงอ่านเฉพาะจากบันทึกคำให้การพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนจัดทำไว้ในสำนวนการสอบสวน ยกเว้นกรณีเรียกพยานมาซักถามเท่านั้น

¹⁶ สุทธิชัย หล่อตระกูล, 'ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546' (พฤษภาคม - สิงหาคม 2553) 4 วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2, 55.

ในปัจจุบันพยานบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้สามารถนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญา และศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณาในชั้นพิจารณาคดีจะต้องเป็นพยานที่ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น จะเป็นการได้มาซึ่งพยานโดยการจู่ใจ ชู่เข็ญ หลอกลวง จะใช้อ้างเป็นพยานไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นพยานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในชั้นพิจารณาคดีนี้ศาลจะรับฟังพยานที่เป็นประจักษ์พยาน เป็นหลัก แต่หากเป็นพยานบอกเล่า ในทางปฏิบัติแล้วนั้นศาลจะไม่รับฟังให้เป็นพยาน เพราะถือว่าเป็นพยานที่ไม่มีน้ำหนักเพียงพอ และสามารถเตรียมการกันได้ หรืออาจจะสมมุติขึ้นมาเองได้ เว้นแต่ในกรณีที่เชื่อได้ว่าสามารถพิสูจน์ได้ หรือมีข้อเท็จจริงและเหตุจำเป็น จึงสามารถอ้างพยานบอกเล่าเข้ามาเป็นพยานในคดีได้ ซึ่งในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลยพินิจของศาลว่าจะรับฟังพยานบอกเล่าหรือไม่ ซึ่งการรับฟังพยานบอกเล่านั้นจะเป็นการรับฟังโดยทำให้น้ำหนักของประจักษ์พยานดีขึ้นเท่านั้น¹⁷

2.2 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

ระบบการดำเนินคดีอาญาถูกแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงาน และขั้นตอนการดำเนินคดีในชั้นศาล เมื่อเกิดความผิดอาญาขึ้น เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและศาลจะมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร รวมถึงพยานทางนิติวิทยาศาสตร์หรือพยานที่รวบรวมได้ทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อมาประกอบในการค้นหาความจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เจ้าพนักงานที่มีบทบาทสำคัญมากและถือเป็นต้นทางแห่งกระบวนการ คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งทำหน้าที่ทั้งการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา โดยขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญก่อนจะขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลเพราะเป็นขั้นตอนแรกในการกลั่นกรองผู้ที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นได้กำหนดให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหาผิดหรือบริสุทธิ์ โดยพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ตามมาตรา 131 ที่วางหลักให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์ที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และหลังจากที่พนักงานอัยการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วเห็นว่ายังมีประเด็นที่ต้องสอบสวนเพิ่มเติม ก็จะส่งให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนแล้วส่งกลับไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อไป ซึ่งในชั้นเจ้าพนักงานนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุก

¹⁷ พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์, ‘การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560) 23.

ชนิดอันจะสามารถรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต่อนั้น พยานบุคคลมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.2.1 หน้าที่ไปตามหมายเรียกของพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมาย หมายเรียกตามมาตรานี้เป็นหมายเรียกผู้เสียหายหรือพยานมาสอบถามในฐานะพยานบุคคล¹⁸ ซึ่งผลของการขัดขืนหมายเรียกตามมาตรา¹⁹ ผู้ขัดขืนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้พยานอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 อีกด้วย¹⁹ แต่ในกรณีที่พยานมีเหตุเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวที่จำเป็นอย่างอื่นโดยได้แจ้งข้อเหตุ²⁰ นั้นให้ศาลทราบแล้วศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้ บุคคลที่ได้รับหมายเรียกได้รับยกเว้นไม่ต้องไปตามหมายได้²⁰

อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางสถานะที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 ได้แก่

(1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่ากรณีใด ๆ

(2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาไม่ว่าในกรณีใด ๆ

(3) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์ความคุ้มกันตามกฎหมาย

แต่ในกรณีพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนากับผู้ได้รับเอกสิทธิ์ความคุ้มกันนั้น ศาลอาจออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยาน ณ สถานที่ใดเมื่อใดแทนการออกหมายเรียกก็ได้ ส่วนพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ห้ามมิให้ศาลออกหมายเรียก หรือคำบอกกล่าว นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลจะออกหมายเรียกกฎหมายให้อำนาจศาลที่จะสอบถามผู้ขอออกหมาย แกลงถึงความเกี่ยวพันของพยานที่ขอให้ออกหมายกับข้อเท็จจริงที่จะให้พยานเบิกความได้ด้วย²¹ เพื่อป้องกันมิให้ขอออกหมายโดยไม่จำเป็น หรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีการกลั่นแกล้งออกหมายไปสร้างความเดือดร้อนแก่พยานโดยมิชอบ²²

¹⁸ สหรัฐ กิติ ศุภการ, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 11 บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) 2563) 330-331.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111 (2).

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108.

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106

²² โสภณ รัตน์การ (เชิงอรรถ 12) 369.

2.2.2 หน้าที่ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน

การสอบสวนปากคำหรือการสืบพยานบุคคลต้องเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว กล่าวคือ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ ชื่อ อายุ ตำแหน่ง หรืออาชีพ ภูมิลำเนา และความเกี่ยวพันกับคู่ความ หลังจากนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่พยานบุคคล รับรู้หรือพบเห็นมา แต่เนื่องจากในปัจจุบันการสอบสวนปากคำพยานในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดขั้นตอนเอาไว้อย่างเป็นทางการในการเรียกสอบสวนปากคำพยาน ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะเรียกสอบสวนปากคำพยานโดยยึดเอาความสะดวกและดุลพินิจของตนในการสอบสวน โดยนั่งสอบต่อหน้ากันกับพยานคนอื่น เหตุทั้งนี้ เป็นเพราะไม่มีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดอย่างชัดเจนในการสอบสวนปากคำคดีมีแต่กฎหมายที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งถึงสิทธิของพยานในการให้ปากคำเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่าการสอบสวนในการสอบสวนปากคำของ พนักงานสอบสวนเป็นหัวใจหลักสำคัญเบื้องต้นอันดับแรกในการรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) และ 5 เป็นหัวใจหลักในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ดังนั้น หากมีการสอบสวนถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้วก็คือว่าถูกต้องใช้ได้ เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานเป็นขั้นตอนสำคัญ ในการรักษาความยุติธรรมเบื้องต้นให้แก่ทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหากระบวนสอบสวนจึงต้องเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีผลต่อคดีทุกขั้นตอนจนกว่าคดีจะถึงที่สุด กระบวนแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยาน เพื่อการค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหา มีการกระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ การกำหนดขั้นตอนในการสอบสวนปากคำพยานให้มีความเป็นมาตรฐานจะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการพิจารณาในชั้นศาลที่มีขั้นตอนในการสืบพยานกำหนดไว้

2.2.3 หน้าที่สาบานหรือปฏิญาณตน

ในการถามปากค่านั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ กฎหมายใช้คำว่าก็ได้กรณีดังกล่าวจึงอยู่ในดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ฉะนั้น แม้จะให้ถ้อยคำโดยไม่ได้สาบานตนก็ไม่ใช่เหตุให้การสอบสวนเสียไป เปรียบเทียบกับในส่วนของพยานที่ไม่ได้สาบานตนในชั้นศาลจะมีผลทำให้ต้องห้ามไม่ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226²³ โดยปัจจุบันการขัดขืนคำสั่งศาลไม่สาบานหรือปฏิญาณก็ยังคงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171 อยู่ ส่วนกรณีขัดขืนคำสั่งพนักงานสอบสวนพนักงานอัยการที่ให้สาบานหรือปฏิญาณเป็นความผิดอาญา ตามมาตรา 169

2.2.4 หน้าที่ชี้ตัวผู้ต้องหา

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุม หรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการยืนยันตัว

²³ เพิ่งอ้าง, 332.

ผู้กระทำความผิดหรือคิดตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอมและให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้ จะเห็นได้ว่าการจัดให้มีการชี้ตัวจะชี้กันต่อหน้าผู้กระทำความผิดหรือต่อหน้าผู้ต้องหาไม่ได้ ต้องจัดให้ชี้ในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันมิให้คนถูกชี้ตัวเห็นคนที่ชี้ตัวได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นว่าถ้าผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอมที่จะชี้ตัวต่อหน้าผู้กระทำความผิดหรือต่อหน้าผู้ต้องหาที่สามารถกระทำได้ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกความยินยอมนั้นไว้ กรณีนี้แตกต่างจากการจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีชี้ตัวบุคคลใด เจ้าพนักงานจะจัดให้มีการชี้ตัวต่อหน้าผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไม่ได้ แม้ผู้เสียหายหรือพยานเด็กนั้นจะยินยอมก็ตาม ทั้งการที่ผู้เสียหายหรือพยานเด็กชี้ตัวยังต้องจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจหาหรือรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้ชี้หรือให้รอบุคคลดังกล่าวต่อไปก็ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนตามมาตรา 133 ตรี²⁴

2.3 สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และจิตใจ มีสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ มีอำนาจที่จะจำกัดการเข้าถึงของบุคคล มีสิทธิที่จะเลือกอยู่โดยลำพัง และมีความเสมอภาคที่จะไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิด ผู้ใดจะมาทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ ลบลู่ดูหมิ่นให้เสียชื่อเสียงเกียรติยศ หรือกระทำให้อับอายมิได้ ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน อันถือเป็นสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนจะต้องให้ความเคารพ โดยอยู่ภายใต้กรอบของจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมทางสังคม และกฎหมาย ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ผู้ใดจะยกเลิกเพิกถอนไม่ได้ การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอาจก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งสิทธิของคนในสังคมได้ตลอดเวลา จึงก่อให้เกิดขอบเขตของการกระทำที่จะไม่เป็นการทำให้บุคคลอื่น ๆ ในสังคมต้องเดือดร้อน โดยสังคมจะกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคล ซึ่งอาจกำหนดไว้อย่างชัดเจน หรือแฝงอยู่ในวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนในสังคม การศึกษาสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคลจึงสามารถศึกษาได้จากวัฒนธรรมและแนวทางปฏิบัติของสังคม²⁵

ด้วยเหตุที่ว่ามาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญานั้นจะต้องพิสูจน์ให้ถึงระดับสันสงสัยตามควร (beyond reasonable doubt) ดังนั้น การนำพยานเข้าสืบเพื่อให้ข้อเท็จจริงกระจ่างถึงระดับความชัดเจนดังกล่าวนี้จึงต้องใช้พยานหลักฐานอันเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีทุกชนิดเข้าสืบ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่

²⁴ สหรัฏฐ กิติ ศุภการ, (เชิงอรรถ 29) 334-335.

²⁵ สำนักงานคุ้มครองพยาน, 'ประวัติ แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคล' <<http://www.rlpd.go.th/rlpdnew>>.สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2565).

ข้อเท็จจริงยังไม่ได้รับการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย พยานบุคคลก็อาจถูกข่มขู่คุกคามเสียก่อนที่จะได้ให้ข้อมูลต่อกระบวนการยุติธรรมจนทำให้ไม่สามารถมาเบิกความต่อศาลได้ หรือเบิกความต่อศาลได้ไม่เต็มที่อันจะส่งผลให้รูปคดีเสียไปได้ การคุ้มครองพยานจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐเพื่อให้กระบวนการสืบพยานของรัฐนั้นบรรลุผลและเข้าถึงความจริงในคดี²⁶

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ซึ่งนำไปสู่การบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีมาตรการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดเป็นไปได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาอีก 2 ฉบับ อันได้แก่ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ได้ให้การคุ้มครองสิทธิของพยานผู้เสียหายในฐานะพยาน และพยานที่เป็นอาชญากรที่หันมาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่รัฐเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม²⁷

การคุ้มครองสิทธิของพยานมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลจะเป็นเครื่องมือในการรักษาพยานที่ดีที่สุดในการปราบปรามองค์การอาชญากรรม ดังนั้น ตามอนุสัญญาข้อ 24 จึงได้ให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่พยาน จึงให้รัฐภาคีจัดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมภายในรัฐของตนเพื่อการคุ้มครองพยาน โดยสิทธิของพยานตามอนุสัญญาที่ได้ให้การคุ้มครองสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 สิทธิที่พยานจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายจากการถูกกระทำต่าง ๆ

พยานมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายจากการถูกกระทำต่าง ๆ เช่น การถูกคุกคาม การถูกทำร้าย การถูกข่มขู่ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) ในการพิจารณาตัดสินซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยถือว่าพยานนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการมาให้การเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับ การปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็น และสมควรจากรัฐ ซึ่งให้การคุ้มครองทางกายแก่พยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 13 แบ่งเป็น 2 มาตรการ คือ มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ กล่าวคือ สำหรับมาตรการทั่วไปมักจะเป็นมาตรการที่ไม่ซับซ้อน เป็นกรณีที่พยานไม่ได้รับอันตรายร้ายแรงจนไปกระทบต่อความปลอดภัยเกินไปนัก เช่น การให้โทรศัพท์มือถือแก่

²⁶ กรรณิรมย์ โทมลากรชุน และคณะ, ‘การพัฒนากฎหมายและมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์,’ (2563), 49 วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3, 522, 539.

²⁷ วรณวิภา เมืองถ้ำ, มาตรการการคุ้มครองพยานในประเทศไทย: ศึกษากรณีการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2559), 17.

พยาน ส่วนในกรณีที่พยานอาจได้รับอันตรายอย่างร้ายแรงจำเป็นต้องใช้มาตรการที่ซับซ้อนและมีความเข้มข้นมากขึ้นก็มักจะใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งได้แก่ การย้ายที่อยู่ให้แก่พยานทั้งภายในและภายนอกประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ระบุชื่ตัวพยาน เป็นต้น²⁸

สำหรับการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาได้กำหนดขอบเขตไว้ให้รวมถึงพยานที่เป็นผู้ร่วมกระทำ ความผิดแต่ภายหลังหันมาให้ความร่วมมือในการให้การแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกคุกคามหรือข่มขู่จากองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ รัฐก็ต้องจัดความคุ้มครองทางกายให้ในฐานะพยานด้วยเช่นกัน โดยรูปแบบการคุ้มครอง ทางกายนี้จะพิจารณาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้การ คุ้มกันพยานในการเดินทางไปและกลับจากศาล การประกันความปลอดภัยในท้องพิจารณาคดี การคุ้มครองนี้ รวมถึงการคุ้มครองต่อครอบครัวของพยานหรือบุคคลอื่นผู้ใกล้ชิดกับพยานด้วย เพราะในบางกรณีบุคคลผู้ ใกล้ชิดพยานก็ถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมด้วยเช่นกัน²⁹

นอกจากนั้น พยานบุคคลต้องได้รับการคุ้มครองทางจิตใจด้วย ทั้งนี้ การคุ้มครองทางจิตใจของ พยานนั้นรวมถึงการสร้างความมั่นคงทางจิตใจต่อสถานการณ์ และการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่กีดกัน เครื่องเคียดยกตัวอย่างเช่น การทำให้พยานกลับคืนสู่สภาพจากความชอกช้ำทางจิตใจอันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางกฎหมาย โดยรูปแบบการให้ความคุ้มครองทางจิตใจจะแตกต่างกันออกไป ในแต่ละประเทศทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายและระเบียบการพิจารณาคดีของประเทศนั้น ๆ โดยรูปแบบทั่วไป คือ การทำให้พยานทราบถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในท้องพิจารณาคดี การอนุญาตให้ที่ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตามพยาน ไปศาลด้วย การฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวกับการตุลาการ เช่น ผู้พิพากษาเจ้าพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการพิจารณาคดีและตำรวจ เป็นต้น ให้รู้และเข้าใจถึงความรู้สึก ความต้องการของพยาน และการจัดให้มีการ แยกห้องนั่งรอพิจารณาคดีของพยานในศาลเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าของพยานกับจำเลยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง กับจำเลยนอกศาล³⁰

2.3.2 สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองคำให้การของบุคคลให้ได้รับการปกป้องจากปัจจัยภายนอก

การคุ้มครองเพื่อให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อ คำให้การของพยาน ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองในระดับที่สูงขึ้น โดยอาจมีเหตุปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผล กระทบที่ทำให้พยานบุคคลให้การบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงที่รับรู้ได้เห็น เช่น อาจเกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติ คือ อายุ วัย ความสามารถในการถ่ายทอดหรือความสามารถในการจดจำ การขัดขวางในรูปแบบต่าง ๆ หรือ

²⁸ Secretariat, Review of the implement of United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto: expert consultation on protection of victims and witnesses, Retrived 25 August 2022, From: <http://www.unodc.org/documents/treaties/cop2008-12-E.pdf>.

²⁹ United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations Model Witness Protection Bill, Retrived 25 August 2022, From: www.unodc.org/unodc/en/legal-tool/Model.html.

³⁰ Ibid.

เกิดจากความเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี เช่น การให้การโดยต้องเผชิญหน้ากับอาชญากรโดยตรง การถูกซักถามจากคู่ความ ดังนั้นอนุสัญญาฯ จึงได้กำหนดมาตรการที่ให้รัฐภาคีนำกระบวนการพิจารณาความทางอาญาที่สามารถทำให้พยานสามารถให้การโดยได้ปราศจากการขัดขวาง เช่น การอนุญาตให้มีการให้การผ่านวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Video Conference) หรือการนำการสืบพยานล่วงหน้ามาใช้ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานอาจถูกคุกคาม แต่การนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในการคุ้มครองพยานจะต้องไม่เป็นการกระทบถึงสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลย ดังนั้น รัฐในฐานะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องหามาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองพยานให้สามารถมาให้การต่อศาลได้โดยปลอดภัย³¹ ซึ่งในปัจจุบันรัฐมีมาตรการในการคุ้มครองพยานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังต่อไปนี้

1) การคุ้มครองพยานของพนักงานสอบสวน ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้วางระเบียบการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญาไว้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ (1) การคุมพยาน ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนจดต่าบลสถานที่อยู่และที่พักอาศัยของพยานไว้ให้ชัดเจน และต้องออกไปสอดส่องเยี่ยมเยียน พยานอยู่เสมอให้สามารถส่งหมายและติดตามตัวไปเบิกความต่อศาลได้ หากเห็นว่าพยานจะบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความ พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณา สั่งการและถ้าพยานคนใดยากจนขัดสนก็ให้แจ้งพนักงานอัยการเพื่อขอเบิกเงินค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง (2) การป้องกันพยาน กรณีที่เป็นพยานสำคัญในคดี และไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่าจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะไปเบิกความหรือมีการดำเนินการจะให้พยานหลบหนี พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานชี้แจง เหตุผลขอเบี้ยเลี้ยงเพื่อจัดหาสถานที่พักอาศัยชั่วคราวให้พยาน ถ้าเป็นกรณีฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ก็ให้แจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบเพื่อขอสืบพยานปากนั้นโดยเร็ว³²

2) การคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ตระหนักถึงปัญหาเรื่องนี้ จึงกำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พยานไว้ 2 ประการ คือ (1) ปรับปรุงวิธีการส่งหมายเรียกพยานโดยนำวิธีการอื่น ๆ เข้ามาเสริมวิธีการส่งหมาย เช่น ส่งทางไปรษณีย์ หรือขอความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง เป็นต้น (2) อำนวยความสะดวกในเรื่องการเบิกจ่ายค่าพาหนะ และค่าตอบแทนพยานตลอดจนการให้ความปลอดภัยพยาน³³

จากมาตรการคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงการให้เกิดความสะดวกแก่พยาน และการติดตามสอดส่องพยาน เพื่อให้สามารถนำพยานไปเบิกความต่อ

³¹ วรณวิภา เมืองถ้ำ, 'การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000: การปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายของประเทศไทย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551). 13-15.

³² อเนก อเนนทวรรณ, 'รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2544) 68.

³³ ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 ข้อ 78

ศาลได้เท่านั้น กรณีที่พยานถูกอิทธิพลข่มขู่หรือจะได้รับความอันตราย หรือจะหลบหนี ตามระเบียบกำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยานก่อนเบิกความต่อศาลเท่านั้น หลังจากพยานเบิกความต่อศาลแล้วจะถูกอิทธิพลคุกคามหรือได้รับภัยอันตรายอย่างไร ยังไม่มีมาตรการใด ๆ ของทางราชการให้ความคุ้มครองไว้โดยเฉพาะพยานคงต้องเสี่ยงภัยและช่วยเหลือตนเองดังเช่นบุคคลทั่วไป ซึ่งจุดอ่อนตรงนี้เองทำให้บุคคลจำนวนไม่น้อยเกิดความหวาดกลัวและปฏิเสธการเป็นพยานเพราะมาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความอบอุ่นใจและความเชื่อมั่นให้บุคคลกล้าเสี่ยงภัยมาเป็นพยานได้เลย

2.3.3 เอกสิทธิ์ในการที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนั้น เป็นสิทธิของบุคคลผู้มีหน้าที่ให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะไม่ให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามที่อาจเป็นเหตุที่ทำให้เขาต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ในภายหลัง ซึ่งเอกสิทธิ์นี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างทั้งในระดับมาตรฐานการดำเนินคดีอาญาที่เป็นสากล และในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา จำเลย หรือเป็นเพียงพยานบุคคลก็ตาม นอกจากนี้ เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเป็นเอกสิทธิ์ที่ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 (3) “ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค ... (ข) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นประปักษ์ต่อตนเองหรือให้รับสารภาพผิด” ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 (5th Amendment) ที่บัญญัติว่า “no person... shall be compelled in any criminal case to be witness against himself”

สำหรับประเทศไทยได้มีการรับรองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นกัน โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 243 “บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจมีค่ามั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาณ ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสี่ “...ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้”

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยยังปรากฏการรับรองเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไว้ทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีของศาล สำหรับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ได้รับความคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองตาม มาตรา 234 “พยาน

ไม่ต้องตอบคำถามที่โดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้นให้ศาลเตือนพยาน” จะเห็นได้ว่ามาตรา 234 ที่กำหนดให้ศาลจะต้องเตือนพยานเมื่อมีคำถามที่อาจทำให้พยานถูกฟ้องคดีอาญานั้น เป็นเพราะพยานอาจไม่ทราบถึงเอกสิทธิ์ของตนและคู่ความที่มุ่งจะให้ข้อเท็จจริงจากพยานเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ดังนั้นศาลในฐานะองค์กรของรัฐจึงมีหน้าที่จะต้องคุ้มครองสิทธิให้แก่พยาน³⁴ ส่วนในกระบวนการสอบสวนในชั้นก่อนพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 2 ที่วางหลักว่า “ในการถามปากคำบุคคลใดพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยพยานบุคคลด้วย” ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา 234 ที่อยู่ในหมวด 2 พยานบุคคล จึงน่าจะนำไปใช้กับบุคคลที่เข้ามาให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนด้วย³⁵ ทำให้ในการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการเตือนพยานผู้ให้ถ้อยคำ หากการตอบคำถามใดของพยานบุคคลจะมีลักษณะเป็นการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

2.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย พยานบุคคลมีหน้าที่ต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตน และถ่ายทอดสิ่งที่ตนรับรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดออกมาโดยการให้ถ้อยคำ ถ้อยคำของพยานบุคคลจึงถือเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดและ พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะต้องเรียกบุคคลมาสอบถาม เรียกว่า กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน พยานบุคคลมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเจ้าพนักงาน หากพยานบุคคลไม่ทำตามหมายเรียกของเจ้าพนักงาน จะมีความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 168 ฐานขัดขืนคำสั่งบังคับ พยานบุคคลมีหน้าที่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด ในการสอบถามปากคำ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำตอบคำถาม ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ตนทราบและอยู่ในความรับรู้ของตนเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากฝ่าฝืนไม่ตอบคำถาม จะมีความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 169 ฐานขัดขืนไม่ให้ถ้อยคำ และถ้อยคำที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง หากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ จะมีความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 นอกจากนี้ พยานจะต้องสาบานตนก่อนการให้ถ้อยคำ เมื่อพนักงานสอบสวนสั่งให้สาบานตน การฝ่าฝืนไม่ยอมสาบานตน พยานจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 169 พยานบุคคลต้องมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ไม่สามารถให้ทนายความของตนเข้าร่วมการสอบสวน และไม่มีสิทธิพบหรือปรึกษาทนายความดังเช่นผู้ถูกกล่าวหา แสดงให้เห็นว่า พยานบุคคลอยู่ในสถานะที่มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำตามกฎหมายไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ แม้พยานจะได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อให้พยานสามารถให้ถ้อยคำได้อย่างเต็มที่ เช่น พยานมีอิสระที่จะให้ถ้อยคำโดย

³⁴ โสภณ รัตนกร (เชิงจรด 12) 378.

³⁵ เฟิงอ้าง, 378.

ปราศจากการถูกขัดขวางโดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมาย ซึ่งการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะเรียกบุคคลใดก็ได้มาสอบถาม หากเห็นว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี โดยไม่ต้องตรวจสอบเบื้องต้นก่อนว่าเขามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในลักษณะใด ดังนั้น บุคคลที่ถูกหมายเรียกของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน จึงอาจมีทั้งผู้รู้เห็นเหตุการณ์ หรือทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่น (พยานบุคคลทั่วไป) และบุคคลที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำความผิดหรือร่วมกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาในฐานะผู้ต้องหา หรือบุคคลที่ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษกล่าวหาว่าเขากระทำความผิด (พยานบุคคลต้องสงสัย) ซึ่งเมื่อข้อเท็จจริงยังไม่เป็นที่แน่ชัด พนักงานสอบสวนก็สามารถเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้เนื่องจากถ้อยคำของเขาน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง

การที่ผู้ซึ่งถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดไม่ว่าจากการสอบสวนเบื้องต้นหรือจากร้องทุกข์กล่าวโทษ ต้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานซึ่งเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นความลับ ต้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานขณะอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเพียงลำพัง มีหน้าที่ตอบคำถามตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำของตน จึงมีโอกาสดังกล่าวที่จะต้องตอบคำถามในลักษณะที่อาจเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นการปรักปรำตนเองได้ และบุคคลที่เคยถูกสอบสวนในฐานะพยานในชั้นสอบสวน สามารถตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ภายหลังเมื่อพนักงานสอบสวนมีพยานหลักฐานเพียงพอ นอกจากนี้ ทศนคติของเจ้าพนักงานต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาหรือถูกร้องทุกข์กล่าวโทษหรือเจ้าพนักงานมีความสงสัยในตัวบุคคลนั้นมักมีลักษณะเป็นทศนคติในเชิงลบ คำถามที่ใช้ในการสอบถามจึงมักจะเป็นไปเพื่อเป็นการยืนยันในสิ่งที่เจ้าพนักงานผู้สอบถามนั้นสงสัยอยู่ หรือเพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่สามารถชี้ให้เห็นการกระทำความผิดของผู้ถูกสงสัย แตกต่างจากพยานบุคคลหรือผู้เสียหายที่มีหน้าที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่อยู่ในความรับรู้ของตนหรือสิ่งที่ตนทราบมาเท่านั้น ดังนั้น การที่พยานบุคคลต้องสงสัยต้องมาให้ถ้อยคำในรูปแบบเดียวกับการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลทั่วไปจึงไม่เหมาะสม เพราะสิทธิในการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอาจถูกละเมิดได้โดยง่าย โดยกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

2.4.1 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนรังตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การสอบสวน ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น มีแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 มาตรา 131 และมาตรา 133 วรรคหนึ่ง ให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้เท่านั้น แต่เนื่องจากถ้อยคำที่พยานให้ไว้แก่พนักงานสอบสวนนั้น ยิ่งกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุมากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริง

ได้มากขึ้นเท่านั้น โดยจะสังเกตได้ว่าศาลมักให้น้ำหนักกับถ้อยคำของพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมากกว่าคำให้การในชั้นศาล เนื่องจากศาลได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา³⁶ ว่าถ้อยคำพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมีความกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุ พยานยังไม่มีโอกาสที่จะไตร่ตรองเพื่อปิดป้องข้อเท็จจริงไปอย่างอื่น ถ้อยคำดังกล่าวจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากกว่าคำให้การในชั้นศาล ดังนั้น ถ้อยคำของพยานบุคคลหรือพยานที่อาจเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้นจึงมีความสำคัญถึงขนาดที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรับตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้นเพื่อให้การค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของกระบวนการสอบสวนไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัย พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการรับตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น มีแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 มาตรา 131 และมาตรา 133 วรรคหนึ่ง ให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้เท่านั้น แต่เนื่องจากถ้อยคำที่พยานให้ไว้แก่พนักงานสอบสวนนั้น ยิ่งกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุมากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้มากขึ้นเท่านั้น โดยจะสังเกตได้ว่าศาลมักให้น้ำหนักถ้อยคำของพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมากกว่าคำให้การในชั้นศาล เนื่องจากศาลได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาว่าถ้อยคำพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมีความกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุ พยานยังไม่มีโอกาสที่จะไตร่ตรองเพื่อปิดป้องข้อเท็จจริงไปอย่างอื่น ถ้อยคำดังกล่าวจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากกว่าคำให้การในชั้นศาล ดังนั้น ถ้อยคำของพยานบุคคล หรือพยานที่อาจเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้นจึงมีความสำคัญถึงขนาดที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรับตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้นเพื่อให้การค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยกำหนดหลักเกณฑ์การสอบปากคำและสิทธิของพยานบุคคลต้องสงสัยให้มากกว่าพยานทั่วไปแต่ไม่เท่ากับสิทธิของผู้ต้องหา เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัย จึงไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพยานประเภทนี้ และไม่มีบทบัญญัติเรื่องการรับฟัง กระทั่งการชั่งน้ำหนักพยานเหล่านี้ด้วย

2.4.2 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้อง

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1937/2522, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 922/2527 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 63/2533

สงสัยไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง กรณีนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งแยกบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา โดยจะมีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย พยานบุคคลต้องสงสัยนี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบปากคำมากกว่าพยานทั่วไปแต่น้อยกว่าผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะมีนายความอยู่ร่วมด้วย สิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวน เป็นต้น โดยพยานบุคคลต้องสงสัยซึ่งเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกรังตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้นอาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลารังตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ อัยการแห่งสาธารณรัฐ ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/4 เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย ทำให้สิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องสงสัยด้วยไม่ได้รับการคุ้มครอง

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่มีสิทธิต่าง ๆ ที่บุคคลผู้อยู่ในฐานะผู้ต้องสงสัยพึงมี อาทิ สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งกรณีนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งแยกบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา โดยประเทศฝรั่งเศสจะมีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย โดยพยานบุคคลต้องสงสัยนี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบปากคำมากกว่าพยานทั่วไปแต่น้อยกว่าผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะมีนายความอยู่ร่วมด้วย สิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวน เป็นต้น โดยพยานบุคคลต้องสงสัยซึ่งเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกรังตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้นอาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลารังตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ อัยการแห่งสาธารณรัฐ ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของ

ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/4 เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย ทำให้สิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องสงสัยด้วยไม่ได้รับการคุ้มครอง

3.1.1 หลักอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

หลักอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นมาจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control model) เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความต้องการที่จะควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุม ปราบปรามอาชญากรรม หรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสถียรภาพของประชาชนผู้สุจริต³⁷ โดยแนวคิดนี้ต้องการให้มีสถิติในการจับกุมผู้กระทำความผิดสูงและผู้ที่ถูกจับกุมต้องเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดจริง ทำให้ผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์จะถูกกลั่นกรองออกไป ส่วนผู้กระทำความผิดก็จะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว ความมุ่งหวังของทฤษฎีนี้คือขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอต่อความสามารถที่จะวินิจฉัยความถูกต้องของกระบวนการทั้งหมดได้³⁸ แนวความคิดนี้เน้นให้ความสำคัญกับการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ และถือว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงมา ซึ่งหากกฎหมายของประเทศใดให้ความสำคัญกับแนวความคิดนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเน้นเรื่องการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้อำนาจแก่พนักงานในการสืบสวนสอบสวน ป้องกันและปราบปรามด้วยความรวดเร็วและเฉียบขาด โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์ เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้พนักงานของรัฐมีอำนาจเด็ดขาดในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง การควบคุมกระทำได้นาน และการให้ประกันตัวเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานโดยอิสระ³⁹

3.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

หลักการระงับข้อพิพาทในปัจจุบันในส่วนอำนาจลงโทษชี้ขาดผู้กระทำความผิดทางอาญาและการตัดสินข้อพิพาททางแพ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรตุลาการ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐ⁴⁰ การฟ้องร้องหรือการใช้อำนาจในการนำคดีไปเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลนั้น ยังคงมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นจากทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศว่ามีแนวความคิดอย่างไรโดยเฉพาะในการฟ้องคดีอาญาที่การกระทำความผิดทางอาญาก่อความเสียหายทั้งต่อเอกชน และสังคมส่วนรวม ซึ่งความเสียหายที่เกิดกับเอกชนคนหนึ่งโดยตรง บุคคลนั้นสามารถฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายได้เองเป็นคดีแพ่งแต่เกี่ยวเนื่องเป็นคดีอาญา หากในส่วนที่เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม

³⁷ Herbert Packer, *The Limit of the Criminal Sanction*, (California: Stanford University Press, 1968), pp.149-173

³⁸ ชลลดา จินตเสถียร, 'ช้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ตามมาตรา 226/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553) 9.

³⁹ อิศราวุธ อ่อนน้อม, 'หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2540) 26.

⁴⁰ ณรงค์ ใจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*, (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม สำนักพิมพ์วิญญูชน 2550) 31.

จะต้องฟ้องร้องเป็นคดีอาญาหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยถือเป็นการฟ้องร้องในนามสังคม เป็นการกระทำเพื่อสังคม⁴¹

แนวความคิดในการรักษาความเรียบร้อยในสังคมของรัฐนั้น เห็นว่าเป็นอำนาจหน้าที่เป็นภารกิจของรัฐที่จะต้องเข้ามาดำเนินการในฐานะตัวแทนของสังคม ก็จะต้องมีองค์กรของรัฐเข้ามาทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญาดำเนินการแทนสังคม หากทัศนคติของรัฐนั้นเห็นว่าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนเพราะประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการกระทำ ความผิดด้วย จึงให้อำนาจดำเนินการฟ้องคดีเป็นของประชาชนด้วย

3.1.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution)

สืบเนื่องจากแนวคิดของนักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ที่เห็นว่าธรรมชาติของคดีอาญานั้นแตกต่างจากคดีแพ่ง จากมุมมองที่ว่าเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาแผ่นดินเกิดขึ้น ย่อมมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวมอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesar Beccar) ที่ว่า “เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น มิได้เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนที่กระทบต่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยที่การกระทำความผิดอาญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมยิ่งกว่าความเสียหายของเอกชน” นักกฎหมายซีวิลลอว์จึงเห็นว่า วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาและลงโทษผู้กระทำผิด แท้จริงแล้วจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ดังที่ซีซาร์ เบ็คคาเรียได้กล่าวไว้ว่า “การกำหนดบทลงโทษจากการประกอบอาชญากรรมควรพิจารณาจากความสูญเสียต่อสังคมเป็นหลัก เพราะพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นภัยต่อสังคมโดยรวม” และจากคำกล่าวที่ว่า “เอกชนอาจให้อภัยโดยไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้ แต่การให้อภัยของเขาเช่นนั้นไม่อาจทำลายความจำเป็นในการลงโทษเพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างได้ สิทธิในการลงโทษไม่ได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งแต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นของกฎหมายทั้งหลายซึ่งเป็นองค์กรที่มาจากเจตนาธรรมของทุกคนผู้ถูกล่วงละเมิดคนใดคนหนึ่งอาจสละสิทธิในส่วนของตนได้ แต่ไม่มีอำนาจใด ๆ เหนือสิทธิเช่นนั้นของผู้อื่น”⁴² การดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะความผิดอาญาแผ่นดิน จึงไม่ควรขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้เสียหาย ต่างจากความผิดต่อส่วนตัว ที่ผลของการกระทำความผิดนั้นกระทบประโยชน์ส่วนรวมน้อย แต่กระทบต่อตัวผู้เสียหายมาก เช่น แม้บุคคลคนผู้ซึ่งถูกหมิ่นประมาท ไม่เอาความ บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมก็ไม่เดือดร้อนประการใด⁴³ ซึ่งจากมุมมองดังกล่าวทำให้นักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์เห็นว่า ผู้ที่ควรทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์ส่วนรวมด้วยการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาจึงควรเป็น “รัฐ” และไม่ควรเป็น

⁴¹ อุดม รัฐอมฤต, ‘การฟ้องคดีอาญา’ (2537) 2 วารสารนิติศาสตร์ 22, 241.

⁴² อุทัย อาทิวา. *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. (พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์ 2557) 15.

⁴³ ชัชชัย ยุระพันธ์, ‘หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี’ (2565) วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 10 ฉบับที่ 12 (มกราคม-ธันวาคม 2565) 95.

เอกชนผู้เสียหายนำมาสู่แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งในการดำเนินคดีรัฐจะเป็นผู้ค้นหาความจริงด้วยหลักตรวจสอบ (Examination Principle) ให้ทราบถึงความจริงของตัวบุคคลและเรื่องที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิดอาญา ผ่านการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือ พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยมีรูปแบบในการค้นหาความจริงถูกออกแบบมาให้ทุกองค์กรของรัฐต้องร่วมมือกันตรวจสอบค้นหาความจริงในเชิงรุกและตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ภายใต้กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากเห็นว่า การทราบความจริงที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่เกิดขึ้นจริงให้ได้มากที่สุดจะนำมาซึ่งมาตรการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นกับสังคม โดยมียุทธศาสตร์ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐเป็นหน่วยงานดำเนินคดีรับผิดชอบ โดยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการอาจเป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย” (Legality principle) หรือไม่ก็เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ” (Opportunity principle) สำหรับประเทศไทยนั้น การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ส่วนการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ⁴⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) นั้น เป็นหลักการภายใต้แนวคิดที่ให้รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐจึงผู้ควบคุมกระบวนการดำเนินคดีอาญา และมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงมากกว่าคู่ความทั้งสองฝ่าย จึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่คู่ความสองฝ่ายมีความเป็นปรปักษ์ต่อกันเพียงเล็กน้อย ทว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรวมถึงองค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาทุกองค์กรจะต้องร่วมมือกันเพื่อค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นองค์กรตำรวจ อัยการ ศาล และทนายความ โดยมีหลักการว่ารัฐเป็นผู้เสียหายต่อการมีผู้กระทำความผิดทุกคดี รัฐต้องมีหน้าที่เป็นผู้ปกป้องรักษา⁴⁵ ต้องรับผิดชอบกับการดำเนินคดีความผิด รัฐมีองค์กรของรัฐที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดี ได้แก่พนักงานอัยการในการสอบสวนฟ้องร้องโดยมีเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ ในส่วนของประชาชน รัฐให้สิทธิเข้ามามีบทบาทอย่างจำกัด โดยมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงการร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง⁴⁶ แต่อย่างไรก็ตามรัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยเด็ดขาด เนื่องจากมีการอนุญาตให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้เช่นกันแต่จะกำหนดไว้เฉพาะความผิดบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้เอกชนหรือผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้⁴⁷

⁴⁴ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 10 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2564). 96.

⁴⁵ ณรงค์ ใจหาญ (เชิงอรรถ 40) 32.

⁴⁶ อุดม รัฐอมฤต (เชิงอรรถ 41) 244.

⁴⁷ สุวัฒน์ อุตสาห์พานิช, ‘การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2552)

ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินคดีคือหน้าที่อำนวยความสะดวกโดยรัฐต้องเข้าคลี่คลายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งและทำคำชี้ขาดในที่สุด เนื้อหาของคดีอาญาจึงไม่ใช่กรณีพิพาทกันในศาลเพียงอย่างเดียว⁴⁸ องค์การของรัฐไม่ว่าจะเป็นอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ ศาลหรือแม้แต่นายความ ต่างมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้น มีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริง โดยองค์การของรัฐในฐานะผู้รักษากฎหมายที่ต้องทำหน้าที่ของตนซึ่งในทางเนื้อหาไม่อาจมองว่าเป็นคู่ความได้เลย เพราะนิติสัมพันธ์ทางวิธีพิจารณาความอาญาเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐ ได้แก่ ศาล พนักงานอัยการ ตำรวจ กับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย นายความเท่านั้น รัฐ (องค์กร) จึงไม่อาจเป็นปรปักษ์กับประชาชนในรัฐ⁴⁹ ข้อดีของระบบนี้ คือ องค์การของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการฟ้องคดี จึงไม่เกิดปัญหาการความเกรงกลัวในอิทธิพลของผู้กระทำความผิดจนไม่กล้าฟ้องคดีขึ้นสู่การพิจารณา และรัฐทำหน้าที่อำนวยความสะดวกจึงไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาไปในทางกลับกันแก่บุคคลโดยมิชอบ แต่ข้อเสียของระบบนี้คือการให้อำนาจฟ้องคดีกับรัฐ องค์กรอัยการอาจตกอยู่ในความครอบงำของฝ่ายบริหาร ทำให้ต้องทำการอย่างไม่เป็นอิสระเพราะต้องทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจบังคับบัญชาและเนื่องจากการดำเนินคดีอาญาที่เป็นการดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของรัฐ จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐกับประชาชนได้ ดังนั้นจึงมีทางแก้ไขโดยการอนุญาตให้เอกชนฟ้องร้องคดีบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้เห็นว่ารัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว⁵⁰

3.1.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution)

การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) นั้น เป็นการฟ้องร้องที่เริ่มต้นโดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นดำเนินการในนามของพนักงานอัยการ เจ้าพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจอื่น ๆ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาในนามของสาธารณชน หรือฟ้องร้องคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งหลักการดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความผิดที่ตนเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากมีมุมมองในเรื่องที่ว่า การดำเนินคดีอาญานั้นมีเรื่องของประโยชน์ต่อส่วนรวมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เพียงแต่มองว่าผู้ที่ควรจะทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์ต่อส่วนรวมดังกล่าวควรจะเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนแทนที่จะเป็นรัฐ เนื่องจากไม่ไว้วางใจผู้ใช้อำนาจรัฐ⁵¹ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

⁴⁸ คณิต ญ นคร, *วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง ในวิ.อาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552) 40.

⁴⁹ คณิต ญ นคร, *วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน ในวิ.อาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552) 16.

⁵⁰ สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช (เชิงอรธ 47) 22.

⁵¹ คณิต ญ นคร, 'วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน'. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (2530) 1-3.

จึงเกิดจากแนวคิดที่ว่าประชาชนมีหน้าที่รักษาความสงบของสังคม เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่ต้องป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดอาญาในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสืบสวน การสอบสวน การพิจารณา ชี้ขาดตัดสิน องค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาล้วนมีที่มาจากองค์กรของประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมากกว่าองค์กรส่วนกลางของรัฐ เช่น พนักงานอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) ซึ่งคณะลูกขุนใหญ่มีที่มาจากบุคคลที่เป็นตัวแทนของประชาชน หรือในประเทศอังกฤษที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิหรืออำนาจฟ้องคดีอาญาโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้ถูกประทุษร้ายโดยตรง หรือไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษถือว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมบทบาทหน้าที่ในการรักษาภาวะเยียบของประชาชนร่วมกัน ประชาชนทุกคนจึงควรมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาล เมื่อพบการกระทำความผิดที่ทำลายความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษจึงเป็นการดำเนินการฟ้องร้องระหว่างเอกชนกับเอกชนเช่นเดียวกับคดีแพ่งที่มีโจทก์ผู้ฟ้องกับจำเลยผู้ถูกฟ้อง ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน การดำเนินคดีระหว่างคู่ความพิพาททั้งสองฝ่าย มีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความโดยมีศาลเป็นผู้ชี้ขาดและมีนิติสัมพันธ์แบบสามฝ่าย ซึ่งข้อดีของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน คือ มีความเสมอภาคกันระหว่างโจทก์กับจำเลย เพราะคู่ความมีฐานะเท่าเทียมกันและการฟ้องคดีไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายรัฐ อย่างไรก็ตามระบบนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องเนื่องจากไม่มีบุคคลผู้ทำหน้าที่ฟ้องคดีโดยตรงดังเช่นองค์กรของรัฐ ดังนั้น จึงอาจจะไม่มีการยื่นฟ้องคดี อันเนื่องมาจากความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้กระทำความผิด หรือผู้เสียหายได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้น จึงไม่เห็นประโยชน์ในการฟ้องคดี อันส่งผลกระทบต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในสังคมเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการดำเนินคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น 2 หลักการใหญ่ ๆ ซึ่งเกิดจากแนวคิดและทัศนคติต่อหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมว่าอยู่ที่ฝ่ายใด หากเห็นว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องอำนวยความสะดวกกรมปกป้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะการกระทำความผิดทางอาญาก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ รัฐเป็นผู้เสียหายโดยตรง รัฐก็จะต้องดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเอง ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่หากเห็นว่าประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองดูแลความสงบของสังคม การกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีหน้าที่ในการดูแลปกป้องรักษาความสงบสุขของสังคม โดยการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงว่าจะได้รับความเสียหายหรือไม่ ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน อย่างไรก็ตามหลักการทั้งสองหลักการดังกล่าวข้างต้นต่างมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในปัจจุบันแต่ละประเทศจึงมีการวางแนวทางให้สิทธิการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาทั้งแก่รัฐและประชาชนแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประเทศนั้น ๆ ว่าจะกำหนดให้การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักหรือจะกำหนดให้การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาโดยประชาชนเป็นหลัก ซึ่งก็จะเห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายให้พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายเป็นผู้มีอำนาจ

ฟ้องคดีอาญา หากประเทศไทยได้บัญญัติให้อำนาจฟ้องคดีอาญาเป็นของพนักงานอัยการเท่านั้น ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ก็แสดงว่าประเทศนั้นให้สิทธิการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาทั้งแก่รัฐเป็นหลัก

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

กระบวนการสอบปากคำบุคคลโดยเจ้าพนักงานในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นสืบสวนสอบสวน ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีของศาล (interrogation) นั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ซึ่งโดยหลักการทั่วไปแล้วจะยึดถือหลักการดำเนินการเป็นความลับ (secrecy) การสืบสวนสอบสวนจึงมักจะไม่มีเปิดเผยต่อสาธารณะดังเช่นกระบวนการในชั้นพิจารณาคดีของศาล ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานจะต้องกระทำโดยไม่เปิดเผยเช่นกัน ซึ่งการสอบสวนที่ไม่เปิดเผยนี้เอง อาจส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน เนื่องจากเจ้าพนักงานต้องการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในชั้นสอบสวน โดยเฉพาะในกระบวนการสอบปากคำที่ผู้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานที่ต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกกดดันจากเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ เนื่องจากพยานมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในคดีอาญาโดยการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน และจากกระบวนการสอบสวนที่ต้องดำเนินการเป็นความลับ จึงอาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคลโดยเจ้าพนักงานได้โดยง่าย ประกอบกับการสอบสวนที่มีการเผชิญหน้าระหว่างผู้ให้ถ้อยคำกับเจ้าพนักงานในกระบวนการที่เป็นความลับนั้น พฤติกรรมบางอย่างหรือคำถามบางประเด็นของเจ้าพนักงานผู้สอบสวนอาจส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ให้ถ้อยคำ หรือส่งผลให้ผู้ให้ถ้อยคำคำนึงถึงสิทธิของตนเองน้อยลง มีพฤติกรรมต่อต้านเจ้าพนักงานลดลง หรือบางกรณีอาจถึงขั้นให้ถ้อยคำไปโดยขาดความเป็นอิสระ ดังนั้นจึงต้องมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสอบปากคำ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสของกระบวนการสอบปากคำซึ่งเป็นวิธีการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบปากคำบุคคลในชั้นสอบสวน รวมทั้งหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมสากล ดังนี้

3.2.1 หลักการคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้เป็นการคุ้มครองบุคคลจากการต้องถูกบังคับให้ต้องให้ถ้อยคำ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการปรักปรำหรือกล่าวโทษตนเอง โดยหลักการนี้มีความสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด (presumption of innocence) ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และเป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา⁵²

⁵² ซาดี ซัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2549) 72.

เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หรือ privilege against self in crimination นั้น มีที่มาจากแนวคิดว่าคุณคนไม่อาจถูกบังคับให้เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งสิ่งที่หลักการนี้ให้ความสำคัญคือ ถ้อยคำ (testimony) ของบุคคล⁵³ ด้วยเหตุนี้ หลักการดังกล่าวจึงไม่รวมถึงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ เช่น การบังคับให้ตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติด บังคับให้ลงลายมือชื่อเพื่อตรวจเอกลักษณ์ของลายมือชื่อ หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ อันมีลักษณะเป็นพยานหลักฐานทางกายภาพ หรือ physical evidence ไม่ใช่ถ้อยคำ ซึ่งเจ้าพนักงานสามารถบังคับให้ตรวจได้หากมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ หลักการนี้จึงมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณา โดยหลักการมุ่งประสงค์ที่จะไม่ให้เกิดการใช้อำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานไปในทางที่จะละเมิดสิทธิของบุคคลที่จะไม่ตอบคำถามหรือหลักฐานใด ๆ ที่อาจทำให้เขาถูกฟ้องคดี ได้รับโทษ หรือถูกยึดทรัพย์⁵⁴

สถานะของผู้ที่อ้างความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้ได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งได้แก่บุคคลทุกคนไม่เฉพาะแต่บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาเท่านั้น และสามารถอ้างเอกสิทธิ์เพื่อไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาเท่านั้น ไม่สามารถปฏิเสธที่จะตอบคำถามใด ๆ ได้เลย เพราะหากบุคคลที่มาให้ถ้อยคำมีสถานะเป็นผู้ต้องหาแล้วเขามีสิทธิที่จะนิ่งเฉย (right to silence) คือ สิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้การใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวหาในคดีเลย ไม่ว่าจะเป็ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาดสำหรับ ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น จึงแตกต่างจากเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

จากหลักประกันสิทธิข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในการคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในกระบวนการถามปากคำบุคคลในชั้นสอบสวนจำเป็นต้องให้สิทธิบางประการแก่ผู้ที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้การอ้างใช้เอกสิทธิ์เป็นไปอย่างถูกต้อง นั่นคือ สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสิทธิตามกฎหมาย และ สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ

⁵³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 'สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง' (มิถุนายน 2547) 34 วารสารนิติศาสตร์ 2, 326.

⁵⁴ อุดม รัฐอมฤต, "การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน," ใน ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), 255.

บทที่ 4

พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของประเทศต่าง ๆ ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณีหรือคอมมอนลอว์ และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือซีวิลลอว์ โดยศึกษาเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญาชั้นสอบสวนของแต่ละประเทศว่ามีอย่างไรบ้าง โดยในบทนี้จะได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

4.1 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

โดยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ตามแนวทางเดียวกับประเทศอังกฤษ ซึ่งกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีนี้มีแนวคิดว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาหรือในชั้นสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขของการฟ้องคดีอาญาต่อศาล เนื่องจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีไม่ใช่ระบบกลั่นกรองว่าคดีมีมูลโดยการสอบสวน⁵⁵ ดังเช่นในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ที่มองว่าการค้นหาความจริงเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในชั้นสอบสวน แต่มุ่งเน้นกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลมากกว่า ทำให้ชั้นตอนชั้นสอบสวนฟ้องร้องขาดระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ชัดเจนรอบด้านอันเป็นมาตรฐานที่ดีของกระบวนการสอบสวน โดยการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ (Attorney) เท่านั้น ต่างจากการฟ้องคดีอาญาในประเทศอังกฤษที่เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ ดังนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาจึงใช้รูปแบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ ที่ให้พนักงานอัยการเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้พนักงานอัยการยังมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนโดยมีส่วนร่วมในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน คอยให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ต้องหา⁵⁶

ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในกรณีที่เป็นคดีความผิดร้ายแรงมีอัตราโทษสูงตามกฎหมายที่จำเป็นต้องมีพนักงานอัยการนำเสนอขึ้นมาสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) การสอบสวนและตรวจสอบพยานหลักฐานโดย Grand jury เป็นการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนเนื่องจากไม่มีวัตถุประสงค์ในการพิพากษาคดี และลูกขุนใหญ่มีอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับ

⁵⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, 'การสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขการฟ้องคดีอาญาต่อศาลในระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกา ข้อพิจารณาในการวิเคราะห์บทคัดพยานหลักฐาน' (2548) รพี 49, (คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 58) 116.

⁵⁶ เพิ่งอ้าง, 116.

การกระทำความผิดอย่างกว้างขวาง⁵⁷ โดยเฉพาะอำนาจการออกหมายเรียก (subpoena) บุคคลมาให้ถ้อยคำ (testimony) หรือเอกสาร (produce documents) พนักงานอัยการจะทำการคัดเลือกพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งพยานบุคคล แล้วทำการออกหมายเรียกให้มาปรากฏตัวต่อหน้า Grand jury ในเวลาและสถานที่ที่กำหนด ซึ่งบุคคลที่อาจถูกหมายเรียก ได้แก่ พยานบุคคล (witness) คือ บุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขามีหรือทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และต้องการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลนั้นเพื่อใช้ในการประกอบการทำคำฟ้อง indictment⁵⁸ และ Target witness ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เชื่อว่าน่าจะได้กระทำความผิดตามความเป็นจริง แต่ยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัย ซึ่งพนักงานอัยการหรือ Grand jury มีพยานหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงบุคคลนั้นกับการกระทำความผิด โดยพนักงานอัยการต้องการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยืนยันบุคคลดังกล่าว⁵⁹

4.1.1 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

(1) หน้าที่มาตามหมายเรียก

พยานบุคคลจะถูกหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดย Grand jury ให้เข้ามาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะลูกขุนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อพยานบุคคลได้รับหมายเรียกแล้ว ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน พยานไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธหมายเรียกของ Grand Jury ได้⁶⁰ เนื่องจากเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองที่จะต้องช่วยเหลือรัฐรักษาความยุติธรรม รัฐสามารถเรียกใครมาเป็นพยานก็ได้เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุน⁶¹ พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งการดำเนินการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานและคณะลูกขุน หรือจำกัดกรอบการดำเนินการสอบสวนของคณะลูกขุน⁶² กรณีที่พยานไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดยคณะลูกขุน พยานมีความรับผิดชอบขัดคำสั่งศาล

(2) หน้าที่ตอบคำถาม

เมื่อพยานมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน Grand jury แล้ว พยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามต่าง ๆ เว้นเสียแต่ว่าพยานจะได้อ้างเอกสิทธิ์ (privilege) ไม่ตอบคำถามตามที่พยานมีสิทธิตามกฎหมาย

(3) หน้าที่สาบานตน

พยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำ

(4) หน้าที่ตอบคำถามด้วยความสัตย์จริง

⁵⁷ Michael G. Heitz, "The rights of a witness before the Grand jury," Missouri law review, Vol.43, Iss.4, p.715 (1978)

⁵⁸ New York Criminal Procedure Law Article 190.50

⁵⁹ U.S. Attorneys' Manual Title 9-11.-151

⁶⁰ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, Criminal Procedure, Third Edition, (St. Paul, Minn.: West Group, 2000), p.447.

⁶¹ Branzburg v. Hayes, at 408 U. S. 682 and 408 U. S. 688 (1972)

⁶² Blair v. United States, at 250 U. S. 282 (1919)

เนื่องจากพยานมีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามด้วยความสัตย์จริง หากพยานให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ พยานมีความรับผิดชอบฐานแจ้งความเท็จ (perjury)

4.1.2 สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

(1) เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury จะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับพยานบุคคลที่เบิกความในชั้นพิจารณา⁶³ ตามหลักการในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 ที่ได้วางหลักเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง โดยวางหลักว่า “...บุคคลจะถูกบังคับให้ให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองไม่ได้...” เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ได้รับการรับรองให้นำมาใช้ในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้น Grand jury⁶⁴ เนื่องจากกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่ สามารถใช้อำนาจบังคับให้พยานมาให้ถ้อยคำ และถ้อยคำอาจใช้ เป็นพยานหลักฐานปรักปรำพยานได้หากมีการดำเนินคดีอาญาในภายหลัง⁶⁵ นอกจากนี้ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา (Supreme Court of the United States: SCOTUS) ได้รับรองว่าเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองสามารถอ้างได้ในกระบวนการสอบสวนโดยลูกขุนใหญ่ Grand jury เนื่องจากการสอบสวน กลั่นกรองพยานหลักฐานโดยลูกขุนใหญ่เป็นการดำเนินคดีอาญา และการที่พยานบุคคลมีหน้าที่ที่ต้องให้ถ้อยคำ ไม่อาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคลได้ให้ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาด้วยความเต็มใจ⁶⁶

การให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลที่ถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่นอกจากเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน โดยการบังคับให้ถ้อยคำที่ปรักปรำตนเองแล้ว⁶⁷ ยังเป็นการป้องกันไม่ให้มีการนำถ้อยคำนั้นไปใช้เป็นหลักฐานในการปรักปรำบุคคลนั้นหากต่อมาเขาตกเป็นจำเลย⁶⁸ แต่อย่างไรก็ตามหากพยานได้สละเอกสิทธิ์ โดยการให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองแล้ว พยานมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงดังกล่าวทั้งหมด ไม่สามารถยกเอกสิทธิ์ (privilege) กล่าวอ้างได้อีกต่อไป⁶⁹ ซึ่งการสละเอกสิทธิ์ (waive) จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ และการสละเอกสิทธิ์ของ

⁶³ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.406.

⁶⁴ Murphy v. waterfront Comm'r, 387 U.S. 94 (1964)

⁶⁵ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.447.

⁶⁶ Kathryn E. White, “What have you done with my lawyer: The Grand jury witness’s right to consult with counsel,” Loyola of Los Angeles law review, Vol.32, Iss.3, p.927. (1999) and United States v. Monia, 317 U.S. 424,427 (1943)

⁶⁷ Michael G. Heitz, supra note 57, p.729.

⁶⁸ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.447. and Counselman v. Hitchcock 1892

⁶⁹ Rogers v. United States 340 U.S. 367,373-374 (1951)

พยานในการสอบสวน Grand jury จะไม่ตัดสิทธิ์พยานในการอ้างเอกสิทธิ์ในฐานะผู้ต้องหาหากมีการฟ้องคดีอาญาต่อไป⁷⁰

(2) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือน

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองซึ่งได้รับรองไว้ใน 5th Amendment เป็นผลจากคำพิพากษาศาลสูงสุด (Supreme Court of the United States: SCOTUS) ในคดี *Miranda v. Arizona*⁷¹ คำพิพากษาในคดีดังกล่าว ส่งผลให้เกิดหลักเกณฑ์กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องดำเนินการแจ้งเตือนบุคคลให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ของเขา ก่อนเริ่มดำเนินการสอบสวนปากคำ (interrogation) เรียกว่า “Miranda warning” โดยต้องแจ้งให้ทราบว่า เขามีสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) สิ่งที่เขาได้กล่าวสามารถนำไปใช้ยันเขาได้ในชั้นศาล เขามีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความและมีสิทธิที่จะให้ทนายความอยู่ร่วมในระหว่างการสอบสวน ศาลสูงสุดในคดีนี้ได้ให้เหตุผลว่าหากบุคคลไม่ได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ก่อนการสอบปากคำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะในฐานะพยาน หรือ ผู้ต้องหาแล้ว สิ่งที่รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 5th Amendment ประสงค์จะให้ความคุ้มครองจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย

สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนต่าง ๆ ตาม Miranda warning เป็นหลักการที่ใช้ในกรณีที่เป็นการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ การแจ้งเตือนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury⁷² เนื่องจากพยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำ พยานสามารถปฏิเสธไม่ตอบคำถามได้เฉพาะกรณีที่คำตอบของคำถามนั้นอาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำ (right to silence) ได้ดังเช่นบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้การสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจ (police custody)⁷³ พยานบุคคลจึงไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง⁷⁴ ส่วนบุคคลที่อยู่ในสถานะ Target witness⁷⁵ หรือ บุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขาน่าจะได้กระทำความผิด พนักงานอัยการย่อมทราบว่าการสอบสวนบุคคลดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการเปิดเผยข้อมูลหรือถ้อยคำที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาดังนั้นพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนพยานให้ทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อ

⁷⁰ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.453.

⁷¹ *Miranda v. Arizona* 1966

⁷² *United States v. Mandujano*, 425 U.S. 564, 580-581 (1976)

⁷³ *United States v. Mandujano*, 425 U.S. 564, 572 (1976); *United States v. Calandra*, 414 U.S. 338,345,353 (1974)

⁷⁴ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.451.

⁷⁵ Wex Definitions Team, “target witness” Retrieved on 14 March 2023, from https://www.law.cornell.edu/wex/target_witness

ตนเอง เพื่อยืนยันว่าหากมีการสละเอกสิทธิ์ พยานได้สละเอกสิทธิ์อย่างเต็มใจโดยเข้าใจผลของการสละสิทธิ์นั้นแล้ว⁷⁶

4.1.3 พยานบุคคลในฐานะ Target witness ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการจะแนะนำพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะ “Target witness” หรือพยานเป้าหมาย ว่าพยานดังกล่าวมีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามหากว่าคำตอบของพยานนั้นอาจทำให้พยานถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ถ้อยคำต่าง ๆ ของพยานสามารถชี้ยันพยานในชั้นพิจารณาได้ และหากพยานบุคคลมีทนายความ Grand jury หรือคณะลูกขุนใหญ่จะอนุญาตให้พยานออกจากห้องพิจารณาเพื่อปรึกษาทนายความของพยานได้ รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงฐานความผิดที่เจ้าพนักงานกำลังสอบสวนพยานว่าเป็นความผิดฐานใด⁷⁷ ซึ่งแม้ว่าศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา (Supreme Court of the United States: SCOTUS) ปฏิเสธที่จะตัดสินว่า พยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury จะต้องได้รับการแจ้งเตือนให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ตาม 5th Amendment ก่อนที่ถ้อยคำของเขาจะถูกชี้ยันเขาหรือไม่⁷⁸ อีกทั้ง State court และ Federal court ส่วนมากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับให้ต้องแจ้งเตือนก็ตาม แต่ State court หรือศาลมลรัฐในบางมลรัฐได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการต้องแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองก่อนที่พยานจะให้ถ้อยคำ โดยบางมลรัฐได้บัญญัติให้มีการแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ต่อพยานทุกคน แต่บางมลรัฐได้จำกัดให้มีการแจ้งเตือนเฉพาะกรณีที่เป็นพยานเป้าหมาย (Target witness) ซึ่งในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้แจ้งเตือนเฉพาะบุคคลที่เป็นพยานเป้าหมายพนักงานอัยการจะต้องแจ้งเอกสิทธิ์ให้พยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานเป้าหมายนั้นทราบด้วย เพราะในหลายกรณีเป็นการยากที่จะระบุได้แน่ชัดว่าพยานบุคคลนั้นเป็น “Target witness” หรือพยานเป้าหมายหรือไม่ หรือพยานบุคคลนั้นเป็นเพียงพยานบุคคลทั่วไป ดังนั้น ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงแจ้งเตือนบุคคลทุกคนที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แม้พยานบุคคลนั้นจะมีความเป็นไปได้ว่าน่าจะจะได้กระทำความผิดอย่างน้อยที่สุดก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการโต้แย้งเกี่ยวกับสถานะของพยานบุคคล หากต่อมาปรากฏว่าบุคคลที่มาให้ถ้อยคำดังกล่าวตกเป็นผู้ต้องหาและถูกดำเนินคดีอาญาในภายหลัง และศาลเห็นว่าบุคคลนั้นมีสถานะเป็นพยานเป้าหมาย (Target witness) แล้วในระหว่างการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน แต่พนักงานอัยการไม่ได้แจ้งให้บุคคลนั้นทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง จะส่งผลให้ถ้อยคำที่พยานได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่ไม่สามารถรับฟังเป็น

⁷⁶ Ibid., p.451.

⁷⁷ U.S. Attorneys' Manual Title 9-11.151 - Advice of "Rights" of Grand Jury Witnesses

⁷⁸ United States v. Washington, 431 U.S. 181, 186 and 190-191 (1977); United States v. Wong, 431 U.S. 174 (1977); United States v. Mandujano, 425 U.S. 564, 582 n. 7. (1976).

พยานหลักฐานได้ หรือส่งผลให้ต้องยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีของคณะลูกขุนใหญ่ที่รับฟังถ้อยคำของพยานบุคคลในฐานะพยานเป้าหมายดังกล่าวที่ได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวน⁷⁹

โดยปกติการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury ยึดหลักการดำเนินการโดยลับ ตามข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของศาลสหรัฐอเมริกา ข้อ 6 (e) (2) หรือ Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) (2)⁸⁰ ที่กล่าวถึงหลักทั่วไปของการรักษาความลับ โดยวางหลักไม่ให้บุคคลที่เข้าร่วมในการสอบสวนเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นระหว่างการสอบสวนที่กระทำต่อหน้าคณะลูกขุนใหญ่ ยกเว้นมีเหตุที่จะอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยหลักการรักษาความลับของกระบวนการสอบสวนนี้ บังคับใช้กับบุคคลทุกคนที่เข้าร่วมในกระบวนการสอบสวน ยกเว้นพยานบุคคลที่สามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการของคณะลูกขุนใหญ่ได้โดยอิสระ เนื่องจากการห้ามพยานบุคคลเปิดเผยข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะเป็นการสร้างภาวะให้พยานบุคคลเกินสมควรและเกินความจำเป็น และย่อมไม่เป็นธรรมต่อพยานบุคคลหากต้องถูกห้ามมิให้เปิดเผยข้อเท็จจริงที่พยานนั้นได้รับรู้และรับทราบมาเพื่อประโยชน์ในการปรึกษาทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของพยานบุคคลนั้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจสอบสวนโดยไม่ชอบอีกด้วย⁸¹ อีกทั้งพยานบุคคลไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้น โดยหลักพยานบุคคลจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับ⁸² ประกอบกับ ตามข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของศาลสหรัฐอเมริกา ข้อ 6 (d) (Federal rules of criminal procedure rule 6 (d)) ไม่ได้อนุญาตให้ทนายความสามารถอยู่ร่วมกับพยานบุคคลในระหว่างที่พยานให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุน แต่ก็ไม่ได้มีการบัญญัติห้ามมิให้ในพยานออกจากห้องพิจารณาในระหว่างการสอบสวนเพื่อปรึกษาทนายความการอนุญาตเช่นนี้เป็นลักษณะเฉพาะของศาลรัฐบาลกลาง (Federal court) ซึ่งแต่ละเขตอำนาจศาลจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งโดยส่วนมากพยานสามารถออกจากห้องสอบสวนเพื่อปรึกษาทนายความได้ภายหลังจากได้รับทราบคำถาม และสามารถปรึกษาทนายความได้ทุกคำถาม แต่บางเขตอำนาจศาลจะไม่อนุญาตให้ปรึกษาทนายความได้ทุกคำถาม หากปรากฏว่าคำถามดังกล่าวไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน⁸³ โดยหากพยานบุคคลต้องการที่จะออกไปปรึกษาหรือสอบถามทนายความของตนนอกห้องสอบสวน พยานบุคคลนั้นต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการก่อน⁸⁴

⁷⁹ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra* note 60, pp.452-453.

⁸⁰ Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) (2) (B) "Secrecy"

⁸¹ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra* note 60, p. 417.

⁸² R. Michael Cassidy, "Silencing Grand jury witness," *Indiana law journal*, vol.91, no.4, p.4. (2016)

⁸³ Kathryn E. White, *supra* note 66, p. 934.

⁸⁴ Leah Kaplan, "CPL § 190.52: Statute amended to give Grand Jury witnesses limited right to counsel," *St. John's law review*, Vol.53, Iss.1, p.140. (2012)

สำหรับการฟ้องคดีอาญาต่อศาลมลรัฐ หรือ State court ที่พนักงานอัยการถูกบังคับให้ต้องใช้คำฟ้องที่อนุญาตโดย Grand jury (indictment) การอนุญาตให้ทนายความเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคำอนุญาตให้ฟ้องคดีของ Grand jury เรียกว่า State model เป็นรูปแบบของ บางมลรัฐ เช่น Colorado, Michigan, Georgia, New York ที่อนุญาตให้บุคคลที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำต่อ Grand jury สามารถปรึกษาทนายความของตนได้ในห้องสอบสวน โดยไม่ต้องออกไปพบทนายความนอกห้องพิจารณา แม้ไม่สามารถอนุญาตให้สิทธินี้แก่พยานบุคคลทุกคน แต่อย่างน้อยบุคคลที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury ในฐานะ “Target witness” จะต้องได้รับสิทธินี้⁸⁵ นอกจากนี้บางรัฐได้ให้สิทธิในกรณีพยานบุคคลได้สละความคุ้มครอง (immunity) พยานบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความของตนได้ในระหว่างที่มีการสอบสวน⁸⁶ และเพื่อไม่ให้เกิดการอนุญาตให้ทนายความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำพยานบุคคลกระทบต่อหลักการดำเนินการโดยลับของ Grand jury และคงไว้ซึ่งรูปแบบการค้นหาความจริงในลักษณะที่ไม่เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (non-adversarial) ทำให้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาต้องมีการวางหลักเกณฑ์จำกัดบทบาทของทนายความในระหว่างการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล โดยทนายความไม่สามารถคัดค้าน โต้แย้ง หรือ มีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนได้⁸⁷ นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาให้ทนายความที่ขัดขวางการดำเนินการของ Grand jury ออกไปจากที่ทำการสอบสวน⁸⁸ รวมทั้งในกรณีที่ทนายความสามารถเข้าฟังการให้ถ้อยคำของพยาน ทนายความมีหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น พยานหลักฐาน หรือแนวทางการสอบสวน⁸⁹ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป แม้กฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่ได้วางหลักให้พนักงานอัยการต้องแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ให้พยานทราบก่อนการให้ถ้อยคำแต่การไม่แจ้งเตือนพยานให้ทราบเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิบัติของตนเอง และภายหลังเขาถูกฟ้องตกเป็นจำเลยแล้ว หากศาลพบว่าพนักงานอัยการไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ก่อนการสอบสวน และพยานนั้นมีสถานะเป็นพยานเป้าหมายหรือพยานผู้ต้องสงสัย (target witness) ในขณะที่ดำเนินการสอบปากคำ จะส่งผลให้ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนไม่สามารถรับฟังได้ และหากเป็นถ้อยคำที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณาคำสั่งฟ้อง (indictment) ของคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury แล้ว คำฟ้องนั้นจะต้องถูกยกเลิกไป ดังนั้นในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาเพื่อป้องกันกรณีดังกล่าว พนักงานอัยการจะแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิบัติของตนเองก่อน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นพยานบุคคลทั่วไป หรือพยานเป้าหมาย (target witness)⁹⁰

⁸⁵ Kathryn E. White, supra note 66, p. 935.

⁸⁶ New York Criminal Procedure Law Article 190.52

⁸⁷ Massachusetts Criminal Procedure Rule 5 (c)

⁸⁸ New York Criminal Procedure Law Article 190.52

⁸⁹ New York Criminal Procedure Law Article 190.25

⁹⁰ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, pp.452-453.

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา เดิมพยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6 เนื่องจากในขณะให้ถ้อยคำในการสอบสวนของพยานบุคคลต่อคณะลูกขุนใหญ่ นั้น พยานบุคคลนั้นยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และเดิมมีความเห็นว่าการสอบสวนที่กระทำต่อหน้าคณะลูกขุนใหญ่ คณะลูกขุนใหญ่สามารถเป็นหลักประกันให้กับพยานบุคคลจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานได้อยู่แล้ว ดังนั้น ในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury นั้น พยานบุคคลจึงไม่ได้รับอนุญาตให้นำทนายความเข้าร่วมในการสอบปากคำ แต่ต่อมามีแนวคิดว่าคุณค่าที่มากให้ถ้อยคำในการสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่มีความจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากทนายความ โดยเฉพาะการสอบสวนบุคคลที่พนักงานอัยการเห็นว่าเขาอาจเป็นผู้ต้องหา หรือที่เรียกว่า “พยานเป้าหมาย” (target witness) เนื่องจากเนื้อหาการสอบสวนมักเกี่ยวข้องกับคำถามที่อาจทำให้พยานถูกฟ้องเป็นคดีอาญาอย่างแน่นอน ในกรณีนี้คำแนะนำหรือคำปรึกษาของทนายความย่อมมีความจำเป็นต่อการให้ถ้อยคำของพยานเป็นอย่างมาก⁹¹ โดยแนวทางการอนุญาตให้ทนายความช่วยเหลือมักเป็นไปในลักษณะเป็นการอนุญาตให้พยานออกจากห้องพิจารณาเพื่อปรึกษาทนายความของตนได้ในกรณีที่พยานลังเลสงสัยเกี่ยวกับการอ้างเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อย่างไรก็ตาม ในหลายมลรัฐมีการเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตให้ทนายความสามารถเข้ามาในห้องสอบสวนเพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษา ทำให้บางมลรัฐอนุญาตให้พยานบุคคลทุกคนมีทนายความร่วมฟังการสอบปากคำได้ ขณะที่บางมลรัฐจำกัดเฉพาะพยานบุคคลที่สละเอกสิทธิ์ความคุ้มครอง และพยานเป้าหมาย (target witness) เท่านั้น

4.2 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส แบ่งได้เป็นสองขั้นตอน กล่าวคือ กระบวนการสอบสวนเบื้องต้นและกระบวนการไต่สวนเตรียมฟ้อง โดยทั้งสองขั้นตอนมีองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกัน วัตถุประสงค์ในการดำเนินการมีความแตกต่างกัน รวมทั้งอำนาจในการใช้มาตรการบังคับก็มีความแตกต่างกัน ทำให้สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลเกี่ยวเนื่องกับการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกัน ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณา ทั้งในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นและกระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้ให้นิยามถึงพยานบุคคล ว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีพยานหลักฐานถึงขนาดสงสัยได้ว่าเขากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญา โดยที่บุคคลนั้นอยู่ในฐานะที่สามารถให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสอบสวนได้ โดยหน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสสามารถแบ่งได้ดังนี้

⁹¹ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, supra note 60, p.486.

4.2.1 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

พยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในการสอบสวนเบื้องต้นและการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ตามกฎหมายดังต่อไปนี้

(1) หน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวตามหมายเรียก

ในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นทั้งในกรณีความผิดซึ่งหน้าและกรณีการสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งการกระทำความผิด การสอบปากคำบุคคลผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย รวมทั้งพยานบุคคลมิขึ้นเพื่อค้นพบพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริงดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการสอบสวน มีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลให้มาปรากฏตัวเพื่อการสอบสวนคดีซึ่งบุคคลที่ได้รับหมายเรียกมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องมาพบเจ้าพนักงาน หากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแต่ไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก หรือกรณีมีเหตุอันน่าสงสัยว่าบุคคลตามหมายเรียกจะไม่มาตามหมายนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถยื่นคำร้องขอต่อพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ เพื่อให้พนักงานอัยการใช้อำนาจบังคับบุคคลให้ติดตามเจ้าพนักงานของกองกำลังสาธารณะ (เจ้าพนักงานตำรวจ) ไปได้⁹²

ในกรณีที่เป็นการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนอาจออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน การออกหมายเรียกกระทำได้โดยการให้พนักงานนำส่งหมาย หรือ มอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้นำส่งหมายก็ได้ ซึ่งในหมายเรียกจะต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่า ในกรณีที่เขาไม่มาตามหมายเรียกหรือปฏิเสธที่จะไม่มา ผู้พิพากษาไต่สวนอาจร้องขอต่อพนักงานอัยการสาธารณรัฐเพื่อบังคับให้บุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวตามหมายเรียกโดยเจ้าพนักงานตำรวจ⁹³

(2) หน้าที่ที่ต้องสาบานตน

การให้ถ้อยคำในฐานะพยานของบุคคลในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าหรือการสอบสวนความผิดที่มีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ พยานบุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำโดยการสาบานว่าจะพูดความจริงในชั้นตอนนี้ เนื่องจากบางกรณีอาจเป็นไปได้ว่าบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำตามหมายเรียกอาจมีผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยปะปนอยู่ด้วย⁹⁴ เพราะในช่วงต้นของการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจอาจยังอาจรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะทราบได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ต้องสงสัย แต่ในกระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวนเบื้องต้น โดยบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำต่อหน้าผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องสาบานตนว่าจะพูดความจริง⁹⁵ การสาบานตน

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (Code de procédure pénale) มาตรา 78

⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 101

⁹⁴ อุทัย อาทิวา, “ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส,” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินติ้ง, 2554), 89.

⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 103

ของพยานบุคคลถือเป็นการยืนยันว่าถ้อยคำที่ให้โดยมีการกล่าวคำสาบานแล้วนั้นเป็นความจริง เนื่องจากเป็นการอาศัยความเชื่อทางศาสนาของบุคคลทำให้ผู้สาบานตนไม่กล้าที่จะปฏิเสธหน้าที่ตามที่ตนได้สาบานได้ บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องสาบานตนเมื่อเมื่อให้ถ้อยคำ ได้แก่ กรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี⁹⁶ โดยผู้พิพากษาไต่สวนจะถามพยานเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหา แล้วบันทึกไว้⁹⁷

(3) หน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง

พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำไม่ว่าบุคคลนั้นจะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนเบื้องต้น หรือในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อผู้พิพากษาไต่สวน⁹⁸ รวมทั้งมีหน้าที่ที่จะต้องพูดตามความสัตย์จริง หากไม่พูดความจริงเขาอาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมายเนื่องจากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ⁹⁹ การที่พยานบุคคลฝ่าฝืนหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายเช่น ไม่มาปรากฏตัวตามวัน เวลา สถานที่ที่ระบุในหมายเรียก ไม่ยอมให้คำสาบาน หรือ ปฏิเสธที่จะให้ถ้อยคำ พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลลงโทษปรับพยานที่ฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวได้

4.2.2 สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสเรียกกระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนว่า audition โดยเป็นการสอบปากคำบุคคลเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน แตกต่างจากการสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นไปเพื่อต้องการให้ผู้ต้องหารับสารภาพหรือให้การแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งเรียกว่า Interrogatoire¹⁰⁰ เนื่องจากบุคคลอาจถูกเรียกให้เข้ามาให้ถ้อยคำได้ทั้งในการสอบสวนเบื้องต้น และในการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน สิทธิของพยานบุคคลในแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน โดยในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของพยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานโดยแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่

1) สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้น

การให้ความคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสจะใช้วิธีการตรวจสอบ กลั่นกรองสถานะของบุคคลในเบื้องต้นก่อนการสอบปากคำเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติและความคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสม¹⁰¹ เนื่องจากบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 108

⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 103.

⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 109

⁹⁹ Malfred Pieck, "Witness privilege against self-incrimination in the Civil law," Villanova Law Review, Vol.5, Iss.3, p.385 (1960).

¹⁰⁰ อุดม รัฐอมฤต, "การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน," ใน ยินหยดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร, (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2552) 258.

¹⁰¹ เพิ่งอ้าง, 260.

ถ้อยคำแม้ในฐานะพยานในบางครั้งอาจมีผู้กระทำความผิดปะปนอยู่ด้วย¹⁰² ดังนั้นหากพบว่าบุคคลดังกล่าวมีเหตุอันน่าสงสัยว่าจะได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดแล้ว แต่ยังไม่ถึงขนาดที่มีเหตุผลประการหนึ่งหรือหลายประการอันสมควรสงสัยว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เขาต้องถูกควบคุมตัวและได้รับความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 63-1 บุคคลที่มีเหตุอันน่าสงสัยว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดก็จะได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมเช่นกัน ดังนั้นในกรณีนี้จึงอาจแบ่งการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนเบื้องต้นได้เป็น 2 ประการ คือ

1. การสอบปากคำบุคคลที่ไม่มีพยานหลักฐานที่จะสันนิษฐานได้ว่าเขาได้กระทำความผิดหรือพยายามจะกระทำความผิด เป็นการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน การสอบสวนเบื้องต้นที่เป็นการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีโดยการมีหมายเรียกตัวบุคคลดังกล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนความผิดซึ่งหน้า¹⁰³ หรือกระบวนการสอบสวนความผิดที่ได้มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ¹⁰⁴ ก็ตาม วิธีการดำเนินการทั้งสองกรณีมีรูปแบบวิธีการดำเนินการสอบปากคำรวมทั้งการคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำที่เหมือนกัน กล่าวคือ บุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน บุคคลนั้นจะถูกเหนี่ยวรั้งตัวไว้ได้แค่เพียงเพื่อเท่าที่จำเป็นเพื่อการสอบปากคำ โดยปราศจากการควบคุมตัว¹⁰⁵ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำการสอบสวน พยานบุคคลจะต้องอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานซึ่งกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องไม่เกิน 4 ชั่วโมง¹⁰⁶

2. ในกรณีนี้เป็นกรณีในระหว่างการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน ได้ปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดหรือได้พยายามกระทำความผิดในกรณีนี้ทำให้บุคคลนั้นไม่ควรถูกสอบสวนในฐานะพยานอีกต่อไป ดังนั้น สิทธิของพยานบุคคลที่มีความน่าสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญาจึงมีเพิ่มขึ้นโดยที่เขาจะมีสิทธิที่จะออกไปจากสถานที่สอบสวนได้ตลอดเวลา ในกรณีที่พยานบุคคลไม่เข้าใจภาษาฝรั่งเศสเขาก็มีสิทธิมีล่ามคอยช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานหรือตอบคำถามที่เจ้าพนักงานถาม และมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำไม่ตอบคำถามใด ๆ เลยก็ได้ รวมทั้งเขายังมีสิทธิที่จะนำนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายมาอยู่ร่วมกับเขาในระหว่างการสอบปากคำ¹⁰⁷ ซึ่งเทียบเคียงได้กับสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมายไทย แต่แตกต่างกันตรง

¹⁰² อุทัย อาทิวา (เชิงอรรถ 94) 89.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62.

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 78.

¹⁰⁵ อุทัย อาทิวา, “การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 1),” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินติ้ง, 2554), น.108.

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62.

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62.

ประเด็นที่ว่า การที่บุคคลจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วในชั้นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของไทยนั้น บุคคลนั้นจะต้องตกเป็นผู้ต้องหาเสียก่อน หากมีฐานะเป็นเพียงพยานก็ไม่อาจมีสิทธิเช่นว่านั้นได้เลย ในขณะที่ตามกฎหมายฝรั่งเศสบุคคลเพียงอยู่ในฐานะพยานเช่นเดิม ยังไม่ถึงขนาดตกเป็นผู้ต้องหา เป็นแต่เพียงพยานที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดที่กฎหมายพยานของฝรั่งเศสเรียกว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย” เท่านั้น พยานบุคคลนั้นก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายเพิ่มเติมจนเทียบเท่ากับสิทธิของผู้ต้องหาแล้ว โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งเตือนบุคคลดังกล่าวให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เขาได้รับความคุ้มครองโดยไม่ชักช้า โดยการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ต้องกระทำก่อนที่จะมีการสอบปากคำบุคคลนั้น ซึ่งความคุ้มครองและมีสิทธิต่าง ๆ ที่จะต้องแจ้งแก่บุคคลดังกล่าว มีดังนี้¹⁰⁸

(1) บุคคลดังกล่าวจะได้รับการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่เขาถูกสงสัยว่ากระทำหรือพยายามกระทำ ได้แก่ วันที่ เวลา และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(2) มีสิทธิที่จะออกจากสถานที่ทำการสอบสวนได้ทุกเมื่อ

(3) ในกรณีที่มีความจำเป็นบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะมีล่ามอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ

(4) สิทธิที่จะให้ถ้อยคำ สิทธิที่จะตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้

(5) ในกรณีที่ความผิดที่เขาถูกสงสัยว่ากระทำหรือได้กระทำลงเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก เขามีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ ในระหว่างการสอบปากคำรวมถึงในกระบวนการที่มีจัดให้มีการซักถามพยานพร้อมกันหลายราย (confrontation) ซึ่งทนายความที่มาให้การช่วยเหลือในกรณีนี้อาจเป็นทนายความที่บุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นผู้จัดหาตนเอง หรือ กรณีที่ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เองแล้วรัฐจะต้องเป็นผู้จัดหาทนายความให้เมื่อเขาร้องขอ โดยเขาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหาทนายความ จนกว่าที่เขาจะเข้ากรณีที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตามหากมีการตกลงกันโดยชัดแจ้งแล้ว การสอบปากคำสามารถดำเนินไปได้แม้ไม่มีทนายความอยู่ร่วมด้วยขณะสอบปากคำ

(6) บุคคลต้องสงสัยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด

2) สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในกระบวนการไต่สวน

การไต่สวนคดีอาญาโดยผู้พิพากษาไต่สวน มิใช่เป็นการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ผู้พิพากษามีอำนาจไต่สวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิสูจน์ความจริง ดังนั้นในการดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจสอบปากคำบุคคลต่าง ๆ ผู้พิพากษาไต่สวนไม่สามารถเริ่มการไต่สวนคดีได้เอง แต่จะต้องมีผู้ร้องขอให้เปิดการไต่สวน บุคคลที่ร้องขออาจเป็นอัยการแห่งสาธารณรัฐที่ร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี หรือ กรณีที่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายและยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีพร้อมคำขอเข้าเป็นคู่ความ

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 61-1

ฝ่ายแพ่ง¹⁰⁹ หากบุคคลที่ถูกร้องขอให้มีการไต่สวนเป็นบุคคลที่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด¹¹⁰ หรือเป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาโดยผู้พิพากษาไต่สวนแล้ว บุคคลนั้นจะมีสถานะเป็นผู้ถูกไต่สวน (mis en examen) หรือผู้ต้องหาในชั้นไต่สวน โดยผู้ต้องหาในชั้นไต่สวนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด สิทธิที่จะตรวจดูสำนวนการสอบสวน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ เป็นต้น¹¹¹ แต่หากเป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการ¹¹² หรือคู่ความฝ่ายแพ่ง¹¹³ ร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี โดยที่บุคคลที่ถูกร้องขอให้มีการไต่สวนมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนในการกระทำความผิด¹¹⁴ แต่ยังไม่พยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะสอบปากคำบุคคลดังกล่าวในฐานะผู้ถูกไต่สวน (mis en examen) หรือผู้ต้องหาได้และโดยที่ผู้พิพากษาไต่สวนเห็นสมควรที่ไม่สอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะผู้ต้องหา กรณีนี้จะต้องตรวจสอบเสียก่อนว่ามีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอหรือไม่¹¹⁵ ผู้พิพากษาไต่สวนสามารถสอบสวนบุคคลดังกล่าวได้ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย (témoin assisté)¹¹⁶ เป็นการป้องกันไม่ให้มีการสอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะพยานทั่วไป เนื่องจากพยานบุคคลต้องสงสัยจะได้รับความคุ้มครองสิทธิที่แตกต่างจากบุคคลที่ถูกสอบสวนในฐานะพยานบุคคลทั่วไป กล่าวคือ พยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะออกจากสถานที่ทำการสอบสวนได้ทุกเมื่อ ในกรณีที่มีความจำเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะมีล่ามอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ พยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำ สิทธิที่จะตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ และในกรณีที่ความผิดที่พยานบุคคลต้องสงสัยถูกสงสัยว่ากระทำหรือได้กระทำลงเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก พยานบุคคลต้องสงสัยก็มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความในระหว่างการสอบปากคำรวมถึงในกระบวนการที่มีจัดให้มีการซักถามพยานพร้อมกันหลายรายด้วย

เนื่องจากรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายฝรั่งเศสเป็นไปในลักษณะเป็นการดำเนินคดีโดยลับ กระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะดังนั้น กรณีการสอบปากคำพยานจึงเป็นไปในลักษณะที่ไม่เปิดเผยและไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนเข้ามาร่วมฟังการสอบปากคำพยาน กระบวนการสอบปากคำพยาน

¹⁰⁹ อูทัย อาทิวา, “ผู้พิพากษาไต่สวน,” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินตติ้ง, 2554), 185.

¹¹⁰ เฟ็งอั้ง, 186.

¹¹¹ Ed cape, et al, Effective criminal defence in Europe, (Antwerp: Intersentia, 2010), pp.219-220.

¹¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-1

¹¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-2

¹¹⁴ อุตม รัฐอมฤต (เชิงอรธ 100) 258.

¹¹⁵ John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, “France criminal procedure”, Principles of French law, 2nd ed. (Oxford: Oxford University Press, 2008), p.135.

¹¹⁶ อุตม รัฐอมฤต (เชิงอรธ 100) 259.

โดยผู้พิพากษาไต่สวนจึงมีเพียง ผู้พิพากษาไต่สวน พยานที่ถูกหมายเรียกมาสอบถาม และจำศาลเท่านั้น¹¹⁷ อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการอาจร่วมฟังการสอบปากคำพยานบุคคลได้ ไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย และไม่ทำให้การสอบปากคำเสียไป เพียงแต่พนักงานอัยการไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านหรือ ถามคำถามพยานบุคคลในระหว่างที่ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวน¹¹⁸ ในกรณีที่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานไม่สามารถเข้าใจภาษาฝรั่งเศสเขามีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามภาษา หรือในกรณีที่พยานบุคคลเป็นผู้พิการเป็นใบ้ หรือ หูหนวก เขาก็มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามสำหรับคนพิการ และสามารถ ใช้วิธีการสื่อสารรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้พยานบุคคลเข้าใจได้ เช่น ล่ามภาษาสัญลักษณ์¹¹⁹

4.2.3 พยานบุคคลต้องสงสัยในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดหลักเกณฑ์ความคุ้มครองบุคคลที่ยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นไต่สวนแต่บุคคลดังกล่าวมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิดหรือที่เรียกว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย” ไว้ โดยการที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้พิพากษาไต่สวนสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน แต่ผู้พิพากษาไต่สวนยังสามารถสอบสวนบุคคลดังกล่าวได้โดยที่บุคคลดังกล่าวได้รับความคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบสวนรูปแบบเดียวกันกับบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ถูกไต่สวน ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ในการสอบปากคำพยานบุคคลต้องสงสัยในครั้งแรก ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหาพยานบุคคลต้องสงสัย แจ้งพยานบุคคลต้องสงสัยว่าเขามีสิทธิที่จะให้การ ตอบคำถามหรือจะไม่ให้การหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ รวมทั้งแจ้งว่าพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะมีทนายความ มีล่าม รวมทั้งสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริง หรือร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนบุคคลหรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนค้นหาความจริง¹²⁰ สิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามผู้พิพากษาไต่สวนโดยไม่ต้องสาบานตนว่าจะให้ถ้อยคำที่เป็นความจริง¹²¹ จึงแตกต่างจากพยานบุคคลที่มีหน้าที่ต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำและต้องรับผิดชอบหากถ้อยคำที่ตนให้เป็นการให้ถ้อยคำที่ไม่เป็นความจริง โดยที่พยานบุคคลต้องสงสัยไม่ต้องรับผิดชอบเปิดเผยความเท็จสิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามหรือไม่ก็ได้ พยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามของผู้พิพากษาไต่สวน รวมทั้งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้¹²² สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือ โดยที่พยานบุคคลต้องสงสัยอาจจัดหาทนายความด้วยตนเอง หรือ ในกรณีที่พยานบุคคลต้องสงสัยไม่สามารถจัดหาทนายความได้เองก็สามารถร้องขอให้จัดหาทนายความให้ โดย

¹¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 102

¹¹⁸ John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, supra note 115, p.136.

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 102

¹²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-4

¹²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-7 พยานต้องสงสัยไม่จำเป็นต้องสาบานตน (Le témoin assisté ne prête pas serment).

¹²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 116

ประธานสภาทนายความเป็นผู้จัดหาทนายความให้¹²³ โดยในระหว่างการสอบปากคำโดยผู้พิพากษาได้สวนพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ทนายความของตนอยู่ร่วมด้วยในขณะที่สอบสวน เว้นแต่พยานบุคคลต้องสงสัยจะได้สละสิทธิเช่นนั้นโดยชัดแจ้ง¹²⁴ สิทธิที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาได้สวนดำเนินการได้สวนตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ตรวจสอบที่สถานที่เกิดเหตุ ร้องขอให้ผู้พิพากษาได้สวนมีคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเปิดเผยข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน รวมทั้งทนายความสามารถแสดงข้อมูลใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงเพื่อให้ผู้พิพากษาได้สวนสามารถดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม¹²⁵ สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวระหว่างการได้สวน และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกฟ้องคดีต่อศาลจนกว่าเขาจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ต้องหา¹²⁶ สิทธิที่จะร้องขอให้สอบสวนตนในฐานะผู้ต้องหา (mise en examen) โดยพยานบุคคลต้องสงสัยจะได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งพยานบุคคลต้องสงสัยจะร้องขอเช่นนั้นเมื่อไหร่ก็ได้ในระหว่างการสอบสวน¹²⁷

กล่าวโดยสรุป การกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องพยานบุคคลต้องสงสัยตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น มีข้อดีในแง่ที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาแต่ทว่าต่อมาบุคคลดังกล่าวกลับตกอยู่ในสถานะเป็นผู้ต้องสงสัยเสียเอง การที่บุคคลอยู่ในสถานะที่มีความก้ำกึ่งระหว่างการเป็นพยานบุคคลกับการตกเป็นผู้ต้องหานั้น ทำให้ถ้อยคำบางประการที่บุคคลนั้นให้ต่อเจ้าพนักงานอาจส่งผลเสียต่อตัวบุคคลนั้นเองได้ จึงมีความจำเป็นที่บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับความคุ้มครองเพิ่มเติมจากพยานปกติทั่วไปที่เจ้าพนักงานไม่ได้สงสัยว่าเขาได้กระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ไม่ถึงกับจะต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของผู้ต้องหา เนื่องจากพยานบุคคลต้องสงสัยนั้นยังไม่ถึงขนาดตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งปรากฏอยู่บ่อยครั้งว่าในการสอบปากคำบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานนั้น อาจจะยังไม่เป็นการแน่ชัดว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด มีแต่เพียงข้อสันนิษฐานตามที่ปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใด “น่าจะ” เป็นผู้กระทำความผิด และเมื่อปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดขึ้นก็อาจไม่ใช่บุคคลเดิมที่เจ้าพนักงานสงสัยมาตั้งแต่ต้น การกำหนดให้มีการแบ่งประเภทของพยานแยกออกมาเป็นพยานบุคคลทั่วไปและพยานต้องสงสัยนั้นนอกจากจะเป็นการทำให้สิทธิของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีในฐานะพยานนั้นได้รับความคุ้มครองแล้ว ยังเป็นการแยกกลุ่มพยานบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนค้นหาความจริงต่อไปอีกด้วย

¹²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-3

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 114

¹²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-3.

¹²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-5

¹²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-6

4.3 พยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การคุ้มครองพยานบุคคลในระบบกฎหมายเยอรมันกำหนดไว้ในมาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการเบิกความในศาลของพยานบุคคล โดยก่อนเริ่มต้นการเบิกความ พยานบุคคลจะต้องแจ้งชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด อายุ อาชีพ และถิ่นที่อยู่หรือสถานที่พักอาศัย เพื่อให้รับรู้ลักษณะของบุคคลที่จะมาเป็นพยานบุคคลอย่างเป็นทางการ โดยพยานบุคคลอาจแจ้งสถานที่ทำงานแทนการแจ้งสถานที่พักอาศัยก็ได้ อย่างไรก็ตาม พยานบุคคลอาจแจ้งสถานที่ทำงานได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการแจ้งสถานที่พักอาศัยอาจเกิดอันตรายต่อสิทธิของพยานบุคคลหรือบุคคลอื่น นอกจากนี้ หากปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเปิดเผยคุณลักษณะ เช่น เลขประจำตัวประชาชน หรือสถานที่พักอาศัยหรือภูมิลำเนาของพยานบุคคลจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่นในการเบิกความอาจไม่ต้องแจ้งข้อมูลดังกล่าวได้หรือแจ้งเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะเดิมเท่านั้น อนึ่ง เอกสารที่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พักอาศัยหรือคุณลักษณะของพยาน ให้พนักงานอัยการเก็บรักษาไว้ โดยการเปิดเผยหรือเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวจะกระทำได้เมื่อไม่ปรากฏอันตรายดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า บทบัญญัตินี้กำหนดเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลของพยานบุคคลในชั้นการเบิกความในศาลเท่านั้น ซึ่งศาลย่อมเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาว่าการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ของพยานบุคคลจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองหรือไม่ และพนักงานอัยการจะเป็นผู้เก็บรักษาข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเฉพาะในระดับสหพันธรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานบุคคลที่ตกอยู่ในอันตราย (Gesetz zur Harmonisierung des Schutzes gefährdeter Zeugen-(ZSHG)) กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองบุคคลใดซึ่งหากไม่มีข้อมูลจากบุคคลนั้นในกระบวนการพิจารณาทางอาญาจะทำให้การสืบสวนข้อเท็จจริงหรือการค้นหาที่พยานของผู้นั้นทำได้ยากหรือไม่อาจกระทำได้ บุคคลดังกล่าวอาจเข้ารับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นให้ความยินยอมและปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจเกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต สุขภาพ เสรีภาพ หรือทรัพย์สินที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล และยังให้ความคุ้มครองไปถึงสมาชิกครอบครัวของบุคคลดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้แก่ ญาติทางการสมรสสายตรง คู่สมรส คู่ชีวิต คู่หมั้น พี่น้อง คู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่น้อง แต่ไม่รวมถึงคู่สมรสหรือคู่ชีวิตที่มีความสัมพันธ์ทางการสมรสหรือการเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลงแล้วบิดามารดาบุญธรรมหรือบุตรบุญธรรม ทั้งนี้ การคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อไม่ปรากฏอันตรายตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของ “ตำรวจ” หรือ “เจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน (Zeugenschutzdienststellen)” ตามที่กฎหมายระดับสหพันธรัฐหรือมลรัฐกำหนดไว้ โดยเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานเป็นผู้มีอำนาจดุลพินิจผูกพัน (nach pflichtgemäßem Ermessen) และในการพิจารณาให้ความคุ้มครองพยานบุคคลต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ เช่นเดียวกับระดับความร้ายแรงของอันตราย สิทธิของผู้ต้องหาและผลกระทบของมาตรการตัดสืบใจและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานบุคคลจะถูกบันทึกไว้และข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่

คุ้มครองพยานต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ซึ่งเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการ และจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีอาญาการเริ่มต้นและการสิ้นสุดการคุ้มครองพยานบุคคลต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการ(Einvernehmen mit der Staatsanwaltschaft) ภายหลังจากสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีอาญาการสิ้นสุดการคุ้มครองพยานบุคคลต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ อำนาจของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานตามกฎหมายนี้กำหนดเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เข้ารับการคุ้มครอง トラบเท่าที่บุคคลดังกล่าวยังอยู่ในความคุ้มครอง โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Öffentliche Stelle) มีอำนาจที่จะห้ามการเข้าถึงหรือการส่งต่อข้อมูลของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินการตามคำร้องขอได้ トラบเท่าที่ไม่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองของบุคคลที่สาม¹²⁸

อนึ่ง การห้ามการเข้าถึงหรือการส่งต่อข้อมูลของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองจะร้องขอต่อบุคคลที่มีใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ สำหรับการเข้าถึงและใช้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ของรัฐและที่มีใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่กระทบต่อการคุ้มครองพยานบุคคล นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงหนังสือราชการหรือเอกสารอื่นใด หรือเอกสารที่แสดงสิทธิของบุคคลหรือแสดงคุณลักษณะของบุคคลตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานได้ トラบเท่าที่ไม่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองของบุคคลที่สาม โดยการวินิจฉัยเกี่ยวกับความจำเป็นของมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานยอมผูกพันเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาดำเนินการ และเพื่อประโยชน์ในกาดำเนินการเปลี่ยนแปลงเอกสารราชการยอมไม่กระทบต่อรายละเอียดที่บันทึกไว้ทะเบียนสถานะบุคคล อนึ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจออกหนังสือเดินทางและหนังสือประจำตัวบุคคลให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติเยอรมันได้

จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองพยานบุคคลในระบบกฎหมายเยอรมันกำหนดไว้สองกรณีโดยการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นศาลซึ่งกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งเน้นที่การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของพยานบุคคลที่ต้องมีการแจ้งก่อนการเบิกความและพนักงานอัยการเป็นผู้เก็บรักษา และการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานบุคคลที่ตกอยู่ในอันตราย บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองใช้ถ้อยคำว่า “Person” หมายถึงบุคคลใดก็ตามซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง แต่บุคคลนั้นจะต้องทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งหากไม่มีข้อมูลดังกล่าวจะทำให้การสืบสวนข้อเท็จจริงหรือการค้นหาที่פקอาศัยของผู้ต้องหากระทำได้ยากหรือไม่อาจกระทำได้ สำหรับกรณีผู้ต้องหาซึ่งถูกกันเป็นพยานไม่ปรากฏในระบบกฎหมายเยอรมัน เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ระบบ Civil Law มีหลักการฟ้องคดีตามกฎหมาย (Legality Principle) โดยเมื่อปรากฏเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดกฎหมาย พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลเสมอ และเมื่อยื่นฟ้องแล้วจะยุติคดีโดยการถอนฟ้องไม่ได้

¹²⁸ อรรถกร วิเชียรรัตน์, ‘มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 : ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ทรงอิทธิพล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2555), 111-117.

อย่างไรก็ตาม หลักการข้างต้นใช้เฉพาะกับความผิดร้ายแรง (Verbrechen) เท่านั้น สำหรับความผิดที่มีโทษปานกลาง (Vergehen) พนักงานอัยการมีดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องโดยกำหนดเงื่อนไขหรือข้อปฏิบัติได้ตามมาตรา 153 a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดที่ตนได้ก่อขึ้น การชำระเงินให้แก่กิจการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือแก่รัฐ หรือการกระทำอื่นใดเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งเงื่อนไขในการสั่งไม่ฟ้องในมาตราดังกล่าวจะไม่มีกรณีที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีหรือการเป็นพยาน¹²⁹

4.3.1 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หน้าที่ของพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) มี 3 ประการ คือ

1) หน้าที่ต้องไปที่เจ้าพนักงานและศาล

มาตรา 48 (1)¹³⁰ กำหนดหน้าที่ของพยานไว้ว่า พยานต้องปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาตามวันนัดพิจารณา พวกเขาจะมีหน้าที่ให้การเป็นพยานหากไม่มีข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติไว้บังคับ

มาตรา 51¹³¹ ได้บัญญัติผลทางกฎหมายของการที่พยานไม่มาปรากฏตัวและให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่และศาล ไว้ว่า

(1) พยานซึ่งถูกเรียกมาโดยชอบแต่ไม่มาปรากฏตัว จะต้องถูกตั้งข้อหาที่มาจากการไม่มาปรากฏตัว โดยให้ปรับทางปกครองและสั่งให้จับเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล ถ้าไม่สามารถเรียกเก็บค่าปรับทางปกครองได้ พยานอาจถูกนำตัวขึ้นศาลโดยใช้กำลังบังคับ ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวซ้ำแล้วซ้ำอีก มาตรการทางปกครองอาจถูกกำหนดเป็นครั้งที่สองได้

(2) จะไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหรือมาตรการทางปกครองใด ๆ หากพยานให้ข้อแก้ตัวที่เพียงพอ และทันเวลาสำหรับการไม่ปรากฏตัวของเขา แต่หากพยานไม่ระบุข้อแก้ตัวได้ทันเวลาตามอนุมาตรา (1) พยานจะต้องถูกเรียกเก็บค่าใช้จ่ายและกำหนดมาตรการทางปกครอง แต่หากพยานสามารถแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าการที่พยานไม่มาปรากฏตัวหรือปรากฏตัวล่าช้านั้นไม่ใช่ความผิดของพยาน คำสั่งที่สั่งนั้นจะถูกเพิกถอนตามเงื่อนไขของอนุมาตรา (2) นี้

(3) อำนาจในการสั่งมาตรการตามอนุมาตรา (1) หรือเพิกถอนคำสั่งตามอนุมาตรา (2) เป็นของผู้พิพากษาสอบสวนเบื้องต้น ผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมาย หรือผู้พิพากษาที่รับคำร้องขอ

¹²⁹ วรณาริ สิงห์สุวรรณ, (2563). การคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก :

<http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13742>. [2565, 19 มิถุนายน].

¹³⁰ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 48

¹³¹ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 51

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโดยหลักแล้วพยานมีหน้าที่ต้องปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานและศาล ในกรณีที่พยานบุคคลขัดขืนไม่ไปตามที่เจ้าพนักงานและศาลเรียกให้มาปรากฏตัวและให้ถ้อยคำ นอกจากจะเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาและมาตรการทางปกครองแล้ว พยานยังอาจถูกนำตัวขึ้นศาลโดยใช้กำลังบังคับ ที่เรียกว่า “อำนาจนำตัว” (Vorführungsrecht/right to force for appearance) แก่ผู้นั้นได้¹³²

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นตาม Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) มาตรา 49¹³³ ที่กำหนดให้การพิจารณาของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐ ประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐจะได้รับการตรวจสอบในสถานที่พำนัก โดยจะไม่ถูกเรียกตัวไปพิจารณาคดีต่อหน้าศาล รวมถึงมาตรา 50¹³⁴ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและส่วนราชการ ได้แก่ (1) สมาชิกของ Bundestag ของ Bundesrat ของรัฐสภาหรือของ Chamber ที่สองจะถูกตรวจสอบในขณะที่อยู่ในสถานที่ชุมนุม (2) สมาชิกของรัฐบาลสหพันธรัฐหรือรัฐบาลรัฐอื่นจะต้องถูกตรวจสอบที่สำนักงานของรัฐบาลของตน หรือหากสมาชิกดังกล่าวไม่ได้อยู่ ณ สำนักงานของตน จะต้องถูกตรวจสอบในสถานที่ที่สมาชิกผู้นั้นพักอาศัยอยู่ (3) สมาชิกขององค์กรอื่นนอกเหนือจากข้อกำหนดข้างต้นจะต้องได้รับความเห็นชอบขององค์กรนั้น ในกรณีของสมาชิกของรัฐบาลกลางจะต้องได้รับการอนุมัติของคณะรัฐบาลกลาง ในกรณีของสมาชิกรัฐอื่นโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแห่งรัฐนั้น (4) สมาชิกของหน่วยงานนิติบัญญัติที่กล่าวถึงในอนุมาตรา (1) และสมาชิกของรัฐบาลกลางหรือของรัฐอื่น หากเป็นการตรวจสอบที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาคดีหลัก ย่อมจะไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมการพิจารณาคดีดังกล่าว

2) หน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ

มาตรา 68¹³⁵ วางหลักให้พยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้

(1) ให้พยานระบุชื่อ นามสกุล ชื่อเกิด อายุ อาชีพ และที่อยู่อาศัย พยานที่เป็นข้าราชการอาจรบุสถานที่ทำงานแทนถิ่นที่อยู่ของตนก็ได้

(2) นอกจากความในอนุมาตราก่อน พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ธุรกิจหรือสถานที่ทำงานหรือที่อยู่อื่นที่สามารถให้บริการเอกสารแทนการระบุที่อยู่อาศัยได้ หากมีเหตุอันควรกลัวว่าผลประโยชน์ของพยานหรือบุคคลอื่นอาจตกอยู่ในอันตรายและจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย หรือพยานหรือบุคคลอื่นอาจได้รับอิทธิพลอย่างไม่เหมาะสมหากพยานระบุที่อยู่ ถ้าข้อมูลที่ต้องตามพยานภายใต้เงื่อนไขของอนุมาตรา (1) เป็นข้อมูลในการพิจารณาคดีหลัก ผู้พิพากษาซึ่งเป็นหัวหน้าองค์คณะจะอนุญาตให้พยานไม่ระบุที่อยู่อาศัยของเขาก็ได้

¹³² คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 10 สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564) 285.

¹³³ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 49

¹³⁴ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 50

¹³⁵ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 68

(3) หากมีเหตุอันควรที่กล่าวว่าการเปิดเผยตัวตนหรือที่อยู่อาศัยหรือที่อยู่ของพยานจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ให้ข้อมูลประจำตัวส่วนบุคคล หรือเพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวตนก่อนหน้านี้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากถูกถามในการพิจารณาคดีหลัก เขาจะต้องระบุว่าข้อเท็จจริงที่เขาแสดงนั้นเป็นที่รู้จักในฐานะอะไร

(4) หากมีข้อบ่งชี้เพียงพอว่าพยานสมควรได้รับยกเว้นไม่เปิดเผยข้อมูลตามเงื่อนไขของอนุมาตรา (2) หรือ (3) ให้แจ้งพยานถึงสิทธิที่ให้ไว้ตามนั้น ในกรณีตามอนุมาตรา (2) จะต้องช่วยพยานในการระบุที่อยู่ที่จะยื่นเอกสารได้ และเอกสารการจัดตั้งที่อยู่อาศัยหรืออัตลักษณ์ของพยานให้เก็บไว้โดยสำนักงานอัยการ โดยจะถูกรวมไว้ในแฟ้ม เมื่อภัยอันตรายที่อาจคุกคามพยานสิ้นสุดลงแล้วเท่านั้น

(5) ให้ใช้อนุมาตรา (2) ถึง (4) หลังจากเสร็จสิ้นการสืบพยานแล้ว トラบใดที่พยานได้รับอนุญาตให้ไม่ให้ข้อมูล จะต้องทำให้แน่ใจในระหว่างการให้ข้อมูลจากหรือตรวจสอบแฟ้มข้อมูลว่าข้อมูลเหล่านี้จะไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลอื่น เว้นแต่จะอันตรายตามความหมายของอนุมาตรา (2) และ (3) ได้สิ้นสุดไปแล้ว

มาตรา 70¹³⁶ ผลของการไม่ให้การเป็นพยานหรือปฏิญาณตนโดยมิชอบ

(1) พยานซึ่งไม่มีเหตุทางกฎหมายปฏิเสธที่จะให้การเป็นพยานหรือให้คำสาบาน จะต้องถูกตั้งข้อหาที่เกิดจากการปฏิเสธดังกล่าว และจะต้องถูกปรับทางปกครอง และถ้าไม่สามารถเรียกค่าปรับได้ ให้สั่งจับเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล

(2) อาจสั่งให้กักขังบังคับพยานให้ปากคำก็ได้ อย่างไรก็ตาม การกักขังดังกล่าวจะไม่ขยายออกไปเกินกว่าการยุติกระบวนการพิจารณาคดีนั้น ๆ หรือเกินกว่าระยะเวลาหกเดือน

(3) ผู้พิพากษาผู้มีอำนาจสอบสวนเบื้องต้นและผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมายหรือรับคำร้องขอ มีอำนาจสั่งการมาตรการปรับทางปกครอง สั่งจับ หรือสั่งให้กักขังพยานได้

(4) ถ้ามาตรการปรับทางปกครอง สั่งจับ หรือสั่งให้กักขังพยานเหล่านี้สิ้นสุดแล้ว ไม่อาจทำซ้ำในกระบวนการพิจารณาเดียวกันหรือในกระบวนการพิจารณาอื่นได้ หากความผิดแบบเดียวกันนั้นอยู่ในกระบวนการพิจารณา

3) หน้าที่สาบานหรือปฏิญาณตน

มาตรา 57¹³⁷ ก่อนสอบปากคำพยานจะต้องเตือนพยานว่าต้องพูดความจริงและต้องแจ้งแก่พยานว่าหากพยานให้ถ้อยคำที่ไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง พยานจะมีความผิดตามกฎหมายอาญา

มาตรา 59¹³⁸ การให้คำปฏิญาณ

(1) พยานไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรตามดุลยพินิจของศาล เนื่องจากคำให้การมีความสำคัญอย่างยิ่งหรือเพื่อให้ได้ข้อความจริง เหตุผลที่พยานต้องให้คำสาบานไม่จำเป็นต้องระบุใน

¹³⁶ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 70

¹³⁷ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 57

¹³⁸ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 59

บันทึกการสอบสวนหรือรายงานกระบวนการพิจารณา เว้นแต่จะมีการสอบปากคำพยานภายหลังการพิจารณาคดีหลัก

(2) พยานจะต้องปฏิญาณหรือสาบานตนทีละคนหลังจากที่ได้ตรวจสอบแล้วว่าเป็นพยานจริง เว้นแต่จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คำสาบานจะต้องดำเนินการในการพิจารณาคดีหลัก

มาตรา 60¹³⁹ บุคคลต่อไปนี้ไม่จำเป็นต้องให้คำปฏิญาณตน

1. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่ถูกสอบปากคำในฐานะพยาน หรือบุคคลที่มีความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับลักษณะและความสำคัญของคำปฏิญาณตน เนื่องจากขาดวุฒิภาวะทางปัญญาหรือความเจ็บป่วยทางจิตหรือความทุพพลภาพ

2. บุคคลที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดอันเป็นประเด็นของการสอบสวนหรือมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น หรือผู้ที่สงสัยว่าจะเป็นผู้จัดการกับข้อมูลที่ถูกขโมยไปจากสำนวนการสอบสวน หรือผู้ช่วยเหลือผู้กระทำความผิดตามความเป็นจริง ชัดขวางการดำเนินคดีหรือการลงโทษ หรือการจัดการของกลางที่ถูกขโมย หรือผู้ที่เคยถูกพิพากษาลงโทษในฐานความผิดที่เกี่ยวกับการให้ถ้อยคำหรือการปฏิญาณตนมาก่อน

มาตรา 65 (1)¹⁴⁰ หากพยานผู้ใดไม่ต้องการสาบานด้วยเหตุแห่งศรัทธาหรือมโนธรรมส่วนตน พยานผู้นั้นต้องยืนยันความจริงในคำให้การของเขา โดยต้องแจ้งให้พยานทราบข้อเท็จจริงว่าการยืนยันจะมีผลเทียบเท่ากับการปฏิญาณตน

มาตรา 67¹⁴¹ หากเป็นการสืบพยานคนเดิมที่ได้ปฏิญาณตนไว้แล้วเป็นครั้งที่ 2 ในการสอบสวนเบื้องต้นเดียวกันหรือในกระบวนการพิจารณาหลักเดียวกัน ผู้พิพากษาอาจให้พยานยืนยันความถูกต้องของคำให้การโดยอ้างอิงต่อคำปฏิญาณตนก่อนหน้านี้ แทนการให้พยานกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นครั้งที่ 2 ก็ได้

4.3.2 สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ พนักงานตำรวจ หรือผู้เสียหาย ต่างมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงและรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมองค์กรผู้มีบทบาทในการคุ้มครองพยานจึงมีทั้งศาล พนักงานอัยการ และพนักงานตำรวจ โดยการคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายตำรวจ (Police Law) โดยที่บทบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายตำรวจได้ให้อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ตลอดจนศาลสามารถดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานได้หลายขั้นตอน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับการข่มขู่คุกคามหรืออันตรายที่จะเกิดแก่พยาน โดยวิธีที่นานาประเทศใช้บังคับกันอย่างแพร่หลายก็คือ การปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

¹³⁹ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 60

¹⁴⁰ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 65 (1)

¹⁴¹ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 67

1) การคุ้มครองพยานในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้พิพากษาของประเทศเยอรมนีจะมีอำนาจไม่เฉพาะแต่รับฟังพยานหลักฐาน ตามที่โจทก์หรือจำเลยนำเสนอเท่านั้น สามารถซักถามพยานได้ การตัดสินคดีนั้นจึงไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะสิ่งที่โจทก์และจำเลยนำเสนอ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาในการที่จะก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่พยาน ศาลก็สามารถมีอำนาจที่จะดำเนินการคุ้มครองพยานได้ทันที โดยไม่ต้องรออนุญาตหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเพื่อให้การคุ้มครองพยาน

2) การใช้ดุลยพินิจของศาลในการคุ้มครองพยาน

วิธีการในการที่ศาลจะใช้ในการคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้น ซึ่งศาลมีอำนาจในการตรวจสอบตั้งแต่ขั้นตอนการก่อนการจับกุมและภายหลังการจับ ซึ่งวิธีการออกหมายจับมีบัญญัติไว้ในมาตรา 112 และ 112 a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้

(1) อาจมีการสั่งกักขังผู้ต้องหาต่อ หากสงสัยว่ามีการกระทำความผิดอย่างรุนแรงและหากมีเหตุผลในการจับกุม อาจจะไม่ได้รับคำสั่งถ้ามันเป็นสัดส่วนกับความสำคัญของคดีหรือโทษหรือมาตรการของการปฏิรูปและการป้องกันที่มีแนวโน้มที่จะถูกกำหนดสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้¹⁴²

(2) เหตุแห่งการออกหมายจับ ตามมาตรา 112 และ 112 a

(3) การพิจารณาหลักความได้สัดส่วน¹⁴³

มาตรการคุ้มครองพยานจากการเปิดเผยข้อมูลของพยาน การเปิดเผยพยานหลักฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกำหนดไว้ในเรื่องการตรวจสอบพยานหลักฐาน โดยกำหนดให้สิทธิแก่คู่ความในการขอใช้สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้¹⁴⁴

(1) สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐานของทนายจำเลย เป็นการตรวจสอบ พยานหลักฐานที่ใช้ในการฟ้องคดีซึ่งอยู่ในแฟ้มสำนวนคดี โดยทนายจำเลยมีสิทธิตรวจสอบสำนวนการสอบสวน

(2) หากการสอบสวนยังไม่ได้รับการบันทึกไว้ทนายความอาจปฏิเสธการตรวจสอบเอกสารส่วนตัวรวมทั้งการตรวจสอบหลักฐานชิ้นส่วนที่ถูกยึดอย่างเป็นทางการหากสิ่งนี้อาจเป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการสอบสวน

(3) ในขั้นตอนของการดำเนินการตามกฎหมายอาจไม่อนุญาตให้มีการปฏิเสธการตรวจสอบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบของผู้ถูกกล่าวหาหรือเกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีของศาล ที่ได้รับคำปรึกษาด้านการป้องกันหรือได้รับการยอมรับความคิดเห็น

¹⁴² Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 112

¹⁴³ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 112 (1).

¹⁴⁴ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 147

(4) เมื่อมีการยื่นขออนุญาตทนายฝ่ายจำเลยอาจได้รับอนุญาตให้นำเอกสารหลักฐานไปยังสำนักงานของเขาหรือสถานที่ส่วนตัวของเขาเพื่อตรวจสอบเว้นแต่จะมีเหตุผลสำคัญ

(5) การอนุญาตให้ตรวจสอบเอกสาร สำนักงานอัยการจะเป็นผู้ตัดสินในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี ในกรณีอื่นผู้พิพากษาซึ่งเป็นประธานในศาลจะเป็นผู้ตัดสิน

(6) หากเหตุผลในการปฏิเสธการตรวจสอบเอกสารไม่ได้มีอยู่แล้วสำนักงานอัยการจะเพิกถอนคำสั่งไม่ช้ากว่าเมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวน คำแนะนำการป้องกันจะได้รับแจ้งทันทีที่สิทธิ์ในการตรวจสอบเอกสารที่มีอยู่อีกครั้งโดยไม่มีข้อจำกัด

สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐานของทนายฝ่ายผู้เสียหายทนายความฝ่ายผู้เสียหายอาจเข้าถึงพยานหลักฐานสำนวนคดีเกี่ยวกับผู้เสียหาย ซึ่งยื่นส่งต่อศาล หรือในกรณีที่ศาลรับฟ้องพยานหลักฐานนั้นจะถูกยื่นส่งต่อศาลและอาจตรวจสอบพยานหลักฐานที่ถูกยึดไว้เป็นของกลางได้ หากได้แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์อันถูกต้องสมควร¹⁴⁵

การคุ้มครองพยานตามมาตรการเสริม นั้น ปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพราะการคุ้มครองดังกล่าวครอบคลุมเฉพาะในกรณีที่มีการพิจารณาคดีอาญา แต่ไม่ครอบคลุมถึงกรณีนอกศาล ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานอาจไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองอีกส่วนเข้ามาเสริม คือการคุ้มครองในกฎหมายตำรวจ โดยตำรวจจะต้องเคารพต่อกระบวนการที่ดำเนินการโดยพนักงานอัยการและศาล โดยมาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจนี้ สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) สอดส่องสภาพจิตใจของผู้ที่เข้ามาเป็นพยาน

(2) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปคุ้มครองพยาน โดยต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติ เพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีนอกศาล หรือหลังจากการพิจารณาสิ้นสุดลง

(3) เปลี่ยนชื่อหรือนามสกุล ให้พยานใหม่รวมทั้งจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ งานใหม่ซึ่งอาจเป็นในต่างรัฐหรือในต่างประเทศ

(4) ให้ความช่วยเหลือและให้เงินเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว เพื่อช่วยให้มีชีวิตรใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ มีอาชีพใหม่

สำหรับในทางปฏิบัติ องค์การศาลและตำรวจได้ร่วมมือกันจัดให้มีโครงการคุ้มครองพยานเพื่อคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในอันตราย ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองพยานขึ้น โดยเฉพาะรวมทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินการคุ้มครองพยานร่วมกัน โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของพยานชั่วคราว การสังเกตการณ์ในลักษณะให้การคุ้มครอง และการจัดให้มีเอกสารยืนยันตัวบุคคลใหม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 136 a ยังได้บัญญัติวิธีการสอบสวนที่ต้องห้ามไว้ดังนี้

¹⁴⁵ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 406 e

(1) เสรีภาพในการตกลงใจและตัดสินใจของผู้ต้องหาจะถูกกระทบกระเทือนไม่ได้ โดยการกระทำโดยมิชอบ โดยการกระทำให้อ่อนเพลีย โดยการประทุษร้ายทางกาย โดยการใช้ยาทำให้มึนเมา โดยการทรมาน โดยการหลอกลวง หรือโดยการสะกดจิต การใช้กำลังประทุษร้ายอาจกระทำได้เพียงเท่าที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอนุญาตให้ทำได้เท่านั้น การขู่เข็ญด้วยวิธีการที่ไม่ชอบตามบทบัญญัติใด ๆ และการให้คำมั่นสัญญาด้วยประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นสิ่งต้องห้าม

(2) มาตรการใด ๆ ที่เป็นการรบกวนความสามารถในการจดจำหรือความสามารถรู้ผิดชอบของผู้ต้องหา เป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตให้กระทำ

(3) ข้อห้ามตามอนุมาตรา (1) และ (2) ย่อมใช้บังคับโดยปราศจากการคำนึงถึงความยินยอมของผู้ต้องหา ถ้อยคำใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้การฝ่าฝืนข้อห้าม จะใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ได้ แม้ผู้ต้องหาจะยินยอมเห็นชอบก็ตาม และศาลสูงสุดสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Bundesgerichtshof/Supreme Court of the Federal Republic of Germany) ยังได้วินิจฉัยในคดีหนึ่งว่า “การที่ผู้ต้องหายอมรับสารภาพต่อตำรวจหลังจากที่ถูกสอบปากคำอยู่นานถึง 30 ชั่วโมง โดยผู้ต้องหาไม่มีโอกาสได้หลับได้นอนเลยนั้น เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ต้องหา”¹⁴⁶ ซึ่งเป็นการยืนยันถึงการมีอยู่ของ “สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง” ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากการศึกษาสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ว่ากฎหมายเยอรมันจะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ Target witness เฉกเช่นกฎหมายอเมริกา และไม่มีบทบัญญัติเรื่องพยานบุคคลต้องสงสัย หรือ témoin assisté เช่นเดียวกับกฎหมายฝรั่งเศส แต่กฎหมายเยอรมันก็มีบทบัญญัติที่คุ้มครองพยานบุคคลพยานโดยบัญญัติข้อยกเว้นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ธุรกิจหรือสถานที่ทำงานหรือที่อยู่อื่นที่สามารถให้บริการเอกสารแทนการระบุที่อยู่อาศัยที่แท้จริงของตนก็ได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานหรือบุคคลอื่น เช่น ญาติหรือบุคคลที่พยานอาศัยอยู่ด้วย อาจตกอยู่ในอันตรายและจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย หรือพยานหรือบุคคลอื่นอาจถูกข่มขู่คุกคามหากพยานระบุที่อยู่ที่แท้จริง หรือหากมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเปิดเผยตัวตนของพยานจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลต่อเจ้าพนักงาน เช่น ชื่อ นามสกุล อาชีพที่แท้จริงของพยานก็ได้ ทั้งยังให้สิทธิทนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน และยังมีมาตรการเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุลให้พยานใหม่รวมทั้งจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ งานใหม่ซึ่งอาจเป็นในต่างรัฐหรือในต่างประเทศ เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายของไทยกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของ

¹⁴⁶ Klaus Roxin, Strafverfahrensrecht : Prüfe Dein Wissen, Rechtsfälle in Frage und Antwort, Haft 11, 7. (Auflage, Munchen 1977), S. 46

สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในบทนี้ เมื่อนำมาจำแนกตามหลักเกณฑ์การแบ่งประเภทของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญาตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส 3 ประเภท คือ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา แล้ว สามารถวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
ประเทศไทย			
พยานบุคคลทั่วไป		<ol style="list-style-type: none"> สิทธิที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนเองถูกฟ้องคดี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสี่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 สิทธิที่จะมีล่ามหรือล่ามภาษามือกรณีที่พยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือไม่ สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสองและวรรคสาม สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและความคุ้มครองจากรัฐ ตาม 	<ol style="list-style-type: none"> หน้าที่ไปตามหมายเรียกของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง หน้าที่ให้ถ้อยคำด้วยวาจาต่อเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 หน้าที่ให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริงมิเช่นนั้นพยานจะมีความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 หน้าที่สาบานตนหรือปฏิญาณตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง หากพยานไม่สาบานตนตามคำสั่งของพนักงาน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
ประเทศไทย			
พยานบุคคลทั่วไป	พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 5. สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 17	สอบสวน พยานมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169 5. หน้าที่ซึ่งตัวผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคท้าย	
พยานบุคคลต้องสงสัย			
ผู้ต้องหา	1. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง 2. สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130, มาตรา 134 วรรคสาม 3. สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ด้วยการจัดหาทนายความให้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1	หน้าที่ไปตามหมายเรียกของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน
พยานบุคคลต้องสงสัย			
ผู้ต้องหา		<p>4. สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนเองถูกฟ้องคดี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสี่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234</p> <p>5. สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวในกรณีที่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90</p> <p>6. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามกฎหมายและต้องแจ้งเหตุให้ทราบโดยเร็ว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคท้าย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 ถึงมาตรา 114</p> <p>7. สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกันตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ</p> <p>8. สิทธิที่จะมีล่ามหรือล่ามภาษามือกรณีที่ผู้ต้องหาไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือไม่ สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสองและวรรคสาม</p>	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน
พยานบุคคลต้องสงสัย			
ผู้ต้องหา		<p>9. สิทธิที่จะได้รับหลักประกันในเรื่องความสามารถในการต่อสู้คดี ในกรณีที่เชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14</p> <p>10. ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคแรก</p> <p>11. มีสิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (1)</p> <p>12. มีสิทธิให้ทนายความ หรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ เข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (2)</p> <p>13. มีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (3)</p> <p>14. มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (4)</p>	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
พยานบุคคลต้องสงสัย			
ผู้ต้องหา	<p>15. สิทธิที่จะได้รับโอกาสแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสี่</p> <p>16. สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ในชั้นสอบสวน ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 (1)</p>		
สหรัฐอเมริกา			
พยานบุคคลทั่วไป	<p>1. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury จะได้รับ การคุ้มครอง เช่นเดียวกับพยานบุคคลที่เบิกความในชั้นพิจารณา ตามหลักการในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 (5th Amendment) ใดๆ</p> <p>ก็ตาม บุคคลที่ตกอยู่ภายใต้การสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจ (police custody) พยานบุคคลนั้นจะไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง</p>	<p>1. หน้าที่มาตามหมายเรียก พยานบุคคลจะถูกหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดย Grand jury ให้เข้ามาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะลูกขุนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อพยานบุคคลได้รับหมายเรียกแล้ว ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน พยานไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธหมายเรียกของ Grand Jury ได้ เนื่องจากเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองที่จะต้องช่วยเหลือรัฐรักษาความยุติธรรม รัฐสามารถเรียกใครมาเป็นพยานก็ได้เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุน พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งการดำเนินการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานและคณะลูกขุน หรือจำกัดกรอบการดำเนินการสอบสวนของคณะลูกขุน กรณีที่พยานไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดยคณะลูกขุน พยานมีความรับผิดชอบขั้นคำสั่งศาล</p>	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
สหรัฐอเมริกา			
พยานบุคคลทั่วไป		<p>2. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือน ตาม Miranda warning เป็นหลักการที่ใช้ในกรณีที่เป็นการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ การแจ้งเตือนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของคณะลูกขุนใหญ่ Grand jury เนื่องจากพยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำพยานสามารถปฏิเสธไม่ตอบคำถามได้ เฉพาะกรณีที่คำตอบของคำถามนั้นอาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น พยานบุคคลตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำหรือสิทธิที่จะเงียบ (right to silence)</p>	<p>2. หน้าที่ที่ตอบคำถาม เมื่อพยานมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน Grand jury แล้ว พยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามต่าง ๆ เว้นเสียแต่ว่าพยานจะได้อ้างเอกสิทธิ์ (privilege) ไม่ตอบคำถามตามที่พยานมีสิทธิตามกฎหมาย</p> <p>3. หน้าที่สาบานตน พยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำ</p> <p>4. หน้าที่ตอบคำถามด้วยความสัตย์จริง เนื่องจากพยานมีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามด้วยความสัตย์จริง หากพยานให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จพยานมีความรับผิดชอบฐานแจ้งความเท็จ (perjury)</p>
พยานบุคคลต้องสงสัย		<p>1. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง พยานบุคคลที่มีสถานะเป็น Target witness หรือพยานบุคคลต้องสงสัยแล้วในระหว่างการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน แต่พนักงานอัยการไม่แจ้งให้บุคคลนั้นทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง จะส่งผลให้ถ้อยคำที่พยานได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวนของ Grand jury ไม่สามารถรับฟังได้ หรือส่งผลให้ต้องยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีของ Grand jury ที่รับฟังถ้อยคำดังกล่าว</p>	<p>หน้าที่มาตามหมายเรียก พยานบุคคลจะถูกหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดย Grand jury ให้เข้ามาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะลูกขุนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อพยานบุคคลได้รับหมายเรียกแล้ว ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน พยานไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธหมายเรียกของ Grand Jury ได้ เนื่องจากเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองที่จะต้องช่วยเหลือรัฐรักษาความยุติธรรม รัฐสามารถเรียกใครมาเป็นพยานก็ได้เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุน พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งการดำเนินการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงาน</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
สหรัฐอเมริกา			
พยานบุคคลทั่วไป		<p>2. พยานบุคคลต้องสงสัย (Target witness) มีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความของตนได้ในระหว่างที่มีการสอบสวน และเพื่อไม่ให้เกิดการอนุญาตให้ทนายความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำพยานบุคคลกระทบต่อหลักการดำเนินการโดยลับของ Grand jury และคงไว้ซึ่งรูปแบบการค้นหาคำจริงในลักษณะที่ไม่เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (non-adversarial) ทำให้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาต้องมีการวางหลักเกณฑ์จำกัดบทบาทของทนายความในระหว่างการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล โดยทนายความไม่สามารถคัดค้านโต้แย้ง หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนได้ นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาให้ทนายความที่ขัดขวางการดำเนินการของ Grand jury ออกไปจากที่ทำการสอบสวนรวมทั้งในกรณีที่ทนายความสามารถเข้าฟังการให้ถ้อยคำของพยานทนายความมีหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น พยานหลักฐาน หรือแนวทางการสอบสวน เป็นต้น</p>	<p>และคณะลูกขุน หรือจำกัดกรอบการดำเนินการสอบสวนของคณะลูกขุนกรณีที่พยานไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดยคณะลูกขุน พยานมีความรับผิดชอบขัดคำสั่งศาล</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
สหรัฐอเมริกา			
ผู้ต้องหา		<p>1. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็น ปฏิบัติต่อตนเอง ตามหลักการใน รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่แก้ไข เพิ่มเติม ฉบับที่ 5</p> <p>2. สิทธิในการมีทนายความ ใน สหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีอาญาทุกคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการ ช่วยเหลือจากทนายความในการต่อสู้ คดี ตามหลักการในรัฐธรรมนูญ สหรัฐอเมริกาที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 และคำพิพากษาของศาลสูงสุดแห่ง สหรัฐอเมริกาในคดี Gideon V. Wainright ที่วางหลักว่า สิทธิในการมี ทนายความตามรัฐธรรมนูญที่แก้ไข เพิ่มเติม ฉบับที่ 6 กำหนดให้รัฐต้อง จัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาหรือ จำเลยที่ยากไร้ในคดีอาญาที่เป็น ความผิดอุกฉกรรจ์ โดยรัฐเป็น ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหา ทนายความให้ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1984 ศาลสูงสุดได้วางหลักให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้รับสิทธิในการมี ทนายความในคดีอาญาทุกประเภท</p>	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
สาธารณรัฐฝรั่งเศส			
พยานบุคคลทั่วไป		<ol style="list-style-type: none"> 1. สิทธิที่จะมีล่ามแปลภาษา ในกรณีที่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานไม่สามารถเข้าใจภาษาฝรั่งเศสเขามีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามภาษา 2. สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามสำหรับคนพิการ ในกรณีที่พยานบุคคลเป็นผู้พิการเป็นใบ้ หรือ หูหนวก เขาก็มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามสำหรับคนพิการ และสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้พยานบุคคลเข้าใจได้ เช่น ล่ามภาษามือ ล่ามภาษาสัญลักษณ์ เป็นต้น 3. สิทธิที่จะได้รับการปกปิดตัวตน ชื่อ นามสกุลของพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-58 ซึ่งนำไปใช้ในกรณีการสอบสวนกระทำความผิดที่เป็นความผิดออกฤทธิ์โทษหรือมีขมิมโทษที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป 4. สิทธิปฏิเสธที่จะเปิดเผยภูมิลำเนาของตนเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62-1 ที่อนุญาตให้บุคคลที่อยู่ในฐานะพยานในระหว่างการสอบสวนสามารถที่จะแจ้งที่อยู่ของตนโดยถือเอาสถานที่ตำรวจหรือทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจ (Gendermerie) เป็นภูมิลำเนาของตนเองได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากอัยการแห่งสาธารณรัฐหรือ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวตามหมายเรียก ในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นทั้งในกรณีความผิดซึ่งหน้าและกรณีการสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งการกระทำความผิด การสอบปากคำบุคคลผู้เกี่ยวข้องอย่างไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย รวมทั้งพยานบุคคล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62 วรรคสี่ ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริง ดังนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการสอบสวน มีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลให้มาปรากฏตัวเพื่อการสอบสวนคดีซึ่งบุคคลที่ได้รับหมายเรียกมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องมาพบเจ้าพนักงานหากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแต่ไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก หรือกรณีมีเหตุอันน่าสงสัยว่าบุคคลตามหมายเรียกจะไม่มาตามหมายนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถยื่นคำร้องขอต่อพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ เพื่อให้พนักงานอัยการใช้อำนาจบังคับบุคคลให้ติดตามเจ้าพนักงานตำรวจไปได้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
สาธารณรัฐฝรั่งเศส			
พยานบุคคลทั่วไป		<p>ผู้พิพากษาไต่สวน โดยการเปิดเผยที่อยู่ของพยานบุคคลเป็นความผิดมีขมิ้มโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-59</p>	<p>ในกรณีที่เป็นการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนอาจออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน การออกหมายเรียกกระทำได้โดยการให้พนักงานนำส่งหมาย หรือ มอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้นำส่งหมายก็ได้ ซึ่งในหมายเรียกจะต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่าในกรณีที่เขาไม่มาตามหมายเรียกหรือปฏิเสธที่จะไม่มา ผู้พิพากษาไต่สวนอาจร้องขอต่อพนักงานอัยการสาธารณรัฐเพื่อบังคับให้บุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวตามหมายเรียกโดยเจ้าพนักงานตำรวจ</p> <p>2. หน้าที่ต้องสาบานตน การให้ถ้อยคำในฐานะพยานของบุคคลในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าหรือการสอบสวนความผิดที่มีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ พยานบุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำโดยการสาบานว่าจะพูดความจริงในชั้นตอนนี้ เนื่องจากบางกรณีอาจเป็นไปได้ว่าบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำตามหมายเรียกอาจมีผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยปะปนอยู่ด้วย เพราะในช่วงต้นของการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจอาจยังอาจรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะทราบได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ต้องสงสัย แต่ในกระบวนการไต่สวนโดย</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
สาธารณรัฐฝรั่งเศส			
พยานบุคคลทั่วไป			<p>ผู้พิพากษาไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวนเบื้องต้น โดยบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ ถ้อยคำต่อหน้าผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องสาบานตนว่าจะพูดความจริง การสาบานตนของพยานบุคคลถือเป็นการยืนยันว่าถ้อยคำที่ให้โดยมีการกล่าวคำสาบานแล้วนั้นเป็นความจริง เนื่องจากเป็นการอาศัยความเชื่อทางศาสนาของบุคคลทำให้ผู้สาบานตนไม่กล้าที่จะปฏิเสธหน้าที่ตามที่ตนได้สาบานได้บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องสาบานตนเมื่อเมื่อให้ถ้อยคำ ได้แก่ กรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี โดยผู้พิพากษาไต่สวนจะถามพยานเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหา แล้วบันทึกไว้</p> <p>3. หน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำไม่ว่าบุคคลนั้นจะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนเบื้องต้น หรือในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อผู้พิพากษาไต่สวน รวมทั้งมีหน้าที่จะต้องพูดตามความสัตย์จริง หากไม่พูดความจริงเขาอาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ การที่พยานบุคคลฝ่าฝืนหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายเช่น ไม่มาปรากฏตัวตามวัน เวลา สถานที่ที่ระบุในหมายเรียก ไม่ยอมให้คำสาบาน หรือ ปฏิเสธที่จะให้ถ้อยคำ</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ	ประเภทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน
สาธารณรัฐฝรั่งเศส			
พยานบุคคลทั่วไป			พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลลงโทษปรับพยานที่ฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวได้
พยานบุคคลต้องสงสัย	<p>1. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ในการสอบปากคำพยานบุคคลต้องสงสัยในครั้งแรก ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหาพยานบุคคลต้องสงสัย แจ้งพยานบุคคลต้องสงสัยว่าเขามีสิทธิที่จะให้การ ตอบคำถาม หรือจะไม่ให้การหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ รวมทั้งแจ้งว่าพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะมีทนายความ มีล่าม รวมทั้งสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริง หรือร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนบุคคล หรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนค้นหาความจริง</p> <p>2. สิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถาม ผู้พิพากษาไต่สวนโดยไม่ต้องสาบานตนว่าจะให้ถ้อยคำที่เป็นความจริง ซึ่งแตกต่างจากพยานบุคคลที่มีหน้าที่ต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำและต้องรับผิดชอบหากถ้อยคำที่ตนให้เป็นการให้ถ้อยคำที่ไม่เป็นความจริง โดยที่พยานบุคคลต้องสงสัยไม่ต้องรับผิดชอบเบี่ยงความเท็จ</p> <p>3. สิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามหรือไม่ก็ได้ พยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามของผู้พิพากษาไต่สวน รวมทั้งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้</p>	หน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวตามหมายเรียก ในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นทั้งในกรณีความผิดซึ่งหน้าและกรณีการสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งการกระทำความผิด การสอบปากคำบุคคลผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย รวมทั้งพยานบุคคล (ซึ่งรวมถึงพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62 วรรคสี่	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน
พยานบุคคลต้องสงสัย		<p>4. สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือ โดยที่พยานบุคคลต้องสงสัยอาจจัดหาทนายความด้วยตนเอง หรือในกรณีที่พยานบุคคลต้องสงสัยไม่สามารถจัดหาทนายความได้เองก็สามารถร้องขอให้จัดหาทนายความให้โดยประธานสภาทนายความเป็นผู้จัดหาทนายความให้ โดยในระหว่างการสอบปากคำโดยผู้พิพากษาไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย มีสิทธิที่จะให้ทนายความของตนอยู่ร่วมด้วยในขณะสอบสวน เว้นแต่พยานบุคคลต้องสงสัยจะได้สละสิทธิ์เช่นนั้นโดยชัดแจ้ง</p> <p>5. สิทธิที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวนตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ตรวจสอบที่สถานที่เกิดเหตุ ร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนมีคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเปิดเผยข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน รวมทั้งทนายความสามารถแสดงข้อมูลใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงเพื่อให้ผู้พิพากษาไต่สวนสามารถดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม</p> <p>6. สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวระหว่างการไต่สวน และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกฟ้องคดีต่อศาลจนกว่าเขาจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ต้องหา สิทธิที่จะร้องขอให้สอบสวนตนในฐานะผู้ต้องหา (mise en examen) โดยพยานบุคคลต้อง</p>	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
พยานบุคคลต้องสงสัย		สงสัยจะได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งพยานบุคคลต้องสงสัยจะร้องขอเช่นนั้นเมื่อไหร่ก็ได้ในระหว่างการสอบสวน	
ผู้ต้องหา		<ol style="list-style-type: none"> 1. สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสนั้น กำหนดให้มีการจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตั้งแต่ในชั้นจับกุม การสอบปากคำ การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาและกระบวนการอื่น ๆ จนสิ้นสุดคดี 2. สิทธิในการพบและปรึกษากับทนายความ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 63-4 วางหลักให้บุคคลที่ถูกควบคุมตัวทุกคนสามารถปรึกษากับทนายความเป็นเวลา 30 นาที ได้ตั้งแต่ชั่วโมงแรกของการถูกควบคุมตัว แต่ทนายความจะยังไม่มีสิทธิขอคู่สำนวนการสอบสวน 3. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ในการสอบปากคำผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การ ตอบคำถามหรือจะไม่ให้การหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ มีสิทธิที่จะมีทนายความ มีล่าม รวมทั้งสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริง หรือร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนบุคคล หรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนค้นหาความจริง 	หน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวตามหมายเรียก ในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นทั้งในกรณีความผิดซึ่งหน้าและกรณีการสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งการกระทำความผิด การสอบปากคำบุคคลผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย รวมทั้งพยานบุคคล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 62 วรรคสี่

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
ผู้ต้องหา		<p>4. สิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถาม ผู้พิพากษาไต่สวนโดยไม่ต้องสาบานตนว่าจะให้ถ้อยคำที่เป็นความจริง โดยที่ผู้ต้องหาไม่ต้องรับผิดฐานเบิกความเท็จ</p> <p>5. สิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามหรือไม่ก็ได้ ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามของผู้พิพากษาไต่สวน รวมทั้งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้</p>	
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี			
พยานบุคคลทั่วไป		<p>สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ตามมาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกำหนดให้พยานบุคคลอาจแจ้งสถานที่ทำงานแทนการแจ้งสถานที่พักอาศัยก็ได้ นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเฉพาะในระดับสหพันธรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานบุคคลที่ตกอยู่ในอันตราย (Gesetz zur Harmonisierung des Schutzes gefährdeter Zeugen- (ZSHG) กำหนดให้ความคุ้มครองไปถึงสมาชิกครอบครัวของพยานบุคคล ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้แก่ ญาติทางการสมรสสายตรง คู่สมรส คู่ชีวิต คู่หมั้น พี่น้อง คู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่</p>	<p>1. หน้าที่ต้องไปที่เจ้าพนักงานและศาล มาตรา 48 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดหน้าที่ของพยานไว้ว่า พยานต้องปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ หรือผู้พิพากษาตามวันนัด หากไม่มีข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติใช้บังคับ และมาตรา 51 ได้บัญญัติผลทางกฎหมายของการที่พยานไม่มาปรากฏตัว และให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่และศาล ไว้ว่า ในกรณีที่พยานบุคคลขัดขืนไม่ไปตามที่เจ้าพนักงานและศาลเรียกให้มาปรากฏตัวและให้ถ้อยคำ นอกจากจะเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาและมาตรการทางปกครองแล้ว พยานยังอาจถูกนำตัวขึ้นศาลโดยใช้กำลังบังคับที่ เรียกว่า “ อำนาจนำตัว ” (Vorführungsrecht/right to force for appearance) แก่ผู้นั้นได้</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ น ำ มา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน
พยานบุคคลทั่วไป		<p>น้อง แต่ไม่รวมถึงคู่สมรสหรือคู่ชีวิตที่ ความสัมพันธ์ทางการสมรสหรือการ เป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลงแล้ว บิดามารดาบุญ ธรรมหรือบุตรบุญธรรม</p>	<p>2. หน้าที่ ต้องให้ถ้อยคำ ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 68 วางหลัก ให้พยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามเจ้า พนักงานหรือศาล โดยให้พยานระบุชื่อ นามสกุล ชื่อเกิด อายุ อาชีพ และที่อยู่ อาศัย พยานที่เป็นข้าราชการอาจรระบุ สถานที่ทำงานแทนถิ่นที่อยู่ของตนก็ได้ พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ธุรกิจ หรือสถานที่ทำงานหรือที่อยู่อื่นที่สามารถ ใช้ในการจัดส่งเอกสารแทนการระบุที่อยู่ อาศัยได้ หากมีเหตุอันควรกลัวว่า ผลประโยชน์ของพยานหรือบุคคลอื่นอาจ ตกอยู่ในอันตรายและจำเป็นต้องได้รับการ คุ้มครองทางกฎหมาย หรือพยานหรือ บุคคลอื่นอาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอย่าง ไม่เหมาะสมหากพยานระบุที่อยู่แท้จริง ของตน</p> <p>3. หน้าที่ สาบานหรือปฏิญาณตน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาตรา 57 ก่อนสอบปากคำพยานจะต้องเตือน พยานว่าต้องพูดความจริงและต้องแจ้ง แก่พยานว่าหากพยานให้ถ้อยคำที่ไม่ ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง พยานจะมี ความผิดตามกฎหมายอาญา สำหรับการ ให้คำปฏิญาณตน ตามมาตรา 59 โดย หลักพยานไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรตามดุลยพินิจ ของศาล เนื่องจากคำให้การมี ความสำคัญ</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเทศที่ นำมา เปรียบเทียบ	ประเภทของพยาน บุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน	สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน	หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงาน
พยานบุคคลทั่วไป			อย่างยิ่งหรือเพื่อให้ได้ข้อความจริง เหตุผลที่พยานต้องให้คำสาบานไม่ จำเป็นต้องระบุในบันทึกการ สอบสวนหรือรายงานกระบวน พิจารณา เว้นแต่จะมีการ สอบปากคำพยานภายหลังการ พิจารณาคดีหลัก
ผู้ต้องหา		<p>1. สิทธิที่จะไม่ถูกทำร้าย ทำให้ เหน็ดเหนื่อย ให้อาหาร หลอกหลวง ช่มชู้ ทรมาณ สะกดจิต หรือสัญญาว่าจะให้ ประโยชน์ต่าง ๆ ที่กฎหมายไม่ได้ กำหนดไว้ หรือกระทำการที่กระทบต่อ ความทรงจำของผู้ต้องหา ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมนี มาตรา 136 a ซึ่งมาตรา 136 a วรรคสาม ยังกำหนดถึงผลของการ ฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวว่าทำให้ไม่ สามารถรับฟังข้อเท็จจริงที่ได้มาจาก ผู้ต้องหา ไม่ว่าผู้ต้องหาจะยินยอมให้มี การฝ่าฝืนหรือไม่ก็ตาม</p> <p>2. สิทธิที่จะให้ทนายของผู้ต้องหาหรือ จำเลยตรวจสอบพยานหลักฐานที่ใช้ใน การฟ้องคดีซึ่งอยู่ในแฟ้มสำนวนคดี ทนายของผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมีสิทธิ ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนใน คดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 147</p>	

จากตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จำแนกตามประเภทของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา 3 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา ข้างต้น ทำให้สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน ได้ว่า การกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องพยานบุคคลต้องสงสัยตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้น มีข้อดีในแง่ที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี โดยเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา แต่ทว่าต่อมากุศลดังกล่าวกลับตกอยู่ในสถานะเป็นผู้ต้องสงสัยเสียเอง การที่บุคคลอยู่ในสถานะที่มีความกำกวมระหว่างการเป็นพยานบุคคลกับการตกเป็นผู้ต้องหานั้น ทำให้ถ้อยคำบางประการที่บุคคลนั้นให้ต่อเจ้าพนักงานอาจส่งผลเสียต่อบุคคลนั่นเอง ได้ จึงมีความจำเป็นที่บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับความคุ้มครองเพิ่มเติมจากพยานบุคคลทั่วไปที่เจ้าพนักงานไม่ได้สงสัยว่าเขาได้กระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด แต่ไม่ถึงกับจะต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของผู้ต้องหา เนื่องจากพยานบุคคลต้องสงสัยนั้นยังไม่ถึงขนาดตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งปรากฏอยู่บ่อยครั้งว่าในการสอบปากคำบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานนั้น อาจจะยังไม่เป็นการแน่ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด มีแต่เพียงข้อสันนิษฐานตามที่ปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใด “น่าจะ” เป็นผู้กระทำความผิด และเมื่อปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดขึ้นก็อาจไม่ใช่บุคคลเดิมที่เจ้าพนักงานสงสัยมาตั้งแต่ต้น การกำหนดให้มีการแบ่งประเภทของพยานแยกออกมาเป็นพยานบุคคลทั่วไปและพยานบุคคลต้องสงสัยนั้น นอกจากจะเป็นการทำให้สิทธิของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีในฐานะพยานนั้นได้รับความคุ้มครองแล้ว ยังเป็นการแยกกลุ่มของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา เพื่อกำหนดหน้าที่ของบุคคลตามประเภทของพยานบุคคลอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในสอบสวนค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นเจ้าพนักงานชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาคดีของศาลต่อไป

บทที่ 5

แนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัย ในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน โดยการนำข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และบทที่ 3 มาวิเคราะห์ปัญหาที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ได้แก่ ประการแรก ปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การสอบสวนไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังวัดพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น และประการที่สอง ปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป โดยศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักการดำเนินคดีอาญาและการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย แนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นเจ้าพนักงาน แนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การสอบสวนไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการรังวัดพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น และแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การเพิ่มเติมคำนิยามของถ้อยคำว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย”

วัตถุประสงค์ของกระบวนการสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงาน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด รวมทั้งเพื่อให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา กฎหมายจึงบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้มาตรการต่าง ๆ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะจะเป็นพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนแสวงหาได้เอง หรือที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหายื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากบุคคลภายนอก การสอบปากคำพยานบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (crime control model) ที่มีแนวคิดในการมุ่งกำหนดมาตรการที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการควบคุมและป้องกันการเกิดอาชญากรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

บุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 คือบุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของบุคคลนั้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวม

พยานหลักฐาน เพื่อให้ข้อเท็จจริงที่กำลังสอบสวนเกิดความกระจ่างชัด โดยมีหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดที่อยู่ในความรับรู้ของเขาด้วยความสัตย์จริง แม้พยานบุคคลจะได้รับสิทธิต่าง ๆ จากรัฐ เช่น สิทธิปฏิเสธที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสี่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 และสิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 17 ซึ่งสิทธิเหล่านั้นล้วนเป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการที่รัฐจะได้มาซึ่งข้อมูล พยานหลักฐานจากพยานบุคคลอย่างเต็มที่ และเป็นการจูงใจให้บุคคลให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงแก่รัฐ แต่บทบัญญัติมาตรา 133 ไม่ได้บัญญัติให้สิทธิโดยชัดแจ้งแก่พยานบุคคลที่จะนำทนายความ ที่ปรึกษาทนายความ หรือบุคคลอื่นอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ หรือตอบคำถามของพนักงานสอบสวน อีกทั้งกฎหมายไม่ได้วางหลักให้การสอบปากคำพยานจะต้องกระทำต่อหน้าบุคคลอื่น เช่น ผู้ต้องหา ซึ่งเหตุผลน่าจะเนื่องมาจากรูปแบบการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้หลักการดำเนินการโดยลับ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรวบรวมพยานหลักฐาน การอนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ถ้อยคำของพยาน ทำให้เกิดความล่าช้าและอาจขัดขวางการรวบรวมพยานหลักฐาน

อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้บัญญัติห้ามบุคคลอื่นนอกจากผู้ให้ถ้อยคำอยู่ร่วมในการสอบปากคำ แต่กฎหมายก็ไม่ได้อนุญาตโดยชัดแจ้งว่าจะให้บุคคลใดสามารถเข้าร่วมในการสอบปากคำพยานบุคคลได้บ้าง หรือในกรณีใดที่จะอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลบ้าง แต่ให้ถือเป็นดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพยาน บุคคล และการที่มีบุคคลอื่นเข้าฟังการสอบปากคำพยานบุคคลไม่ส่งผลให้การสอบสวนเสียไป

จากการศึกษากฎหมายสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสซึ่งวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงาน กล่าวคือ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งแยกบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา โดยประเทศฝรั่งเศสจะมีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย โดยพยานบุคคลต้องสงสัยนี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบปากคำมากกว่าพยานทั่วไปแต่น้อยกว่าผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะมีทนายความอยู่ร่วมด้วย สิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวน เป็นต้น และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ระบบคอมมอนลอว์มีการบัญญัติถึงพยานเป้าหมาย หรือที่ในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาใช้ถ้อยคำว่า “Target witness” ซึ่งก็คือพยานบุคคลที่เชื่อว่าน่าจะได้กระทำความผิดตามความเป็นจริง แต่ยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัย แยกต่างหากจากพยานบุคคลทั่วไป (witness) ซึ่งคือ บุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขามีหรือทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยพยานเป้าหมาย หรือ Target witness นี้มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า témoin assisté หรือพยานบุคคลต้อง

สงสัยของประเทศฝรั่งเศส โดยบุคคลที่อยู่ในสถานะพยานเป้าหมาย Target witness หรือบุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขาน่าจะได้กระทำความผิดนี้ พนักงานอัยการย่อมทราบว่าการสอบสวนบุคคลดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการเปิดเผยข้อมูลหรือถ้อยคำที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อเขา ดังนั้น พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนพยานให้ทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เพื่อยืนยันว่าหากมีการสละเอกสิทธิ์ พยานได้สละเอกสิทธิ์อย่างเต็มใจโดยเข้าใจผลของการสละสิทธิ์นั้นแล้ว ในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะแนะนำพยานเป้าหมายว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามถ้าคำตอบของเขาอาจทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา ถ้อยคำต่าง ๆ ของเขาสามารถใช้ยื่นเขาได้ในชั้นพิจารณา หากพยานบุคคลมีนายความคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) จะอนุญาตให้พยานสามารถออกจากห้องพิจารณาเพื่อปรึกษาทนายความของเขาได้ รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงความผิดที่กำลังสอบสวนว่าเป็นความผิดใด โดยบางมลรัฐได้บัญญัติให้มีการแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ต่อพยานทุกคน แต่บางมลรัฐได้จำกัดให้มีการแจ้งเตือนเฉพาะกรณีที่คุณคนนั้นเป็นพยานเป้าหมายเท่านั้น ในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้แจ้งเตือนเฉพาะบุคคลที่เป็นพยานเป้าหมายนั้น พนักงานอัยการจะแจ้งเอกสิทธิ์ให้พยานบุคคลทั่วไปทุกคนทราบด้วย เพราะบางกรณียากที่จะระบุได้อย่างแน่ชัดว่าคุณคนนั้นเป็นพยานเป้าหมาย (Target witness) หรือไม่ หรือเป็นเพียงพยานบุคคลทั่วไป พนักงานอัยการจึงแจ้งเตือนบุคคลทุกคนที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แม้บุคคลนั้นจะมีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดน้อยมากก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการโต้แย้งเกี่ยวกับสถานะของคุณคน หากบุคคลที่มาให้ถ้อยคำตกเป็นผู้ต้องหาและถูกดำเนินคดีอาญาภายหลัง โดยศาลเห็นว่าบุคคลนั้นมีสถานะเป็นพยานเป้าหมาย (Target witness) แล้วในระหว่างการให้ถ้อยคำ แต่พนักงานอัยการไม่แจ้งให้บุคคลนั้นทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ย่อมจะส่งผลให้ถ้อยคำที่พยานได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) ไม่สามารถรับฟังได้ หรืออาจส่งผลให้ต้องยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีของคณะลูกขุนใหญ่ที่รับฟังถ้อยคำดังกล่าว

ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/4 เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย ทำให้สิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องสงสัยด้วยไม่ได้รับการคุ้มครอง จึงขอเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดนิยาม คำว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย” หมายความว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์การกระทำความผิด อยู่ด้วยในที่เกิดเหตุ หรือมีพฤติการณ์อย่างใดอันอาจสันนิษฐานได้ว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดหรือเป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา รวมถึงเพิ่มหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นสอบสวน ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการปฏิเสธที่จะให้ถ้อยคำของบุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยและการรับฟังถ้อยคำที่บุคคลให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานในฐานะพยาน เกิดขึ้นจากกฎหมายไทยให้อำนาจ

พนักงานสอบสวนเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้อย่างอิสระทำให้บุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยภายหลัง ได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสม และส่งผลต่อการรับฟังถ้อยคำในชั้นพิจารณาคดีของศาล

5.2 การแจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่พยานบุคคลต้องสงสัย

จากการศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณา ซึ่งเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานตรวจสอบกลับกรองพยานหลักฐานเบื้องต้นก่อนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล ของทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ พบว่าต่างมีรูปแบบการดำเนินการเป็นการลับ (secrecy) เช่นเดียวกัน กล่าวคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 11 บัญญัติรับรอง หลักการดำเนินการเป็นการลับไว้อย่างชัดเจน ให้การพิจารณาที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอบสวนหรือการไต่สวนต้องเป็นความลับ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นและไม่เป็นผลเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ส่งผลให้บุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบสวนถูกจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น อีกทั้งมีหน้าที่จะต้องรักษาความลับทางวิชาชีพ หากบุคคลที่มีหน้าที่รักษาความลับเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนหรือการไต่สวน จะต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้บัญญัติยกเว้นให้มีการเปิดเผยการสอบสวนได้หากจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน

การตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาโดยคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ยึดหลักการดำเนินการสอบสวนโดยลับเช่นกันโดยวางหลักให้บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐาน จะต้องไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นระหว่างการสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่ ยกเว้นมีกฎหมายบัญญัติอนุญาตให้เปิดเผยได้ ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้นไม่หมายรวมถึงพยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ด้วย ดังนั้น พยานบุคคลจึงไม่มีหน้าที่รักษาความลับ พยานบุคคลจึงมีสิทธิที่นำคำถามที่ตนถูกถามในชั้นสอบสวนไปปรึกษากับทนายความของตนได้ ส่วนหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทย หากพิจารณาจากแนวคิดและแนวทางการดำเนินการสอบสวน พบว่ายึดหลักการดำเนินการโดยลับเช่นเดียวกัน แตกต่างกันในประเด็นที่ว่ากฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การรักษาความลับ เช่น การกำหนดบุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบสวน การบัญญัติห้ามไม่ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐาน หรือกำหนดบทลงโทษบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลการสอบสวนไว้โดยชัดเจนดังเช่นกฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา

สิทธิปฏิเสธการให้ถ้อยคำตามหน้าที่ จากการศึกษากฎหมายฝรั่งเศส พบว่า การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำ แต่เนื่องจากกฎหมาย ฝรั่งเศสมีมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำ โดยการคัดกรองสถานะของบุคคล ดังนั้นหากปรากฏเหตุที่น่าสงสัยว่าบุคคลที่ถูกสอบปากคำได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญาระหว่างการให้ถ้อยคำ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีไม่สามารถสอบปากคำบุคคลดังกล่าวในฐานะพยานได้อีกต่อไป เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนสิทธิต่าง ๆ ต่อบุคคล

ดังกล่าว รวมทั้งสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำด้วย ในชั้นไต่สวนคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศสบุคคลจะได้รับสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามเจ้าพนักงานในกรณีที่เขาคงเป็น “พยานบุคคลต้องสงสัย” กรณีที่บุคคลนั้นยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน แต่มีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายห้ามมิให้สอบสวนในฐานะพยานบุคคล แต่ให้สอบสวนบุคคลในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้พยาน ต้องสงสัยทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้การตอบคำถามหรือไม่ให้การไม่ตอบคำถามใด ๆ เลยก็ได้ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานโดยคณะลูกขุนใหญ่ พยานบุคคลมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง โดยหากบุคคลนั้นอยู่ในสถานะผู้ต้องสงสัยเกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่เรียกว่า “Target witness” หรือพยานเป้าหมายแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งเตือนให้เขาทราบว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามที่อาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญา รวมทั้งแจ้งว่าถ้อยคำที่เขาให้สามารถใช้อันเขาได้ในชั้นพิจารณา ส่วนการแจ้งเตือนพยานบุคคล (witnesses) มีบางรัฐเท่านั้นที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานอัยการแจ้งเตือนพยานว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แต่อย่างไรก็ตามทางปฏิบัติของพนักงานอัยการมักจะแจ้งเตือนพยานให้ทราบถึงสิทธิดังกล่าวเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการโต้แย้งเกี่ยวกับสถานะของพยานในภายหลัง แม้ไม่มีกฎหมายบังคับพนักงานอัยการให้แจ้งเตือนก็ตาม ส่วนตามกฎหมายไทยตามมาตรา 133 วรรคสอง ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วย พยานบุคคลมาใช้ ซึ่งรวมถึงมาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน” ในชั้นสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องเตือนพยานบุคคล แต่ในทางปฏิบัติหากพิจารณาตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 5 การถามปากคำ ข้อ 251-254 ที่วางระเบียบเกี่ยวกับการถามปากคำ พยานบุคคลว่าจะต้องถามพยานอย่างไรที่จะให้ได้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์หรือเกิดประโยชน์ต่อคดี แต่ไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการแจ้งเตือนพยานบุคคลหรือบุคคลที่มาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำในกรณีที่คำถามนั้นอาจทำให้ เขาต้องถูกดำเนินคดีอาญาก่อนมีการถามคำถามเช่นนั้น ทำให้ไม่อาจทราบหรือตรวจสอบได้ว่า พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการแจ้งเตือนให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์หรือไม่ เนื่องจากไม่มีองค์กรภายนอกตรวจสอบ นอกจากนี้แม้พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการแจ้งให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ของพยาน ก็ไม่ปรากฏผลทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ของพยานว่าจะรับฟังได้หรือไม่

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันปัญหาการขาดความร่วมมือจากพยานบุคคลในการเข้าให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเกิดจากการขาดหลักเกณฑ์การดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวนและพยานขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ดังนั้น เห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของพยาน ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้พยานเข้าใจถึงหน้าที่ของพยานที่จะต้องให้ถ้อยคำตอบคำถามตามความเป็นจริง รวมทั้งความรับผิดชอบหากพยานไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ถ้อยคำเท็จ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

เช่น สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง สิทธิที่จะมีนายความร่วมมืออยู่ด้วยในการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน เป็นต้น ให้พยานทราบด้วย

5.3 การเพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการร้องตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การสอบสวนไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการร้องตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น มีแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และมาตรา 133 วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้เท่านั้น แต่เนื่องจากถ้อยคำที่พยานให้ไว้แก่พนักงานสอบสวนนั้น ยิ่งกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุมากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้มากขึ้นเท่านั้น โดยจะสังเกตได้ว่าศาลมักให้น้ำหนักถ้อยคำของพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมากกว่าคำให้การในชั้นศาล เนื่องจากศาลได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาว่าถ้อยคำพยานในชั้นพนักงานสอบสวนมีความกระชั้นชิดกับเวลาเกิดเหตุพยานยังไม่มีโอกาสที่จะไตร่ตรองเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริงไปอย่างอื่น ถ้อยคำดังกล่าวจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากกว่าคำให้การในชั้นศาล ดังนั้นถ้อยคำของพยาน หรือพยานที่อาจเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้นจึงมีความสำคัญถึงขนาดที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กลับไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในการร้องตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้นเพื่อให้การค้นหาคำความจริงในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม

จากการศึกษาถึงหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำ ตอบคำถามต่อพนักงานสอบสวนในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาทั้งตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศ ถือเป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะพลเมืองที่ดีที่ต้องช่วยเหลือรัฐในการค้นหาคำความจริงในคดี ส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องกระทำการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย หน้าที่มาตามหมายเรียก ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้อำนาจทั้งเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและผู้พิพากษาไต่สวนออกหมายเรียกบุคคลให้มาสอบปากคำให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานได้ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้อำนาจ Grand jury หรือคณะลูกขุนใหญ่ ในการออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าเขาน่าจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาสอบถามได้ ส่วนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญาไทย มาตรา 133 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำสอบถามหากพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน หากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด กฎหมายฝรั่งเศสให้พนักงานอัยการใช้อำนาจบังคับให้บุคคลนั้นติดตามเจ้าพนักงานของกองกำลังสาธารณะได้ โดยหากบุคคลนั้นอยู่ในฐานะเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส กล่าวคือเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกรังตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือผู้ต้องหา นั้นอาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลาตั้งตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ ในขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกาพยานบุคคลที่ขัดหมายเรียกนั้นต้องรับผิดฐานขัดคำสั่งศาล ส่วนตามกฎหมายไทยบุคคลที่ขัดหมายเรียกของเจ้าพนักงานนั้นมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 168 ฐานขัดคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวน สำหรับหน้าที่ต้องสาบานตนเพื่อรับรองว่าจะให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง ตามกฎหมายฝรั่งเศสบัญญัติให้บุคคลต้องสาบานตนเฉพาะในกรณีที่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลต่อผู้พิพากษาไต่สวนเท่านั้น พยานบุคคลต้องสงสัยไม่มีหน้าที่ต้องสาบานตน ขณะที่กฎหมายสหรัฐอเมริกาวางหลักให้บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ในฐานะพยานมีหน้าที่ต้องสาบานตนเช่นกัน แต่สำหรับกฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง พนักงานสอบสวนจะให้พยานบุคคลสาบานตนหรือปฏิญาณตนก่อนก็ได้ สำหรับประเด็นหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำนั้น พบว่าบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายทุกประเทศรวมถึงตามกฎหมายไทย มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถามในความรู้ของตน พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถาม เนื่องจากเขาไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะประธานแห่งคดีและมีสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) โดยพยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง หากบุคคลที่ถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ไม่ยอมสาบานตน หรือไม่ยอมตอบคำถาม ตามกฎหมายฝรั่งเศสพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลลงโทษปรับได้ ส่วนตามกฎหมายไทยจะมีความรับผิดชอบขัดคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169 นอกจากนี้ สำหรับประเด็นการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จบุคคลผู้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จนั้นจะมีความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จด้วยเช่นกัน

จึงขอเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจตั้งตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำเบื้องต้นเป็นเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง ระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยได้รับความเห็นชอบจากอัยการจังหวัดหรือพนักงานอัยการที่อัยการจังหวัดมอบหมาย และกำหนดให้พยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่จำเป็นต้องสาบานตนก่อนการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ตามแนวทางของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาพยานบุคคลที่อยู่ในสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดเอาไว้ให้ได้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ

ค้นหาความจริงในชั้นสอบสวน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญและใกล้ชิดกับการกระทำความผิดและจะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ดีกว่าการค้นหาความจริงในชั้นศาล และเป็นการคุ้มครองสิทธิในการที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย

5.4 การเพิ่มบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการสอบสวนพยานบุคคลต้องสงสัยแยกต่างหากจากพยานทั่วไป ทำให้ผู้ตกเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อาจเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งกรณีนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งประเภทของบุคคลที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พยานทั่วไป พยานบุคคลต้องสงสัย และผู้ต้องหา โดยประเทศฝรั่งเศส จะมีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนพยานบุคคลต้องสงสัย โดยพยานบุคคลต้องสงสัยนี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบปากคำมากกว่าพยานทั่วไปแต่น้อยกว่าผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะมีทนายความอยู่ร่วมด้วย สิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวน เป็นต้น โดยพยานบุคคลต้องสงสัยซึ่งเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกรังตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้นอาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลาสั่งตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/4 เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัยด้วย ทำให้สิทธิของพยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องสงสัยด้วยไม่ได้รับการคุ้มครอง และเจ้าพนักงานในคดีอาญาก็ไม่มีอำนาจในการรักษาพยานบุคคลโดยการรังตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้น ซึ่งทั้งการที่สิทธิของพยานบุคคลต้องสงสัยไม่ได้รับการคุ้มครอง และการที่เจ้าพนักงานในคดีอาญาไม่มีอำนาจในการรักษาพยานบุคคลโดยการรังตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำในเบื้องต้นนั้น ไม่เป็นไปตามหลักดุลยภาพระหว่างทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมและทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม เนื่องจากทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาขาดบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่อยู่ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัยมิให้ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในขณะเดียวกันก็ไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการให้เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาพยานบุคคลในที่เกิดเหตุการณักระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ความจริงในชั้นสอบสวน อันเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการควบคุมอาชญากรรม

จากการศึกษาแม้ว่ากฎหมายเยอรมันจะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ Target witness เฉกเช่นกฎหมายอเมริกา และไม่มีบทบัญญัติเรื่องพยานบุคคลต้องสงสัย หรือ témoin assisté เช่นเดียวกับกฎหมายฝรั่งเศส แต่กฎหมายเยอรมันก็มีบทบัญญัติที่คุ้มครองพยานบุคคลพยานโดยบัญญัติข้อยกเว้นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ธุรกิจหรือสถานที่ทำงานหรือที่อยู่อื่นที่สามารถให้บริการเอกสารแทนการระบุที่อยู่อาศัยที่แท้จริงของตนก็ได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานหรือบุคคลอื่น เช่น ญาติหรือบุคคลที่พยานอาศัยอยู่ด้วย อาจตกอยู่ในอันตรายและจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย หรือพยานหรือบุคคลอื่นอาจถูกข่มขู่คุกคามหากพยานระบุที่อยู่ที่แท้จริง หรือหากมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเปิดเผยตัวตนของพยานจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลต่อเจ้าพนักงาน เช่น ชื่อ นามสกุล อาชีพที่แท้จริงของพยานก็ได้ ทั้งยังให้สิทธิหนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน และยังมีมาตรการเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุลให้พยานใหม่รวมทั้งจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ งานใหม่ซึ่งอาจเป็นในต่างรัฐหรือในต่างประเทศ เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานอีกด้วย

ในขณะที่พนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยมีอำนาจเรียกให้บุคคลมาพบเพื่อสอบปากคำอย่างอิสระ ไม่เฉพาะบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานได้ตามความรับรู้ของตนเท่านั้น ยังรวมถึงบุคคลที่พนักงานสอบสวนมีความสงสัย หรือไม่แน่ใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด แต่พนักงานสอบสวนไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา พนักงานสอบสวนเมื่อมีเหตุสงสัยในบุคคลใด มีความจำเป็นจะต้องสอบถามข้อเท็จจริงจากบุคคลนั้นเพื่อให้สิ่งที่ยังสงสัยมีความชัดเจน จึงต้องเรียกบุคคลนั้นมาสอบถามในฐานะพยาน การที่ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ตามมาตรา 133 ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่มาพบพนักงานสอบสวนตามเวลาสถานที่ที่นัดหมายต้องให้ถ้อยคำ ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธ การตอบคำถาม เว้นแต่กรณีที่เป็นการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ผู้ต้องสงสัยต้องสาบานหรือปฏิญาณหากพนักงานสอบสวนเห็นสมควร และมีหน้าที่ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง หากผู้ต้องสงสัย ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายผู้ต้องสงสัยต้องรับโทษอาญา สิทธิของผู้ต้องสงสัยเป็นสิทธิ เช่นเดียวกับพยานบุคคล และไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือระหว่างการตอบคำถาม การให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนของผู้ต้องสงสัยมีลักษณะแตกต่างจากพยานบุคคลทั่วไป กล่าวคือ การสอบปากคำพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะไม่มีทัศนคติเชิงลบต่อพยานตั้งแต่ต้น พนักงานสอบสวนต้องการข้อเท็จจริงพยานหลักฐานที่อยู่ในความรับรู้ของพยานให้ได้มากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้พยานสามารถแสดงรายละเอียดข้อเท็จจริงให้มีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์กับการสอบสวน ย่อมต้องมีบรรยากาศการสอบถามที่ไม่ทำให้รู้สึกว่าการพยานถูกกดดันเพื่อให้พยานให้ข้อมูลได้มากที่สุด ต่างจากผู้ต้องสงสัย เจ้าพนักงานมีความสงสัยว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพียงแต่ยังไม่พยานหลักฐานที่ชัดเจน ทำให้พนักงานสอบสวนมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้ต้องสงสัยอยู่ก่อนแล้ว การสอบถามจึงเป็นการมุ่งไปในประเด็นที่เจ้าพนักงานสงสัย ประกอบกับทัศนคติของพนักงานสอบสวนที่มุ่งเน้นการรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่จะเอาผิดกับผู้ต้องสงสัยเพียงด้านเดียว พนักงาน

สอบสวนอาจใช้เทคนิคการสอบสวนหรือจูงใจ หลอกลวงผู้ต้องสงสัยเพื่อให้ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการยืนยันข้อที่น่าสงสัย ทำให้ข้อมูลในประเด็นอื่น ๆ เช่น ข้อเท็จจริงอีกด้านที่ทำให้เขาพ้นจากความสงสัย ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่เคยทราบมาก่อน และอาจเป็นพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่จะช่วยให้ข้อเท็จจริงกระจ่างชัดขึ้นถูกละเลยไป ทั้งที่ผู้ต้องสงสัยอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจริงก็ได้

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 133 วรรคสอง ได้วางหลักให้ในการสอบปากคำพยานบุคคล พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคล ซึ่งเป็นการนำหลักการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นพิจารณามาใช้ในกระบวนการสอบสวน ทั้งที่กระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนกับการเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณามีความแตกต่างกันในหลายด้าน กล่าวคือ กระบวนการเบิกความในชั้นพิจารณามีลักษณะเปิดเผย บุคคลภายนอกสามารถเข้าฟังการพิจารณาได้ พยานบุคคลทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีเป็นอย่างดี ทั้งประเด็นที่กำลังพิจารณาบุคคลใดเป็นจำเลยและผู้กล่าวหา ทำให้พยานทราบว่าตนต้องมาเบิกความเรื่องใด แต่ในชั้นสอบสวนยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยลับ ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการสอบปากคำพยานบุคคล พยานบุคคลต้องเข้ามาให้ถ้อยคำตอบคำถามเพียงลำพังโดยไม่มีทนายความช่วยเหลือ พยานไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เจ้าพนักงานกำลังสอบสวน ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ถูกกล่าวหา บางครั้งอาจไม่ทราบด้วยว่าตนเป็นบุคคลที่เจ้าพนักงานกำลังสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ความแตกต่างที่สำคัญของการให้ถ้อยคำในฐานะพยานในชั้นสอบสวนกับในชั้นพิจารณาคือ การเข้ามาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน พยานบุคคลมีโอกาสที่จะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ภายหลังจากการสอบปากคำในฐานะพยาน เนื่องจากเจ้าพนักงานที่ดำเนินการสอบปากคำมีอำนาจดำเนินคดีกับบุคคลนั้นได้ เมื่อมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา โดยเฉพาะบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าเขาอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากข้อเท็จจริงหรือถ้อยคำของเขาแสดงให้เห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาหรือแสดงข้อพิรุธที่เป็นประโยชน์ในการยืนยันการกระทำความผิดหรือสนับสนุนข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน อันจะเป็นผลร้ายแก่พยานบุคคลต้องสงสัยและไม่เป็นไปตามหลักความชอบด้วยกระบวนการยุติธรรม ตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)

ดังนั้น การที่กฎหมายวิธีพิจารณาคriminalของไทยไม่มีการคัดกรองสถานะบุคคลก่อนการสอบปากคำ และไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามสถานะของเขาอย่างเหมาะสม ส่งผลให้บุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเขาน่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ยังไม่มีความพยานหลักฐานปรากฏชัดเจนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือบุคคลที่ถูกผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษกล่าวหาว่ากระทำความผิด ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน โดยผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่และสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับพยานบุคคลทั้งที่การสอบสวนเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่จะใช้เชื่อมโยงการกระทำความผิดกับตัวผู้ต้องสงสัย ไม่ใช่เป็นแค่การให้ข้อเท็จจริงตามความรู้ของตนดังเช่นพยานบุคคลทั่วไป โอกาสที่ผู้ต้องสงสัยจะอธิบาย ชี้แจงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์เพื่อแก้ข้อสงสัยของพนักงานสอบสวนจึงทำได้ยาก โดยเฉพาะในความผิดที่มีความซับซ้อนของข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ผู้ต้องสงสัยเพียง

ลำพังในการสอบสวนที่มีสภาพคดีไม่อาจแสดงข้อเท็จจริงได้ครบถ้วนสมบูรณ์ อาจให้ข้อมูลที่ผิดพลาด หรือ หลงลืมในประเด็นที่สำคัญ นอกจากนี้ผู้ที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ย่อม เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำความผิดและทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นอย่างดี ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงเพิ่มเติมให้ได้ความกระจ่างชัดเจนมากขึ้น แต่การ สอบปากคำที่ผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำ การช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย แม้ผู้ต้อง สงสัยต้องการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แต่เขาก็ไม่ทราบว่าข้อเท็จจริงใดที่สำคัญสามารถช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ให้ได้มาซึ่งความจริงที่กระจ่างชัด จะทำให้พนักงานสอบสวนเสียโอกาสที่จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ กระบวนการดังกล่าวแตกต่างจากกฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ที่การสอบปากคำบุคคลที่เจ้าพนักงาน เห็นว่าเขาอาจตกเป็นผู้ต้องหาแต่ยังมีพยานหลักฐานไม่ชัดเจนที่จะดำเนินคดีกับเขา บุคคลนั้นจะได้รับความ ช่วยเหลือและความคุ้มครองที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้เขาชี้แจงข้อเท็จจริงและแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ได้ อย่างเต็มที่

ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์การรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยาน เป็นอุปสรรคต่อการ ค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา จึงขอเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย เห็นสมควรที่จะดำเนินการแก้ไขเป็นว่า ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนหากเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานยืนยัน จำเลยในชั้นพิจารณาได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนให้จำเลยทราบเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็น ปฏิปักษ์ต่อตนเอง และแจ้งว่าถ้อยคำอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา รวมทั้งจำเลยได้ให้ถ้อยคำนั้น โดยได้รับคำปรึกษาจากทนายความ โดยให้สิทธิทนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูก บันทึกลงไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลตามแนวทางของประเทศเยอรมนี

อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการรักษาระบบการดำเนินคดีอาญาโดยลับในชั้นสอบสวน จึงเห็นควร กำหนดขอบเขตการอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจ ที่จะไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำได้หากปรากฏเหตุดังต่อไปนี้

1. ทนายความหรือที่ปรึกษามีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น เป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานบุคคลต้องสงสัย
2. ทนายความหรือที่ปรึกษาทำให้การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัยไม่เป็นอิสระ
3. ทนายความหรือที่ปรึกษาขัดขวางการสอบสวน ทำให้ล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามระเบียบ
4. กรณีเพื่อความจำเป็นเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐาน การค้นหาความจริงเป็นไปด้วยความ เรียบร้อย จำเป็นต้องสอบสวนโดยไม่เปิดเผยเพื่อคุ้มครองพยานหลักฐาน
5. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจรอทนายความหรือที่ปรึกษาได้ พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ พยานบุคคลต้องสงสัยทราบถึงเหตุผลในการไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ การไม่อนุญาตต้องเป็นการชั่วคราว และพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิโต้แย้งการไม่อนุญาตต่อพนักงานอัยการ

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

จากการศึกษาถึงหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำ ตอบคำถามต่อพนักงานสอบสวนในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาทั้งตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะพลเมืองที่ดีที่ต้องช่วยเหลือรัฐในการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องกระทำการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยหากไม่ปฏิบัติตามบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้อำนาจทั้งเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและผู้พิพากษาไต่สวนออกหมายเรียกบุคคลให้มาสอบปากคำให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานได้ ขณะที่ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้อำนาจ Grand jury หรือคณะลูกขุนใหญ่ในการออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าเขาน่าจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาสอบถามได้ ส่วนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 133 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำสอบถามหากพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน และหากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาตามเวลาและสถานที่ที่กำหนดกฎหมายฝรั่งเศสให้พนักงานอัยการใช้อำนาจบังคับให้บุคคลนั้นมาตามคำสั่งของเจ้าพนักงานตำรวจได้ โดยหากบุคคลนั้นอยู่ในฐานะเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส กล่าวคือเป็นพยานที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนี้ จะถูกสั่งตัวเอาไว้ได้เท่าระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น แต่บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าเข้าร่วมในการกระทำความผิดหรือตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา นั้น อาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมตัวและระยะเวลาสั่งตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำ 24 ชั่วโมงนี้ อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง โดยมีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ พนักงานอัยการ ในขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกาพยานบุคคลที่ขัดหมายเรียกนั้นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย ส่วนตามกฎหมายไทยบุคคลที่ขัดหมายเรียกของเจ้าพนักงานนั้นมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 168 ฐานขัดคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวน สำหรับหน้าที่ต้องสาบานตนเพื่อรับรองว่าจะให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง ตามกฎหมายฝรั่งเศสบัญญัติให้บุคคลต้องสาบานตนเฉพาะในกรณีที่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลต่อผู้พิพากษาไต่สวนเท่านั้น พยานบุคคลต้องสงสัยไม่มีหน้าที่ต้องสาบานตน ขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกา บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand jury ในฐานะพยานมีหน้าที่ต้องสาบานตนเช่นกัน ตามกฎหมายไทยมาตรา 133 วรรคสอง พนักงานสอบสวนจะให้พยานบุคคลสาบานตนหรือปฏิญาณตนก่อนก็ได้หน้าที่ที่ต้องให้ถ้อยคำ บุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ทุกประเทศรวมถึงตามกฎหมายไทย มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถามในความรับรู้ของตน พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถาม เนื่องจากเขาไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะประธานแห่งคดี และมีสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) โดยพยานบุคคลมีหน้าที่ต้อง

ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง หากบุคคลที่ถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ไม่ยอม
สาบานตน หรือไม่ยอมตอบคำถาม ตามกฎหมายฝรั่งเศสพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลลงโทษปรับได้ ส่วนตาม
กฎหมายไทยจะมีความรับผิดชอบชัดเจนบังคับของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา
169 นอกจากนี้การให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จบุคคลนั้นจะมีความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จด้วยเช่นกัน

แนวทางในการแก้ไขปัญหาการรักษาพยาบาลบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานไม่ให้มีโอกาสได้ปรึกษาหารือ
หรือปิดเป็นข้อเท็จจริง เพื่อช่วยเหลือหรือปกป้องการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะต้องนำแนวทางการให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจที่ไปถึงที่เกิดเหตุ
ในการรับตัวพยานบุคคลในที่เกิดเหตุไว้สอบปากคำในเบื้องต้นไว้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง ซึ่งระยะเวลา
ดังกล่าวอาจขยายได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยผู้มีอำนาจสั่งขยายระยะเวลาดังกล่าว คือ พนักงานอัยการ ตาม
แนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องหาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ทั้งนี้ เพื่อให้พยานบุคคลซึ่งเป็นพยาน
สำคัญในคดีอาญาได้ให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในช่วงเวลาที่กระชั้นชิดกับเหตุการณ์การกระทำความผิด
ให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนซึ่งถือว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าการค้นหา
ความจริงในชั้นพิจารณาคดีของศาล

จากการศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน หรือชั้นก่อนพิจารณา ตามกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญาไทย ผู้ศึกษาพบว่ากระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของไทยยึดถือ
หลักการดำเนินคดีอาญาโดยลับเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ เนื่องจากพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการ
สอบสวนได้โดยไม่ต้องมีผู้ต้องหาอยู่ร่วมในการสอบสวนด้วย และตามระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้า
พนักงานมีหลักการห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจเปิดเผยข้อมูลแนวทางการสอบสวนพยานหลักฐาน หรือข้อมูล
อื่น ๆ ที่อาจกระทบต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นต้น แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา
ของไทยไม่มีบทบัญญัติที่วางหลักเกี่ยวกับหลักการสอบสวนคดีอาญาโดยลับ บทลงโทษกรณีฝ่าฝืนหน้าที่รักษา
ความลับ รวมถึงข้อยกเว้นการดำเนินการโดยลับไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานไม่เกิด
ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ปัญหาพยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐาน
พยานให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนถูกต้อง หรือให้ถ้อยคำเท็จ เพราะพยานเกรงว่าจะมีการเปิดเผยให้บุคคลภายนอก
ทราบถึงการเข้ามาเป็นพยานของตน และจะส่งผลให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัย ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์
การอนุญาต หรือข้อยกเว้นการอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมการสอบปากคำพยานบุคคล พนักงาน
สอบสวนจึงมีอิสระที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บุคคลใดเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้

ในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้เป็นข้อกล่าวหาในคดีอาญา พยานบุคคลมี
ความสำคัญมากที่สุดและไม่อาจขาดได้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง อำนาจเรียกบุคคลมาสอบปากคำของพนักงาน
สอบสวนปรากฏตามบทบัญญัติมาตรา 133 วรรคหนึ่ง “พนักงานสอบสวน มีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหาย
หรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็น ประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมาย
แล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้” จากบทบัญญัติ เห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยมีอำนาจเรียก

บุคคลมาสอบถามได้ค่อนข้างกว้างขวาง ไม่ถูกจำกัดหากเจ้าพนักงานเห็นว่าเขาสามารถให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่คดีได้ แม้บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ได้ชัดเจนก็ตาม เมื่อบุคคลถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องมาตามหมายเรียก พยานมีหน้าที่ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริงไม่มีสิทธิปฏิเสธการตอบคำถาม รวมถึงมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนหากฝ่าฝืนหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดพยานอาจมีความรับผิดอาญา แม้พยานได้รับสิทธิต่าง ๆ แต่ก็เป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่พยานบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน เช่น สิทธิที่จะให้ถ้อยคำโดยปราศจากการขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามแม้บุคคลจะมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือรัฐโดยการมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน แต่ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์เขาย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกกระทำการใด ๆ ที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา ดังนั้นในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน การที่ต้องตอบคำถามที่เป็นการปรักปรำตนเองโดยไม่สามารถปฏิเสธได้เนื่องจากการปฏิเสธหรือให้ถ้อยคำเท็จพยานอาจมีความรับผิด ถือว่าเป็นการให้ถ้อยคำที่ฝืนความรู้สึกของพยานเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ และเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยาน รัฐจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่มาให้ ถ้อยคำต่อรัฐโดยการกำหนดข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลโดยการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่จะไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา (privilege against self-incrimination) ถือเป็นเหตุยกเว้นหน้าที่ตอบคำถามของพยานบุคคล

การให้ถ้อยคำของบุคคลที่พนักงานสอบสวนในฐานะพยาน ผู้ต้องสงสัยไม่มีโอกาสที่จะแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อแก้ข้อสงสัยหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของพนักงานสอบสวนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ไม่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างเพียงพอ และต้องให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพังโดยไม่มีที่ปรึกษา กฎหมายหรือทนายความแนะนำให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยในกรณีที่เขาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ไม่สามารถแสดงข้อเท็จจริงแก้ไขข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน รอบด้าน หรือไม่อาจแสดงข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม ทำให้การตรวจสอบความจริงในชั้นสอบสวนมีความบกพร่องผิดพลาดไปจากความจริง นอกจากนี้การสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนยังส่งผลกระทบต่อในด้านการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยานในชั้นสอบสวนว่าจะรับฟังได้เพียงไร แม้ตามบทบัญญัติมาตรา 134 ถึง 134/47 จะแสดงให้เห็นว่าถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวนจะต้องเป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นภายหลังจากมีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง หรือได้ดำเนินการตามสิทธิตามมาตรา 134/1 ถึง 134/3 แล้ว ซึ่งจะต้องเป็นคำให้การในฐานะผู้ต้องหาตนเอง ถ้อยคำที่จำเลยให้ ไว้ในฐานะพยานไม่สามารถรับฟังได้โดยเด็ดขาด เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบตามมาตรา 226

แต่อย่างไรก็ตามมีแนวคิดที่เห็นว่าถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในฐานะพยานสามารถรับฟังได้ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งเตือนสิทธิในฐานะผู้ต้องหา

เนื่องจากไม่ทราบหรือไม่มีมูลเหตุที่เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงได้สอบปากคำในฐานะพยาน เมื่อสอบปากคำแล้วต่อมาพบหลักฐานอื่นบ่งชี้ให้เห็นว่าน่าจะเป็นคนร้าย ประกอบกับพบพิรุธในการสอบปากคำในฐานะพยานจึงได้ดำเนินการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาอีกครั้ง โดยแจ้งสิทธิตามกฎหมายทุกประการ กรณีนี้ถือว่าคำให้การของจำเลยในฐานะพยานเป็น พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยชอบ สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ตามความเห็นนี้การพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาจงใจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ เป็นการพิจารณาจากความเห็นของพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวจึงเปิดช่อง ให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจเรียกบุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้อย่างอิสระ ซึ่งบางกรณีไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าพนักงานสอบสวนจงใจหลีกเลี่ยงหรือไม่

แนวทางการแก้ไขปัญหา จากที่ได้ศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่าการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาโดยการให้บุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายประเทศฝรั่งเศสในกระบวนการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน หากบุคคลที่ยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาหรือผู้ถูกไต่สวน บุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกสอบสวนในฐานะพยานบุคคล แต่จะถูกสอบสวนในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย (témoin assisté) โดยพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ มีสิทธิที่จะให้ทนายความช่วยเหลือในระหว่างให้ถ้อยคำ ทนายความมีสิทธิที่จะทราบข้อมูลในสำนวนการสอบสวนและมีสิทธิช่วยพยานบุคคลต้องสงสัยชี้แจงข้อเท็จจริงรวมทั้งมีสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริงเพื่อให้ผู้พิพากษาดำเนินการไต่สวนเพิ่มเติม ซึ่งทนายความจะช่วยให้บุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานสงสัย มีโอกาสที่จะชี้แจงข้อเท็จจริง นำเสนอพยานหลักฐานหรือข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานตำรวจมองข้ามไปเพื่อแก้ข้อสงสัยและอาจเป็นพยานหลักฐานยืนยันความบริสุทธิ์ของพยานบุคคลต้องสงสัย ซึ่งจะช่วยขจัดข้อผิดพลาดในกระบวนการสอบสวน ส่วนในกฎหมายสหรัฐอเมริกา ได้มีการแบ่งสถานะบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) โดยแบ่งเป็นพยานบุคคล และบุคคลที่พนักงานอัยการเห็นว่าน่าจะเป็นผู้กระทำความผิด เรียกว่า target witness หรือพยานเป้าหมาย ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 ที่วางหลักว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะยกเอกลีทิส์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองขึ้นอ้าง ในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่แม้ไม่ได้วางหลักให้พนักงานอัยการต้องแจ้งพยานบุคคลและ target witness หรือพยานเป้าหมาย ให้ทราบถึงเอกลีทิส์ดังกล่าวก็ตาม แต่หากภายหลังพยานบุคคลถูกฟ้องคดีและศาลพบว่าการให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ คณะลูกขุนใหญ่และพยานมีสถานะเป็นพยานเป้าหมาย (target witness) แล้ว แต่ปรากฏว่าพนักงานอัยการไม่ได้แจ้งให้พยานทราบว่าเขามีเอกลีทิส์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไว้ในชั้นสอบสวน ถ้อยคำที่บุคคลดังกล่าวได้ให้ไว้ในฐานะพยานจะไม่สามารถรับฟังได้ หรืออาจส่งผลให้ต้องยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดี นอกจากนี้การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลทั่วไปและพยานเป้าหมายในชั้นสอบสวนนั้น พยานมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความ โดยทนายความอาจให้คำปรึกษานอกห้องที่ทำการสอบสวนหรืออาจอยู่ร่วมในการสอบสวนก็ได้

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า ควรอนุญาตให้บุคคลที่ต้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานก่อนการตกเป็นผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เป็นพยานบุคคลต้องสงสัย สามารถนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

ในการชี้แจงข้อเท็จจริง แนะนำการใช้สิทธิต่าง ๆ ของพยาน และตรวจสอบความถูกต้องของการสอบปากคำ เช่นเดียวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส และกระบวนการสอบสวนโดย Grand jury หรือคณะลูกขุนใหญ่ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา เนื่องจากตามหลักการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการกระทำความผิดและบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) แล้ว พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 การที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าบุคคลหนึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับหรืออาจได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนก็ควรที่จะค้นหาข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ของเขาด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อสงสัยของพนักงานสอบสวนมีความน่าเชื่อถือ ป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นภายใต้หลักการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการนิติธรรม (Due process) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรับรองว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนจะไม่ถูกเจ้าพนักงานของรัฐใช้อำนาจตามกฎหมายไปละเมิดได้

นอกจากนี้แม้ผู้ต้องสงสัยยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัยเนื่องจากยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาตามมาตรา 134 แต่เขาเป็นบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแล้วโดยพฤตินัย จึงมีสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อแก้ข้อสงสัยและความเข้าใจที่ผิดหลงของพนักงานสอบสวนเช่นกัน ดังนั้นการให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานกรณีเจ้าพนักงานสงสัยว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และให้สิทธิทนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน จึงมีความจำเป็นเพื่อให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างครบถ้วนรอบด้าน ป้องกันข้อผิดพลาดในการค้นหาความจริงในคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานและเป็นการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องสงสัยอีกทางหนึ่งด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 เพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดนิยาม คำว่า “พยานบุคคลต้องสงสัย” หมายความว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์การกระทำความผิด อยู่ด้วยในที่เกิดเหตุ หรือมีพฤติการณ์อย่างใดอันอาจสันนิษฐานได้ว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือเป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา

6.2.2 เพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจร้องตัวพยานบุคคลต้องสงสัยไว้สอบปากคำเบื้องต้นเป็นเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง ระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยได้รับความเห็นชอบจากอัยการจังหวัดหรือพนักงานอัยการที่อัยการจังหวัดมอบหมาย

6.2.3 เพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นสอบสวนในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาการขาดความร่วมมือจากพยานบุคคลเกิดขึ้นจากการขาด

หลักเกณฑ์การดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวนและพยานขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของพยาน ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้พยานเข้าใจถึงหน้าที่ของพยานที่จะต้องให้ถ้อยคำตอบคำถามตามความเป็นจริง และกำหนดให้พยานบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยไม่จำเป็นต้องสาบานตนก่อนการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน รวมทั้งความรับผิดชอบหากพยานไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ถ้อยคำเท็จ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดให้พยานทราบด้วย

6.2.4 เพิ่มหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัยในชั้นสอบสวน และให้สิทธิทนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาการให้ถ้อยคำของบุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยและการรับฟังถ้อยคำที่ให้ไว้ในฐานะพยาน เกิดขึ้นจากกฎหมายไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวนเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้อย่างอิสระทำให้บุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยภายหลัง ได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสม และส่งผลต่อการรับฟังถ้อยคำในชั้นพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ดังนี้

6.2.4.1 กำหนดให้บุคคลต่อไปนี้ทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมรับฟังการให้ถ้อยคำได้

1. พยานบุคคลต้องสงสัย หรือพยานบุคคลที่มีข้อมูลบ่งชี้จากการสอบสวนเบื้องต้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา

2. บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลที่เห็นว่าตนไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงหรือ แสดงพยานหลักฐานได้ถูกต้องครบถ้วน เนื่องจากข้อเท็จจริงมีความละเอียดซับซ้อน อาจมีการให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งจะทำให้พยานตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ภายหลัง จำเป็นต้องมีที่ปรึกษาช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยชี้แจงข้อเท็จจริง

6.2.4.2 กำหนดขอบเขตการอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัย พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำได้ หากปรากฏเหตุดังต่อไปนี้

1. ทนายความหรือที่ปรึกษามีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีนั้น เช่น เป็นผู้เสียหาย เป็นผู้ต้องหา หรือเป็นพยานบุคคลต้องสงสัยเสียเอง

2. ทนายความหรือที่ปรึกษาชี้แนะหรือทำให้การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต้องสงสัยไม่เป็นอิสระ

3. ทนายความหรือที่ปรึกษาขัดขวางการสอบสวน ทำให้ล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามระเบียบ

4. กรณีเพื่อความจำเป็นเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐาน การค้นหา ความจริงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จำเป็นต้องสอบสวนโดยไม่เปิดเผยเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลทั่วไปและพยานหลักฐานในคดี

5. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจรอนายความหรือที่ปรึกษาได้ พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้พยานบุคคลต้องสงสัยทราบถึงเหตุผลในการไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ การไม่อนุญาตต้องเป็นการชั่วคราว และพยานบุคคลต้องสงสัยมีสิทธิโต้แย้งการไม่อนุญาตนั้นของพนักงานสอบสวนต่อพนักงานอัยการได้

6.2.5 เพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยานบุคคลต้องสงสัย เนื่องจากปัญหาการขาดหลักเกณฑ์การรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยาน และไม่มีบทกำหนดลงโทษพนักงานสอบสวนที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเรื่องการสอบปากคำพยานบุคคล เห็นสมควรที่จะดำเนินการแก้ไขเป็นว่าถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนหากเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนให้จำเลยทราบเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และแจ้งว่าถ้อยคำอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา รวมทั้งจำเลยได้ให้ถ้อยคำนั้นโดยได้รับคำปรึกษาจากทนายความ และพนักงานสอบสวนได้ให้สิทธิทนายความของพยานเข้าตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นเจ้าพนักงาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิรมย์ โภมลารชุน และคณะ, 'การพัฒนากฎหมายและมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์' (2563), 49 วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3.
- กุลพล พลวัน, *การบริหารกระบวนการยุติธรรม*, (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544).
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 'สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้เกิดการเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง' (มิถุนายน 2547) 34 วารสารนิติศาสตร์ 2.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ, *สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย, ชุดศึกษาวิจัย พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย*, (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529)
- เข็มชัย ชุตินวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 9 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557)
- คณิต ฦ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9 เนติธรรม 2561).
- _____, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 10 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2564).
- _____, 'ฐานะหน้าที่ของทนายในคดีอาญา' ใน *วิ.อาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552).
- _____, 'วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง' ใน *วิ.อาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552).
- _____, 'วิธีพิจารณาความอาญาของไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน' ใน *วิ.อาญา วิพากษ์*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552).
- ฉัตรไชย จันทรพนายศรี, 'หลักสิทธิมนุษยชน' (รายงานการอบรมหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2559).
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*, (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2549).
- ชลลดา จินตเสถียร, 'ข้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ตามมาตรา 226/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553).
- ณรงค์ ใจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*, (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม สำนักพิมพ์วิญญูชน 2550).
- ประธาน วัฒนาวณิชย์, 'ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม' (2520) 2 วารสารนิติศาสตร์ 9.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ปกป้อง ศรีสนธิ, ‘ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา’ ในยื่นหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ญ นคร (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2552).

ประมุล สุวรรณศรี, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 8 สำนักพิมพ์นิติบรรณการ 2525).

พงศ์พิพัฒน์ ทศนโกวิท, ‘การค้นหาความจริงในคดีอาญา โดยนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรม’

(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550).

พรเพชร วิชิตชลชัย, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 4 สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา 2555).

พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์, ‘การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามประมวลวิธีพิจารณา ความอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560).

ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, (สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร 2542)

รณกรณ์ บุญมี, ‘สิทธิที่จะนิ่งในคดีอาญาของประเทศไทย’ (มิถุนายน 2552) 2 วารสารนิติศาสตร์ 38.

รัตนภรณ์ จิระวัฒน์ชัย, ‘การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีการนำระบบการประชุมทาง จอภาพ มาใช้ในการสืบพยาน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550).

วรินทร์ กรานพิกุล, ‘การรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกระบวนการสอบปากคำขั้นพนักงานสอบสวน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2557).

วรรณารี สิงห์สุวรรณ, ‘การคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ร่วมกระทำผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546’ <<http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13742>>

สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2565).

วรุฒม์ ทรงสิจิริตกุล, ‘การสละสิทธิการมีทนายความของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรรณวิภา เมืองถ้ำ, 'การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000: การปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายของประเทศไทย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551).
- วรรณวิภา เมืองถ้ำ, *มาตรการการคุ้มครองพยานในประเทศไทย: ศึกษากรณีการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ* (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2559).
- ศุภชัย นารถพจนานนท์, 'ปัญหากฎหมายในการติดตามพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา' (การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 8, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม 2553).
- ศุภชัย วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *โครงการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการเมืองการปกครองของไทย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันฝ่ายตุลาการ*, (สถาบันพระปกเกล้า 2546).
- สหรัฐ กิตติ ศุภการ, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 11 บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) 2563).
- สำนักงานคุ้มครองพยาน, 'ประวัติ แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคล' <<http://www.rlpd.go.th/rlpdnew>> สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2565).
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (The Thai Legal History) (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552).
- สุจิตา ปันศรีเพ็ชรกุล, 'การอนุญาตให้พยานบุคคลนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).
- สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์, 'เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2541).
- สุวัฒน์ อุตสารห์พานิช, 'การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2552).
- สุทธิชัย หล่อตระกูล, 'ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546' (พฤษภาคม - สิงหาคม 2553) 2
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4.
- โสภณ รัตนกร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 11 สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2557).
- _____, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 14 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2564).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อเนก อะนั้นทวรรณ, 'รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2544).
- อรรถกร วิเชียรรัตน์, 'มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 : ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ทรงอิทธิพล' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2555).
- อาจารย์ มณีนุตร์, 'สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา : ศึกษาปัญหาข้อกฎหมายกรณีจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานตามมาตรา 233 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2557).
- อิสราวุธ อ่อนน้อม, 'หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2540).
- อุดม รัฐอมฤต, *การให้อภัยค่าของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน. บทความในหนังสือ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร : ยินยัตถ์บนหลักนิติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2552).
- _____, 'การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส' (มีนาคม 2533) 1 วารสารนิติศาสตร์ 20.
- _____, 'การฟ้องคดีอาญา' (2537) 2 วารสารนิติศาสตร์ 22.
- _____, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2552).
- อุทัย อาทิวา, 'การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 1)' ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง 2554).
- _____, 'ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส' ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง 2554).
- _____, 'ผู้พิพากษาไต่สวน' ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง 2554).
- _____, *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง 2555).
- _____, *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 3 ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง 2559).

บรรณานุกรม (ต่อ)

ภาษาต่างประเทศ

Charles H. Whitebread & Christopher Slobogin, *Criminal Procedure, An Analysis of Cases and Concepts*, (7th Edition Foundation Press, Inc. 2020).

Ed cape, et al, *Effective criminal defence in Europe*, (Intersentia 2010).

Herbert Packer, *The Limit of the Criminal Sanction*, (Stanford University Press 1968).

Joel Samaha, *Criminal Procedure, Seventh Edition* (Wadsworth 2008).

John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *France criminal procedure Principles of French law*, (2nd ed. Oxford University Press 2008).

Kathryn E. White, “What have you done with my lawyer: The Grand jury witness’s right to consult with counsel,” *Loyola of Los Angeles law review*, Vol.32, Iss.3, (1999) and *United States v. Monia*, 317 U.S. 424,427 (1943)

Klaus Roxin, *Strafverfahrensrecht : Prüfe Dein Wissen, Rechtsfälle in Frage und Antwort*, Haft 11, 7. (Auflage, Munchen 1977)

Leah Kaplan, “CPL § 190.52: Statute amended to give Grand Jury witnesses limited right to counsel,” *St. John’s law review*, Vol.53, Iss.1, (2012)

Manfred Pieck, “Witness privilege against self-incrimination in the civil law”, Accessed October 13, (2015)

Michael G.Heitz, “The rights of a witness before the Grand jury,” *Missouri law review*, Vol.43, Iss.4, (1978)

Richard May, *Criminal Evidence*, 3rded., (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1995)

Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *Criminal Procedure*, Third Edition, (St. Paul, Minn.: West Group, 2000)

R. Michael Cassidy, “Silencing Grand jury witness,” *Indiana law journal*, vol.91, no.4, p.4. (2016)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล รินทร์ลิตา อติษะ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2564 - นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2565 - เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการการท่องเที่ยว